

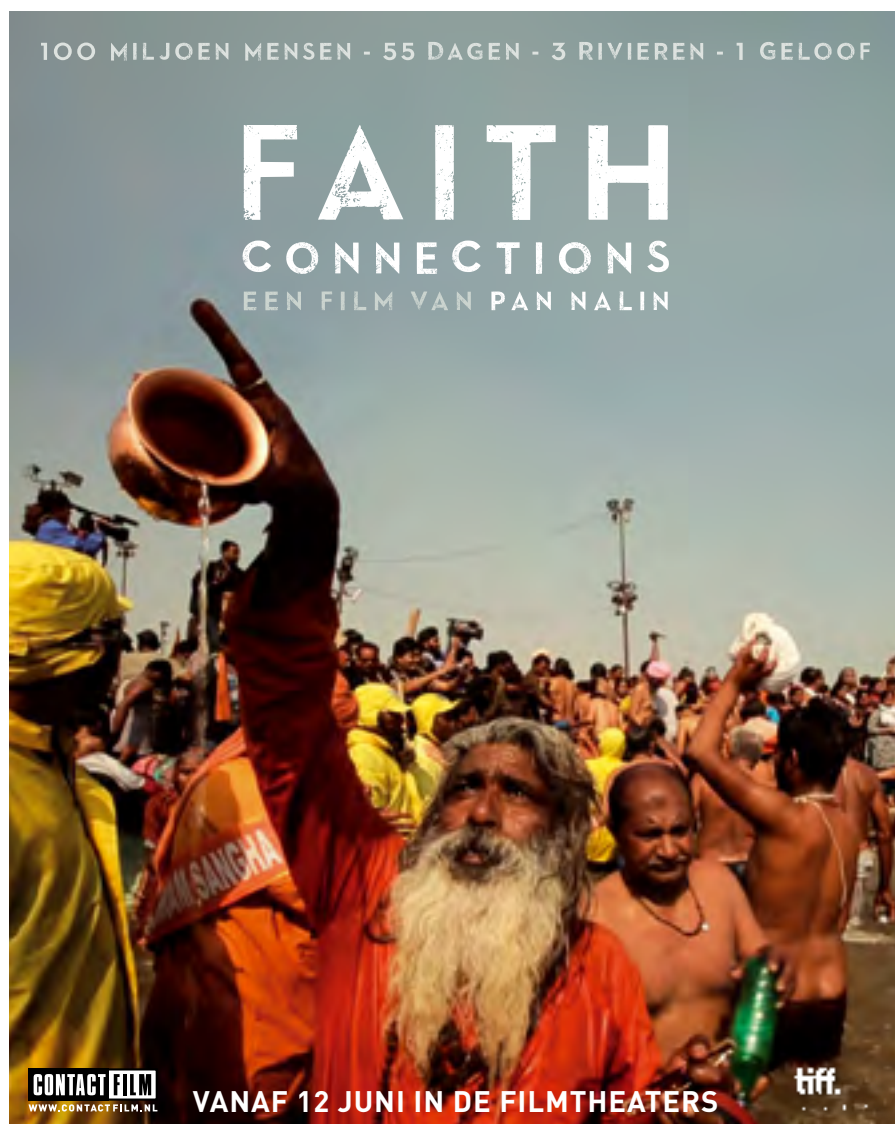
GRATIS

CANNES 2014 HET JAAR VAN DE ACTRICES MAIDAN OPSTAND IN OEKRAÏNE MARTIN KOOLHOVEN BEZOCHT
HET MCKEE-SEMINAR DIT IS GEEN CHECKLIST DUBBELGANGERS JE BENT ZELF JE ERGSTE VIJAND DIE FRAU
DES POLIZISTEN ISOLEMENT EN HUISELIJK GEWELD NIGHT MOVES KUNNEN WE NOG IDEALISTISCH ZIJN?

de **FILM**
#366 JUNI 2014
KRANT

DAVID
CRONENBERG

VLEESGEWORDEN HORROR

David Cronenberg - The Exhibition

Van 22/6 t/m 14/9, grote tentoonstelling rond regisseur David Cronenberg, die een cultstatus verwierf met zijn eigenzinnige films over de wisselwerking tussen lichaam, geest, technologie en massamedia. Hoogtepunten zijn special-effectsattributen, rekwisieten, setfoto's en originele kostuums.

Night Moves (Kelly Reichardt)

Vanaf 5/6, uitgebeende psychothriller met Jesse Eisenberg en Dakota Fanning als ecoterroristen die een aanslag beramen op een hydro-elektrische dam.

Cinema Egzotik: Vampire Night

13/6, met o.a. de films *Andy Warhol's Dracula* (1974) en *Interview With the Vampire* (1994).

Deux jours, une nuit

(Jean-Pierre en Luc Dardenne)

Vanaf 19/6, sociaal drama met de Franse ster Marion Cotillard draaide in de competitie van Cannes.

River of Fundament

(Matthew Barney & Jonathan Bepler)

23 t/m 25/6, een zes uur durende opwindende mix van verhalende cinema, opera en gefilmde performance.

Keep an Eye Filmacademie Festival

25 t/m 28/6, lichting 2014 van de Nederlandse Filmacademie studeert af! Te zien zijn de eindexamenprojecten van de masterstudenten in de vorm van films, installaties, interactieve presentaties en performances.

Info & tickets:
eyefilm.nl

REDACTIONEEL

Zit je naar een film of een *file* te kijken?

Quentin Tarantino heeft zich er weer eens mee bemoeid. En dat is maar goed ook. Want zodra het Q-woord valt wordt de filmwereld wel wakker. Waar gaat het over? Ter gelegenheid van de verjaardagsvertoning van *Pulp Fiction* op het Filmfestival Cannes verklaarde Q dat cinema dood is.

Hoho, hoor ik u denken, dat roept Peter Greenaway ook al jaren. Maar niet zo snel: Tarantino bedoelde het dus letterlijk. Cinema, celluloid, het materiaal. Cannes is zoals elk filmfestival tegenwoordig grotendeels gedigitaliseerd. In de Nederlandse filmtheaters zijn de operateurs ontslagen en drukken zaalwachters voor aanvang even op de startknop, in de hoop dat alles goed staat afgesteld. Maar Tarantino had het voor elkaar gekregen om nog een 35mm kopie van *Pulp Fiction* naar het strand nota bene versleept te krijgen waar hij tijdens een van de openluchtvoorstellingen van het festival vertoond kon worden. Want, aldus Q: "Digitaal is als het publiek dwingen in het openbaar televisie te kijken."

Tarantino riep wat, de Britse kunstenaar Tacita Dean deed wat. Dean strijdt al enkele jaren voor het behoud van celluloid. Film is namelijk niet alleen een medium, zegt ze. Maar ook een taal. Een taal die nu met uitsterven bedreigd wordt. Dus min of meer op hetzelfde moment dat in Cannes Jean-Luc Godards digitale 3D-film *Adieu au langage* vertoond werd, reisde Dean naar Parijs om bij Unesco voor elkaar te krijgen dat cinema op de werelderfgoedlijst geplaatst wordt.

Op de website savefilm.org is een radioprogramma te horen dat ze over die trip maakte. En daar kan ook nog steeds een petitie getekend worden voor het behoud van die taal waar we allemaal zo graag naar kijken (en luisteren, vergeet de stem van de projector niet).

Film is de Steen van Rosetta van onze tijd, zei cameraman Guillermo del Toro's vaste cameraman Guillermo Navarro al eerder: alles wat er in onze tijd gebeurt is staat op film.

En bij digitaal is het nog maar helemaal de vraag hoe lang die files het zullen houden. Hoe compatibel ze met de toekomst zullen zijn.

Dean houdt een gloedvol betoog voor het werken op film, dat ze roemt om z'n spontaneïteit en z'n 'blindheid': bij film zie je niet precies wat er in de camera gebeurt, dus is er ruimte voor verrassing en mysterie. Digitaal is te berekenend, vindt ze.

Film is seks met je ogen dicht, wat gek klinkt voor een visueel medium. Maar iedereen die in het donker kan zien, weet precies wat ik bedoel.

DANA LINSSSEN
TWITTER @DANALINSSSEN

ISSN 0169-8109 | ©2014 STICHTING FUURLAND/ DE FILMKRANT, AMSTERDAM | OPLAGE 30.000 | DE FILMKRANT HEEFT GEPROBEERD DE RECHTHEBBENDEN VAN HET GEBRUIKTE BEELDMATERIAAL TE ACHTERHALEN EN IN TE LICHTEN. MOCHT U DESONDANKS MENEN DAT U RECHTEN BEZIT OP EEN VAN DE GEBRUIKTE BEELDEN, DAN KUNT U ALTIJD CONTACT OPNEMEN MET DE UITGEVER VIA [INFO@FILMKRANT.NL](mailto:info@filmkrant.nl) | DE FILMKRANT WORDT U MEDE AANGEBODEN DOOR UW FILMTHEATER

ILLUSTRATIE TYPEX

MR JUNE
DAVID CRONENBERG

DAVID CRONENBERG DE HELE ZOMER IN EYE 42

DIE ANDERE HEIMAT GEMIST?

Word donateur van de Filmkrant
en ontvang *Die andere Heimat*!

Elke maand alle nieuwe films, interviews, opinies & achtergronden in de Filmkrant. Word donateur en ontvang als welkomstgeschenk Edgar Reitz' *Die andere Heimat: Chronik einer Sehnsucht* op dvd. Bent u zelf al donateur en brengt u een nieuwe donateur aan? Dan ontvangt u beiden het welkomstgeschenk.*

De Filmkrant schreef over *Die andere Heimat*: "Edgar Reitz maakte zijn prequel op zijn *Heimat*-televisietrilogie nadrukkelijk voor de bioscoop. Maar na vier uur het oogverblindende laaggebergte Hunsrück in zwart-wit moeten we toch weer naar de dvd-kast voor het vervolg."

* Stort € 30,- (of meer) op rekeningnummer 43.86.55.370 t.n.v. Stichting Fuurland te Amsterdam, o.v.v. 'nieuwe donateur' en uw adresgegevens. Deze aanbieding geldt zolang de voorraad strekt. Met dank aan Lumière.

DE FILMKRANT WORDT MEDE MOGELIJK GEMAAKT
DANKZIJ EEN FINANCIËLE BIJDRAGE VAN DE NEDER-
LANDSE VERENIGING VAN FILMDISTRIBUTEURS (NVF)
EN DE NEDERLANDSE VERENIGING VAN BIOSCOOP-
EXPLOITANTEN (NVB)

#366

DE VOLGENDE FILMKRANT VERSCHIJNT OP DONDERDAG 3 JULI

WAAR ZIJN AL DIE FASCISTEN DAN?

Sergei Loznitsa en de protesten op het Onafhankelijk-
heidsplein Maidan in Kiev ➔ 25

ARTIKELN

➔ 6 Cannes 2014 De glamour en het grote verdwijnen
➔ 8 Cannes 2014 Wat was dan die vrouwelijke blik?
➔ 16 Dubbelgangers *Enemy* en *The Double* Jezelf als je
grootste vijand ➔ 22 Martin Koolhoven over het Robert
McKee Story-seminar 'Powerhouse performance'

THE ROVER ➔ 6

RECENSIES

➔ 11 *Deux jours, une nuit* Dit kan niet de bedoeling zijn
➔ 13 *Die Frau des Polizisten* De stilte, opnieuw
➔ 15 *Night Moves* Voortvluchtige ideeën ➔ 26 *Afscheid
van de maan* Papa en de seksuele revolutie ➔ 27 *Una via
a Palermo* Plassen als een cowboy ➔ *Das Wochenende*
Nieuwe RAF-film ➔ 28 *Two Faces of January* Niet goed,
geld kwijt ➔ *Transcendence* Machine messias ➔ 29 *Faith
Connections* Het festival van 100 miljoen ➔ *In the Name of*
Homopriester in Polen ➔ 40 *A Field in England* In een cir-
kel van paddenstoelen ➔ *Gallipoli* De Grote Oorlog, deel 4
➔ 41 *The Canyons* Ranzig en doorgedraaid ➔ *Overlord*
D-Day op intieme schaal
PLUS op filmkrant.nl ➔ *City of Violence* Potsierlijke
thriller in Zuid-Afrika ➔ *Grace of Monaco* De vurige wens-
droom van Hollywood ➔ *The Homesman* Toch weer testos-
teron onder de zon ➔ *The Rover* Verbeten thriller down under
➔ *We Are What We Are* Luik in de vloer

Niet te missen!

De vijf **must-see** films van deze maand

- 1 **Deux jours, une nuit** ➔ 11
- 2 **Die Frau des Polizisten** ➔ 13
- 3 **Night Moves** ➔ 15
- 4 **The Double** ➔ 16
- 5 **Maidan** ➔ 25

RUBRIEKEN

➔ 3 Redactioneel ➔ 5 Filmnieuws ➔ 5 Niet te missen!
➔ 5 Het nieuwe kijken Ebele Wybenga over *Look up*
➔ 17 Op ooghoogte Mark Cousins over David Cronenberg
➔ 26 Kort Alle andere films ➔ 31 Agenda plus evenementen, pers en sterren ➔ 39 Boeken Tentoonstellingscatalogus David Cronenberg: *Evolution* ➔ 45 World Wide Angle Adrian Martin: Bedien jezelf ➔ 46 Actie! Op de set van *Adelborsten*

INTERVIEWS

➔ 10 De Dardennes over *Deux jours, une nuit* 'Wie vecht blijft leven' ➔ 12 Philip Gröning over *Die Frau des Polizisten* 'Liefde draagt verwoesting in zich' ➔ 18 David Gordon Green over *Joe* ➔ 19 Jacqueline van Vught over *Borders* ➔ 20 Robert Mckee, de man achter scenariobijbel *Story* 'De romantische komedie is dood' ➔ 30 Pan Nalin over *Faith Connections* 'Waar begint het pad naar een verlichte ziel?' ➔ 42 David Cronenberg 'Technologie belichaamt al onze problemen'

JACQUELINE VAN VUGHT ➔ 19

PLUS op filmkrant.nl ➔ Forest Whitaker over *City of Violence* 'Ik wil het liefst verdwijnen' ➔ Kelly Reichardt over *Night Moves* 'De wereld redden, maar tegen welke prijs?' ➔ Richard Ayoade over *The Double* 'Zonder de juiste papieren ben je schijnbaar niemand'

COLOFON

DE FILMKRANT IS EEN UITGAVE VAN STICHTING FUURLAND | PRINSEGRACHT 770 | 1017 LE AMSTERDAM | 020 6230121 | INFO@FILMKRANT.NL | WWW.FILMKRANT.NL OPRICHTERS JAN HEIJS & HENK RABBERS ZAKELIJKE LEIDING & ADVERTENTIE-ACQUISITIE JAN DOENSE | JAN@FILMKRANT.NL HOOFDREDACTIE DANA LINSSSEN EINDREDACTIE MARIKA GRAVELAND, RONALD ROVERS REDACTIE JOOST BROEREN, JOS VAN DER BURG | REDACTIE@FILMKRANT.NL BUREAU & AGENDA ILONKA BUNDA | AGENDA@FILMKRANT.NL VORMGEVING BART OOSTERHOORN | BART@FILMKRANT.NL COVER DAVID CRONENBERG DOOR CAITLIN CRONENBERG WEBSITE HENK RABBERS FOTOGRAFIE FLEUR BEEMSTER, BOB BRONSHOFF, CAITLIN CRONENBERG, FABRIZIO MALTESE, ANGELIQUE VAN WOERKOM VERDER WERKTEN MEE LEO BANKERSEN, MARK COUSINS, EDO DIJKSTERHUIS, KEES DRIESSEN, JAN PIETER EKKER, IVO DE KOCK, SASJA KOETSIER, MARTIN KOOLHOVEN, ADRIAN MARTIN, JANNA REINSMAN, MARK VAN DEN TEMPEL, TYPEX, ANDRÉ WAARDENBURG, KARIN WOLFS, EBEL WYBENGA, LAURA VAN ZUYLEN DRUKWERK DIJKMAN PRINT BV, DIEMEN

Cash rebate kost creatieve vrijheid

De nieuwe filmstimuleringsregeling moet de productiviteit van de Nederlandse filmsector verhogen. En betere films opleveren. Hoe gaat dat samen?

Ze is er: de *cash rebate*. De nieuwe belastingvoordeelregeling voor nationale en internationale filmproducties die in Nederland hun geld besteden aan producenten, makers, crewleden of postproductiebedrijven. Lokaas van jaarlijks zo'n 20 miljoen euro dat grotere internationale vissen naar Nederlandse wateren moet lokken om de lokale bedrijvigheid te bevorderen. Belangrijkste argument daarvoor was de achterstandspositie van Nederland ten opzichte van andere Europese landen en regio's die al wel dergelijke voordelen boden. Vaak werd daarbij gewezen op de aantrekkingskracht van de Belgische tax shelter. Die had de afgelopen jaren zoveel werk aan Nederlandse bedrijven onttrokken dat het zelfs faillissementen tot gevolg had. Maar ook Hongarije, Ierland en Zuid-Afrika bewezen zich als aantrekkelijke coproductielanden.

Is met de nieuwe maatregel 'het Belgenprobleem' nu opgelost? Dat valt nog te bezien. Want waarom zouden Nederlandse producenten de Nederlandse cash rebate niet combineren met de Belgische tax shelter? Dan moet de productie wel voldoende 'punten' scoren op buitenlandse inbreng, ten koste van – nog steeds – Nederlandse cameramannen, editors, licht- of geluidsmannen, componisten, production designers of acteurs.

Belangrijkste winnaars lijken daarom vooralsnog de Nederlandse productiehuisen die er een loket bij hebben gekregen en de sleutel vormen tot de Hollandse vleespotten. Ook de staat wint, die profiteert van buitenlandse bestedingen en extra binnenlandse bedrijvigheid. Het Filmfonds wint aan belang als boekhoudkundig kantoor met het meerwerk rond de aanvragen, het turven van de punten en het organiseren van de controle op de bestedingen.

Maar wat zit er in voor de creatieven? De regeling zegt als bijkomend doel 'ook' de 'kwaliteit en diversiteit van filmproducties' te willen bevorderen. Wie de regeling doorneemt, stuit eerst op de standaard 'culturele voorwaarden' die het Europese recht verbindt aan geoorloofde overheidssteun: het moet bijvoorbeeld gaan om acteurs met een binding met Nederland, een script gebaseerd op een Europees boek, historische figuren of Nederlandse locaties. Daarna volgt een waslijst aan administratieve eisen aan de bestedingen.

Over de waarde van films als cultuurgood wordt – in pakweg twee alinea's in de algemene uitleg – gezegd dat ze 'een beslissende invloed hebben op- en een weerspiegeling zijn van onze maatschappij'. Waarna wordt gesteld dat 'de culturele dimensie het best gediend is met een economisch gezonde en duurzame sector': een directe koppeling tussen de culturele betekenis van film en de economische waarde ervan. Voetstoots wordt er vervolgens van uit gegaan dat een stijgende economische activiteit van films ten goede komt, want: "Het verhogen van de productiviteit moet leiden tot meer kansen voor talent om zich te ontwikkelen en voor innovatie, waardoor de infrastructuur wordt versterkt en de kwaliteit wordt gestimuleerd. Internationale coproducties leiden tot uitwisseling van kennis en talent."

Dat is wat kort door de bocht, gezien de lange lijst voorwaarden en definities die de creatieve vrijheid van filmmakers eerder beperkt dan uitbreidt. Wat draagt een Amerikaanse Hollywoodproductie bij aan de kwaliteit van de Nederlandse cinema als de keuze is gevallen op een lagelandse locatie als aantrekkelijke financiële aftrekpost? Hoe inhoudelijk betrokken is een Nederlandse producent bij een buitenlandse minoritaire coproductie als hij zijn 'production fee' ook zonder bemoeienis opstrijkt? Wat leert een geluidsmen die staat te hengelen op een set waar hij de voertaal niet verstaat? Een acteur of cameraman wil niet voor een film worden ingehuurd (of gepasseerd) omwille van zijn nationaliteit, maar vanwege de kwaliteit van zijn werk. Als je kwaliteit werkelijk wilt bevorderen, moet creatieve vrijheid niet het sluitstuk zijn, maar het uitgangspunt.

KARIN WOLFS

TIJDENS HET VOORJAARSOVERLEG OP 18 JUNI 20.15 UUR IN HET KETELHUIS, AMSTERDAM WORDT UITGEBREID GESPROKEN OVER DE CASH REBATE | RESERVEREN VIA 020 6840112 OF INFO@KETELHUIS.NL

HET NIEUWE KIJKEN LOOK UP

Het is een ironisch succes. 'Look up' een film-pje dat mensen oproept om te stoppen met staren naar een scherm kreeg 36 miljoen views op YouTube. Een jonge Brit, Gary Turk, spreekt de kijker aan met een gedicht van vijf minuten over de gevaren van social media en technologie. 'Step away from this device of delusion!' Gary's rijmende *rant* is een aaneenschakeling van clichés: facebookvrienden zijn geen echte vrienden, social media zijn eigenlijk niet sociaal maar bedoeld om je persoonlijke data te exploiteren en échte vriendschap gaat om het delen van waardevolle momenten in het echte leven. We zien hoe een meisje met een knap stockfotogezicht lijdt onder smartphones en computerschermen. Ze neemt haar laptop mee in bed en bij de bushalte kan ze geen contact maken met andere wachtenden omdat ze bezig zijn met whatsappen of het spelen van Flappy Bird. We volgen een jongen die al wandelend de hele tijd omlaag kijkt naar z'n telefoonscherm. Hij krijgt zo niets meer mee van de buitenwereld. Hierdoor loopt hij de toevallige ontmoeting met het meisje op een straathoek mis. Wat als hij omhoog gekeken zou hebben? Dan hadden hun blikken gekruist en was er een levenslange liefdesrelatie ontstaan. Diners met kaarslicht! Een huis kopen!

BEELD UIT LOOK UP EN PERSIFLAGE LOOK DOWN

Baby's! Kleinkinderen! Lief en leed! Het lot had de hele *Hallmark* handel voor ze klaarstaan. Als die klotetechnologie geen roet in het eten had gegooit. 'This was so beautiful' is een van de 20.829 YouTube comments. 'I cried' zegt een ander. Maar er staat ook: 'DON'T PREACH AT ME!'. Prima om kritisch te zijn over de rol van technologie in onze levens. Maar van de sentimentele en aanmatigende manier waarop Gary Turk dit doet gaan m'n haren overeind staan. Er zijn het afgelopen jaar waarschijnlijk meer liefdesrelaties ontstaan door de app Tinder dan door toevallige ontmoetingen op straathoeken. Het neerbuigende advies om 'uit te schakelen' komt tegenwoordig uit alle hoeken. Een tijdje geleden stuurde Ben, mijn telefoonprovider, deze e-mail: 'Ik ben blij met jou. Ik hoop dat je dit jaar meer gaat genieten van alle kleine dingen in het leven. Daarom ben ik er voor jou met een revolutionaire uitvinding. De uitknop op je mobieltje. Druk er 'ns op en ontdek dat het leven groter is dan het schermje voor je neus.' Ben en Gary, bemoei je alsjeblieft met je eigen zaken.

EBELE WYBENGA

Het lijkt alweer een eeuwigheid geleden. Op zaterdagavond 24 mei, in verband met de Europese verkiezingen een dag eerder dan gewoonlijk, werden de prijzen uitgedeeld en viel het gordijn voor de laatste keer dicht. Echt waar. In Cannes hangen nog steeds gordijnen in de zalen om je te herinneren aan vroeger, toen de projector nog werd voortgedreven door drie vissertjes op fietsjes en scheidend festivalpresident Gilles Jacob nog maar een jochie was.

Die geschiedenis wordt gekoesterd aan de azuurstreek. Van de *histoire de beau monde* van het Carlton Hotel waar Grace Kelly in 1955 prins Rainier van Monaco ontmoette, tot de traditioneel bizarre logistiek van passen en privileges van het festival dat voor zijn bezoekers twee weken per jaar een aristocratische hiërarchie in ere herstelt waar Lodewijk de Veertiende trots op zou zijn.

Omdat die geschiedenis gekoesterd wordt opende het festival tien dagen eerder met *Grace of Monaco*, die een pijnlijke episode uit het leven van de geliefde celebrity prinses had moeten dramatiseren maar vooral het lijdensverhaal van Nicole Kidman bleek te zijn. Je kunt alleen maar hopen dat Grace Kelly daarboven geen films kijkt. Minstens even teleurstellend was *The Search* van Michel Hazanavicius - in 2011 de grote verrassing met *The Artist* - waarin Bérénice Bejo druk telefonierend Tsjetsjenië gaat redden. Tot haar frustratie breekt niet meteen de vrede uit.

Knutselpaleis

De jury onder leiding van Jane Campion zag gelukkig dat de tweede film van de jonge Italiaanse Alice Rohrwacher de geschiedenis ook koestert. Maar op een hele andere manier. Met oog voor het onzichtbare - liefde, frustraties, onzekerheden - geeft ze een samengeraapt gezin op het Italiaanse platteland in hun rommelige knutselpaleis iets koninklijks en tijdloos. Om het vervolgens in de tijd te laten verdwijnen. Waar het verhaal van *Grace of Monaco* niet tot leven komt doordat het te ver van de makers verwijderd is, vindt Rohrwacher leven in de kleinste details, omdat ze dat leven kent. Ze komt er vandaan. Het sprankelende *Le meraviglie* (bekroond met de Grand Prix) heeft ondanks alle realiteit de magie van een sprookje en het is op meer dan één punt schatplichtig aan Víctor Erice's *The Spirit of the Beehive* (1973). Als haar film niet al een eerbetoon is aan die van Erice. Via cameralenzen die het zomerse licht en de natuurlijke kleuren accentueren, kijken beide films door kinderogen naar de volwassenenwereld en maken iets van die kinderlijke verwondering zichtbaar.

Rookgordijnen

Omdat Nuri Bilge Ceylan door veel critici al vroeg tot Palmwinnaar werd uitgeroepen - op de slotavond bevestigd door de jury - verloor zijn film *Winter Sleep* in de loop van het festival onterecht iets van z'n glans. Ze-

ker nadat hij in de polls moest concurreren met Jean-Luc Godards hardcore cinefiele *Adieu au langage*, die met een wervelwind van fragmentarische 3D-beelden over de seksuele verhouding tussen een man en een vrouw de principiële (on)mogelijkheid laat zien om twee lichamen - en twee beelden - te laten samengaan. In het oog van die storm staat Godards hond - die terecht naast de Palme Dog greep, want die ging naar Mundruckzo's hond in *White God* - die zonder de ballast van decennia film en tv kijken nog een pure, onbevengende blik heeft. Kon de filmmaker ook maar weer als nieuw naar al die beelden kijken.

Waar Godard stoeit met de overbekendheid van beelden en afscheid neemt van de taal doet Bilge Ceylan het tegenovergestelde. Na het beeldepos *Once Upon a Time in Anatolia* benadrukt hij de woorden met een paar vijftien tot twintig minuten lange dialogen in het drieënehalf uur durende *Winter Sleep*. Maar die woorden worden niet gevierd. Ze brengen niet dichterbij, ze scheppen afstand. Het zijn de instrumenten waarmee Ceylans hoofdpersonages - ook een man en een vrouw - zich verweren tegen elkaar en tegen de wereld. Woorden als rookgordijnen en dolkstoten.

Toch kun je zeggen dat beide makers naar hetzelfde zoeken. Godard deconstrueert de taal van beelden, Ceylan de taal van woorden. Allebei laten ze zien dat er iets rammelt aan hun interne logica. Dat namelijk de

Het was best een goed jaar, met knallers en missers. Al waren tijdens de 67ste editie van het Filmfestival Cannes niet de explosies van 2013 te horen toen *La vie d'Adèle* en *La grande bellezza* insloegen aan de Croisette. Maar dat zegt niet alles.

DOOR RONALD ROVERS

Cannes 2014

DE GLAMOUR EN HET

The Rover

David Michôd | "Niet alleen de openingsscène van deze postapocalyptische thriller is strak geregisseerd. De hele film houdt regisseur David Michôd de voet op het gaspedaal, net als eerder in *Animal Kingdom*. Hij weet hoe je spanning opbouwt. Guy Pearce - zijn personage heet Eric, beetje out-of-character, hij had beter Pearce kunnen heten - is in de jacht op de dieven van z'n auto duidelijk suïcidaal, maar op een constructieve manier: hij doet geen stap opzij, ook al krijgt ie een shotgun in z'n gezicht. Hoe gek die ander ook is, Pearce is gekker. [...] Michôd heeft weinig nodig om de waanzin voelbaar te maken. Behalve de Australische woestijn en Ro-

bert Pattinson als het deبيهle broertje van een van de daders bestaat het hele production design eigenlijk uit de vliegjes die overal verschijnen en zo het verval suggereren. Als je wilt zien hoe je een thriller maakt, kijk naar Michôd."

★★★★★ TE ZIEN VANAF 12 JUNI

Grace of Monaco

Olivier Dahan | "Futloos en ongeïnspireerd. Nergens voel je dat er iets op het spel staat, vooral omdat het van alles een beetje is. Een beetje vrede, een beetje liefde, een beetje existentiële twijfel, een beetje glamour, en zelfs een beetje thriller als blijkt dat er een verrader in het koninklijke huishouden zit die

de Fransen informatie doorspeelt. Wablieft? Zit je eerst drie kwartier naar kroonluchters en beau monde te kijken, ruist er opeens iets door het struikgewas. Het ontbreekt *Grace of Monaco* duidelijk aan eenheid van toon en tempo. Zelfs met de beste wil van de wereld is dit niet het society spektakel of de gelaagde biopic waar iedereen op hoopte."

★★★☆☆ TE ZIEN VANAF 5 JUNI

The Homesman

Tommy Lee Jones | "*The Homesman* wil een aanklacht zijn tegen de patriarchale verhoudingen in het oude westen - of die op z'n minst laten zien - waar vrouwen geen rechten hadden maar wel seks en arbeid moes-

ten leveren. Ook een vorm van slavernij. En ook daarbij werd de zweep gebruikt. Maar de film is niet alleen maar sociale aanklacht en *white woman's burden*, ook al duikt Meryl Streep nog even op. Jones begreep dat zo'n verhaal ook relativering nodig heeft en dus zit er aardig wat *comic relief* in. Wat hij niet begreep, is dat een film die een aanklacht wil zijn tegen het patriërchaat in de tweede helft niet plotseling over de enige mannelijke hoofdrolspeler moet gaan en hoe die door het lijden van al die vrouwen tot bezinning komt. Dat is best een beetje bespottelijk."

★★★★★ TE ZIEN VANAF 17 JULI

ZIE filmkrant.nl VOOR VOLLEDIGE RECENSIES

honderden beelden die we dagelijks langs zien komen en die een verhaal lijken te vertellen, fundamenteel onverenigbaar zijn. Zelfs de sequenties waaruit een nieuwsreportage is opgebouwd bedriegen je brein, dat slaafs overal verbanden zoekt en het liefst bekende beelden als signalen voor betekenis gebruikt. Op dezelfde manier goochelt Bilge Ceylan met de betekenis van woorden en begrippen, die in de gesprekken tussen zijn personages voor constant schuivende machtsverhoudingen zorgen. Niets gaat echt samen. Er is altijd spanning.

Begeerte

Geen films die je meteen doorziet. Dat geldt zeker ook voor *Clouds of Sils Maria* van Olivier Assayas, die op de laatste ochtend van het festival nog snel even veel indruk maakte. Een verhaal over de dood en de wederkerige tijd, afgezet tegen de onvermijdelijke troonswisseling van de generaties. Een hommage aan actrices ook, die Assayas via prachtig ingewikkelde verhaallijnen op hun leven binnen en buiten de film laat reflecteren. Juliette Binoche speelt een oudere actrice die vervangen zal worden door een jongere en zich voorbereid op een toneelstuk dat juist daarover gaat, waarin ze twintig jaar terug het jongere personage speelde en nu het oudere. Kristen Stewarts personage gaat met Binoche in discussie over de waarde van populair vermaak, verwijzend naar haar eigen *Twilight*-films, en is ondertussen het object van haar begeerte. Binoche, het arthouse-icoon, Stewart, koningin van de tienerfilms. Hoewel ook zij alweer ouder is geworden. En beter.

Maar dat is nog niet de helft van de rijkdom van *Sils Maria*. Assayas voert ook Antonioni en Bergman op door elementen uit *L'Avventura* en *Persona* te gebruiken. Ook om de filmgeschiedenis te laten leven. Maar vooral om twee beroemde echo's van actrices te laten horen. Het onverklaarbare verdwijnen van Anna in *L'Avventura* en

de symbiose van een oudere actrice en haar verpleegster in *Persona*. Twee echo's van de angst om in de tijd te verdwijnen.

Bij Stewart moest ik aan Bressons 'modellen' denken. Omdat haar gezicht nauwelijks uitdrukkingen laat zien, verschijnt daarop de projectie van Binoche's onuitgesproken liefde en wordt het de spiegel van haar verval. En natuurlijk valt ze ook voor Stewarts jeugd, terwijl ze die rol van oudere actrice leert spelen. Zoals wij allemaal de jeugd en schoonheid van acteurs en actrices begeren. En moeten leren om die andere rollen te spelen. En in de tijd zullen verdwijnen.

Sils Maria had in Cannes minstens de prijs voor het beste scenario moeten krijgen. Maar die ging tot verbazing van veel aanwezigen naar het Russische *Leviathan* van Andrei Zvyagintsev, een zwarte maar toch wat te platte komedie over de Russische kleptocratie.

Loach draait door

Ken Loach dook de geschiedenis in met wat je - met een sprongetje in de tijd - als het vervolg op *The Wind That Shakes the Barley* kunt zien, waarmee hij in 2006 de Gouden Palm won. *Jimmy's Hall* is een historisch drama dat de onderdrukking van arbeiders door de heersende machten laat zien via de kerkelijke druk om een lokale music hall te ontruimen. Die zou toch alleen maar tot het bederf van de zeden leiden. Geen hoogvliegerij, maar Loach doet wat-ie goed doet: met gevoel voor humor preken vanaf de kansel.

Die andere ouwe Brit Mike Leigh kwam met iets beters. Leigh tovert op de een of andere manier tussen het gegrom en de mottige kostuums van z'n wonderlijke hoofdpersonage de magie van de excentrieke schilder William Turner tevoorschijn. Een man die zichzelf leerde kijken en die tegenover de bedompte alledaagsheid op z'n doeken een grootse romantische ziel wist te vangen. Dat is ook wat Leigh doet. Op een bepaalde manier

is dat ook wat je van films verwacht: dat ze meer zijn dan de som der delen. Timothy Spall zei het bij het aanpakken van de prijs voor Beste Acteur zo: 'We managed to fit 10 pounds of shit into an 8 pound bag'.

Hollywood

Over zielen gesproken. Of 'shit in bags', kiest u maar. Hollywood. Zelfs met de plattegrond die David Cronenberg aanreikt in *Maps to the Stars*, zul je die ziel in Hollywood niet vinden. *Maps* is een satire over de voortdurende karaktermoord die Hollywoods duistere levensbloed is geworden. Iedereen wil wat de ander heeft: rollen, macht en het strandhuis in Malibu. Ten koste van de rest. Of dat nou waar is of niet - volgens John Cusack op de persconferentie in Cannes ligt Cronenbergs verhaal niet ver van de realiteit, maar de jonge Mia Wasikowska had zoveel vitriool nog niet geproefd - het is een mythe die Hollywood graag in stand houdt. Omdat het een afschrikmiddel is voor al die potentiële concurrenten uit de rest van de wereld die de lokroep van geld en roem niet kunnen weerstaan. Julianne Moore kreeg de prijs voor Beste Actrice voor haar rol van de neurotische actrice Havana Segrand, die over lijken gaat om die laatste grote rol binnen te halen. Ook *Maps to the Stars* is een verhaal over de angst om te verdwijnen.

Actrices maakten dit jaar meer indruk dan acteurs. Wie gevraagd werd naar de beste acteur stond te stunten. Maar gevraagd naar de beste actrice hadden mensen zichtbaar moeite om te kiezen tussen Moore, Binoche en Cotillard, die de hoofdrol had in *Deux jours, une nuit* van de broers Dardenne. Achteraf zei Campion dat ze eigenlijk Melisa Sözen de beste actrice vond, de hoofdrolspeelster uit *Winter Sleep*. Maar *Winter Sleep* won de Gouden Palm al, en de reglementen verbieden een dubbele prijs. Zo gaan die dingen. ←

TWITTER @RONALDROVERS

GROTE VERDWIJNEN

Sinds de starlets van het strand zijn verdwenen heeft Cannes het maar moeilijk met de plek van vrouwen in de film. Met een vrouwelijke juryvoorzitter en fiks wat meer films van vrouwelijke regisseurs probeerde het festival dit jaar de kritiek van seksisme, machismo en misogynie te pareren. Maar leverde het wat op?

DOOR DANA LINSSEN

WAT WAS DE Cannes 2014 VROUWELIJKE BLIK?

Nee, echt niet. Ze hadden zich geen seconde laten leiden door de sekse van de regisseurs van de films in competitie. Juryvoorzitter Jane Campion moest het tijdens de laatste persconferentie van het Filmfestival Cannes nog eens extra beklemtonen. De Grand Prix voor *Le meraviglie* (*The Wonders*) van de Italiaanse regisseuse Alice Rohrwacher was echt omdat ze het een goede film vonden, en niet omdat de regisseur een vrouw was. Een van de slechts twee vrouwen in competitie tijdens het 67ste festival aan de Franse zuidkust. Meer dan de afgelopen edities. Een twijfelachtig record.

De afgelopen jaren ging het veel over het aandeel van vrouwen in de officiële programma's van Cannes. Ze waren er niet. Plichtmatig. Of te weinig. Of ze stonden stevast in het verkeerde programmaonderdeel (zoals

vorig jaar Claire Denis met *Les salauds* in Un Certain Régard). En als het dan een keer over vrouwen ging (zoals vorig jaar met Gouden Palm-winnaar *La vie d'Adèle*) dan ging het alsnog over seks, zij het dan tussen vrouwen.

Starlets

Sinds de starlets van het strand zijn verdwenen heeft Cannes het maar moeilijk met de plek van vrouwen in de film. Ze mogen op de poster staan of over de rode loper schrijden. Het argument dat het festival niet naar iemands sekse keek, maar 'gewoon de beste films' selecteerde mocht niet baten. Het is niet alleen het festival trouwens. Toen begin dit jaar de eerste speculaties over het programma in de pers verschenen wist zo goed als niemand op te merken dat de Japanse Naomi Kawase

(in 1997 de jongste Camera d'Or-winnaar ooit voor haar debuut *Suzaku*, Grand Prix in 2007 voor *The Mourning Forest*) een voltooide film had. En dus niet omdat ze in Cannes of daarbuiten onbekend zou zijn. Simpelweg over het hoofd gezien.

Cannes besloot de tegenaanval in te zetten. Als het 'beste film'-argument niet mocht baten, dan maar cijfers van stal gehaald. Artistiek directeur Fremaux beklagde zich over het feit dat er op de 1800 ingezonden films maar 7% van vrouwen afkomstig was. Daarna stelde hij Campion (de enige vrouwelijke Gouden Palm-winnaar ooit voor *The Piano* in 1993) aan als juryvoorzitter, en probeerde de kritiek van seksisme, machismo en misogynie die het festival aankleeft te pareren door ervoor te zorgen dat de verhouding mannen/

vrouwen in de jury min of meer gelijk was. Net als in de echte wereld.

Kleinere budgetten

Het is trouwens niet alleen Cannes waar vrouwen stelsmatig ondervertegenwoordigd zijn. (En niet alleen op het witte doek, volgens de officiële delegatielijst van het festival waren er dit jaar maar twee vrouwelijke filmjournalisten uit Nederland in Cannes op een contingent van bijna twintig). Maar ook in Amerika, toch al decennialang het land van de 'positive action', wordt momenteel veel geschreven over hoe het komt dat vrouwen in Hollywood maar niet lijken te kunnen doordringen. Het gaat daarbij volgens stukken in vakbladen als *Variety* en *Indiewire*, maar ook mainstream media als de *New York Times* ("The Movie Industry is Failing Women") om de hele productieketen. Het feit dat vrouwelijke regisseurs te weinig zichtbaar zijn heeft ook te maken met het feit dat ze doorgaans met kleinere budgetten moeten werken, in bescheidener genres en in de publiciteit minder serieus worden genomen.

Inherent seksisme

Dat zijn allemaal nog zaken die op een of andere manier te kwantificeren zijn. Jane Campion werd in Cannes uitgebreid over het onderwerp geïnterviewd en had nog een aantal andere interessante opmerkingen. Tijdens de openingspersconferentie signaleerde ze het inherente seksisme van de filmindustrie. "Vrouwen hebben andere verhalen te vertellen", zei ze. "En die worden nu niet genoeg gehoord." Of herkend, zou ik daar aan toe willen voegen. Want als er inderdaad zoiets als een 'andersheid' of een 'eigenheid' van vrouwelijk filmmaken is, hoe ziet het er dan uit?

Het nadeel met dat soort observaties is dat ze vaak gebruik maken van dezelfde seksistische parameters. Natuurlijk is er al veel geëxperimenteerd en getheoretiseerd over de 'mannelijke' en de 'vrouwelijke' blik. Maar het is iets voor op de analysetafel. Hoe werkt het nou in de praktijk? Tijdens het kijken?

In de competitie van Cannes, en het officiële bijprogramma *Un certain Régard* zaten dit jaar acht films die door vrouwen waren geregisseerd. Twee in competitie (Rohrwacher en Naomi Kawase's *Still the Water*), zes in UCR, waarvan eentje door een regisseurstrio was gemaakt waarvan twee vrouwen en een man: *Party Girl*, bekroond met de Camera d'Or en de ensembleprijs van UCR, voor de grotendeels zichzelf spelende cast. Al deze films gingen over vrouwen, vaak in relatie tot andere vrouwen/vrouwelijke familieleden, soms in relatie tot mannen/mannelijke familieleden. Geen Kathryn Bigelow dus die altijd als grote voorbeeld wordt aangehaald dat vrouwen ook best films met pistolen en auto's kunnen maken. Maar intieme drama's die zich binnen de overzichtelijke sfeer van gezin en hooguit werk afspelen. Tot zover de onderwerpen. Wat is er – generaliserend – te zeggen over het perspectief dat ze kiezen?

Onheilsprofetie

Op een bepaalde manier zijn *Le meraviglie* en *Still the Water* heel vergelijkbare films. Ze gaan allebei over prille tieners in een wereld die zijn magie dreigt te verliezen. Gelsomina is de oudste van drie zusters die door hun vader en moeder in een afgelegen huis op het Umbrijsche platteland worden opgevoed. Hun vader gelooft

dat het einde der tijden nabij is, en heeft besloten volkomen zelfvoorzienend te willen leven. Alleen de honing die hij van zijn bijen oogst, is bestemd voor de verkoop en zorgt voor bescheiden inkomsten. Moeder heeft zich erbij neergelegd, uit karakterzwakte of andere apathie. Gelsomina is haar vaders lievelingetje, niet in de minste plaats omdat ze zijn compagnon is in alle werkzaamheden. Waar haar zusjes nog mogen dromen en spelen, draagt zij volwassen verantwoordelijkheden. Daarmee ontwikkelt ze ook haar eigen blik op de wereld die het gezag en de opvattingen van haar ouders ter discussie stellen.

Rohrwacher filmt tamelijk impressionistisch. De vergelijking met Terrence Malick is al gemaakt. Dat wil ook zeggen dat ze niet duidelijk partij kiest voor een van haar personages, of via haar film een boodschap of mening over families, alternatieve leefvormen, de praktijk van idealisme en andere onheilsprofetieën, of de verhouding tussen vaders en dochters wil mediëren. Al die dingen zitten in de film, ze toont ze.

Dat komt omdat ze niet alleen geen partij kiest, maar ook geen nadrukkelijk perspectief. Dat Gelsomina het centrale personage is, maakt haar nog niet automatisch tot hoofdpersoon, en het is in ieder geval zeker niet zo dat we daarmee ook alles door haar ogen, of het oog van camera als haar plaatsvervanger zien.

Voyeurisme

Die blik, de 'gaze' dat was het begrip waarmee de feministische filmtheorie in de jaren zeventig aan het licht bracht dat de meeste films vanuit een mannelijke hoofdpersoon kijken, en een voyeuristische, geseksualiseerde blik op vrouwen hebben. Experimenten met een andere, meer neutrale blik volgden. Wereldberoemd is de afstandelijke blik in Jeanne Dielman van Chantal Akerman, die meer nog dan alleen op vrouwelijke filmmakers van invloed is geweest op de ontwikkeling van de art- en auteursfilm daarna. Om een voorbeeld te geven: de voorkeur voor totaalshots en long takes van zowel Jessica Hausner (*Amour fou*) als Ruben Östlund (*Turist*), beiden met hun film in UCR is daar schatplichtig aan. In Östlunds film roept dat een interessante spanning op, omdat zijn film – helaas tamelijk schematisch – op die manier de mannelijke verwarring over de strijd der seksen onderzoekt.

Bij Rohrwacher en Kawase zie je echter een ander soort blik. Ook Kawase's film bekijkt de wereld vanuit puberogen. Kaito en Kyoko zijn zestien jaar, ontdekken dat ze verliefd op elkaar zijn en moeten ondertussen leren omgaan met afwezige of zieke ouders. Kawase verdeelt haar aandacht redelijk tussen de twee pubers, maar focust op Kaito, omdat we door zijn ogen het mysterie zien waarmee de film begint en Kyoko, dochter van een sjamane, en zelf waarschijnlijk ook behept met dezelfde krachten, hem gedurende de film helpt met een aantal zaken in het reine te komen.

Wat beide filmmaaksters niet doen is objectief zijn. Ze zijn meer subjectief op een soort stream-of-consciousness-achtige manier, waarbij het perspectief van de scène vaak meer de sfeer van de scène is. In *Le meraviglie* komen nogal wat scènes voor waarin de familie ligt te slapen of net ontwaakt, soms met z'n allen in bed, ledematen over elkaar heen, soms alleen. Het zijn beelden die een bepaald gevoel van intimiteit of eenzaamheid oproepen, wat meestal iets zegt over de voorgaande of

vorige scène, als een opmaat of echo. Op dezelfde manier werken bij Kawase de beelden van de zee. De zee zelf heeft geen moraal, waarheid of esthetiek. Is die manier van visueel contextualiseren, die flow, dan misschien typisch vrouwelijk? Op een of andere manier voelt dat als hetzelfde seksistische argument dat Kathryn Bigelow op een voetstuk hijst. Is Terrence Malick de Kathryn Bigelow van de female gaze?

Politiek

Terug naar *Campion*, die stelde dat vrouwen andersoortige verhalen te vertellen hebben die te weinig worden gehoord en gezien. Er lijkt iets in te zitten. Wat die verhalen dan ook zijn. Over het algemeen kun je concluderen dat in de films die vrouwen maken auto's en pistolen bijvoorbeeld niet de boventoon voeren. Sorry Kathryn Bigelow. Waar dat aan ligt? Misschien is het compensatie voor het dominante discours (een politiek van de makers), misschien is er inderdaad een vrouwelijke insteek (hun artistiek drijfveer). Zo lang de films van vrouwen, en de films over vrouwen, en vooral de films vanuit andere perspectieven ondervertegenwoordigd zijn, kun je daar in ieder geval niet uitkomen. Het is in ieder geval niet zo dat vrouwen alleen maar films zouden kunnen maken over vrouwelijke onderwerpen (wat zijn trouwens vrouwelijke onderwerpen? menstruatie en kinderen?) of hoofdpersonen. Het lijkt er namelijk op dat in de documentaire niet alleen meer vrouwen werkzaam zijn, maar dat daar ook de onderwerpen niet langs sekselijnen verdeeld hoeven te worden.

Mijn probleem blijft: hoe weet je dat je als vrouw kijkt of filmt, anders dan dat je er toevallig eentje bent? En weet je dan in eerste plaats niet vooral hoe je zelf kijkt of filmt? Als vrouwen de afgelopen Cannes meer impressionistische en empathische films blijken te hebben gemaakt, wat zegt dat dan over vrouwelijke makers en hun in Cannes overwegend mannelijke publiek? (Straks in de filmtheaters is dat weer anders). Als die films niet opvallen, komt het dan omdat ze niet opvallend zijn, of omdat de mannelijke recensenten, distributeurs en vertoners zeggen 'er niet zoveel mee te hebben'?

Ik denk dat het seksisme in de filmwereld nog dieper geworteld is dan Jane Campion vermoedt. Ik denk ook dat Cannes door een jury in te stellen die evenredig uit mannen en vrouwen bestaat al beter op weg is dan het te hebben over 'de kwaliteit' van de films of 'het percentage inzendingen'. Bovendien weet iedereen dat de competities van die grote festivals voor een belangrijk deel worden bepaald door sales agents, maar dat is een ander verhaal. Meer vrouwen in de selectiecommissies zou ook helpen. Dat is immers net als een jury een plek waar het gesprek over film zou moeten plaatsvinden. En wie weet is er de volgende keer wel een jury die zegt: 'Ja, inderdaad, we hebben gekeken naar de sekse, de cultuur, de leeftijd van de filmmaker, voor zover die door de film tot ons sprak, en weet je wat: soms deed het ertoe, en soms niet, en we hebben elkaar er goed door leren kennen, met onze eigen vooroordelen en achtergronden.'

De broers Dardenne maakten indruk in Cannes met *Deux jours, une nuit*: een brandend actueel melodrama over de gevolgen van crisis en werkeloosheid.

Jean-Pierre & Luc Dardenne over *Deux jours, une nuit*
‘WIE VECHT BLIJFT LEVEN’

DOOR IVO DE KOCK

FK LIVE

FILMKRANT.LIVE VERZORGT IN JUNI INLEIDINGEN BIJ MUST SEE *Deux jours, une nuit* | CINECITTA TILBURG, 17 JUNI 14 UUR, DOOR RONALD ROVERS | FILMTHEATER LUMIÈRE MAASTRICHT, 19 JUNI 19.30 UUR, DOOR GERLINDA HEYWEGEN | FILMSCHUUR HAARLEM, 21 JUNI 16.30 UUR (GH) | CINEMA OOSTEREILAND HOORN, 26 JUNI 19.30 UUR (GH)

Er zijn geen zekerheden meer. Sinds *Rosetta* (1999) waren de Belgische broers elke drie jaar aanwezig in Cannes met een nieuwe film die stevast op het palmares belandde. Tot *Deux jours, une nuit*, dat dit jaar onverwacht geen prijs won. In de sociale fabel heeft Sandra (de Franse diva Marion Cotillard) twee dagen en één nacht de tijd om haar collega's te overtuigen een bonus van 1000 euro te weigeren zodat zij haar baan kan houden. "Er wordt zoveel met cijfers gegoocheld dat ze hun betekenis verliezen", stelt Jean-Pierre Dardenne. "We wilden van duizend euro weer een betekenisvol bedrag maken, een som geld die belangrijk is voor veel mensen."

We worden de film ingezogen via Sandra's gevoelens van schaamte, angst en vertwijfeling. Luc Dardenne: "We wilden de kijker laten meeleven met haar zoektocht naar solidariteit. *Deux jours, une nuit* gaat over een ontslagen werkneemster die haar collega's bezoekt om hen te overtuigen zich bij een stemming kritisch op te stellen en niet voor hun premie maar voor haar baan te kiezen. De toeschouwer moet daarbij haar gevoelens ervaren maar zich ook kunnen verplaatsen in de positie van de mensen die ze opzoekt. Sandra vraagt hen voor haar te kiezen, maar zij antwoorden 'Verplaats je in onze positie, het gaat om duizend euro! Zij zegt vervolgens: 'Bekijk het vanuit mijn standpunt, het gaat om mijn baan, mijn leven, mijn salaris.'"

Om het met Jean Renoir te zeggen: iedereen heeft zijn redenen. Jean-Pierre Dardenne: "Het mocht niet het verhaal worden van een arm meisje dat op zoek gaat naar zestien klotzakken. We creëerden spanning rond de vraag of Sandra hen van mening kan doen veranderen door ze goede redenen te geven om hun standpunt te veranderen. Deze redenen zijn nooit vrijblijvend, voor iemand die een dochter naar de universiteit stuurt is 1000 euro immers veel geld. Voor ons was de 'iedereen heeft zijn redenen'-benadering de enige juiste. Anders zouden we ons begeven op het terrein van de polemiek, het manifest, de propaganda en dat is niet de cinema die ons interesseert."

Het is een urgent verhaal, jullie reageren op de impact van de economische crisis. LD: "Het is geen toeval dat we deze film nu hebben gemaakt, we willen tonen hoe mensen het slachtoffer worden van de crisis en hoe begrippen zoals solidariteit daarbij verdwijnen. We leven in een samenleving die mensen in een concurrerende positie plaatst en die concurrentie wordt nog vergroot doordat het aantal arbeidsplaatsen vermindert. Werkende mensen bevinden zich in sociale onzekerheid. Ze zijn bang om hun baan te verliezen want hoe gaan ze dan overleven? Vandaar dat kiezen voor de bonus hun eerste reflex is. Zo kan de baas herstructureren zonder een crisis te creëren binnen de onderneming. Door zijn werknemers voor een onmogelijke keuze te plaatsen smooit hij sympathiebetuigingen voor Sandra in de kiem."

De werkgever laat zijn personeel termen zoals 'rentabiliteit' overnemen. JPD: "We leven in een wereld waarin arbeid geïndividualiseerd is. Toen we een klein bedrijf dat zonnepanelen produceert bezochten, ontdekten we dat het volledige productietraject van elk paneel getraceerd wordt. Zo kan men zien wie wat gedaan heeft. Wanneer men je dan zegt dat je prestaties onvoldoende zijn en de productie door jou in gevaar komt, neem je dat persoonlijk op. Je gelooft dat het jouw schuld is wanneer iets slecht loopt en dat je ontslag enkel aan jezelf te wijten is. Dat is een van de grote overwinningen van de werkgevers. Het individu beschuldigt zichzelf, beschouwt de anderen als vijanden en zichzelf als vijand van die anderen. De film probeert een verhaal te vertellen dat daartegen weerwerk biedt."

"Je bestaat, Sandra", krijgt ze te horen, want ze ging twifelen aan haar menselijke waarde. JPD: "Ze herstelt van een depressie. Het gevoel niet meer te bestaan in de ogen van anderen maakt deel uit van zo'n depressie. Je raakt ervan overtuigd dat je niet meer bestaat. Wanneer men Sandra vertelt dat veertien van haar zestien collega's voor haar ontslag stemden is dat een mokerslag. 'Ik besta niet in hun ogen', zegt ze, 'ze verkozen hun premie boven mijn baan.'"

LD: "Manu zegt 'je bestaat, ik hou van jou' maar dat volstaat niet. Het is leuk dat iemand van je houdt maar wat al die anderen denken hakt er harder in. Met haar poging hen te overtuigen wil ze ook bewijzen dat ze leeft."

Zij vecht om te overleven, maar de arbeiders strijden niet tegen hun baas. LD: "Wanneer je in sociale angst leeft, bang bent voor inkomensverlies en geïntimideerd bent door voorman Jean-Marc ben je geneigd vooral aan jezelf te denken. De film toont aan dat het mogelijk is om tegen die tendens in te gaan. Maar het is fictie, de realiteit is iets anders. Zelfs in grotere bedrijven, waar de vakbonden wel actief zijn, botsen afgevaardigden tegen het feit dat je offers moet maken om solidair te zijn."

Sandra vindt dat ze verantwoordelijk is voor het losbarstende geweld. JPD: "Ze brengt door haar vraag iets op gang dat ook voor haar collega's niet zonder gevolgen blijft. Hun beslissing kan hen in de problemen brengen met hun omgeving. Dat gebeurt twee keer in de film. Solidair zijn is niet kleur- en reukloos; het heeft gevolgen. En wanneer je omgeving niet solidair is met jou creëert dat moeilijkheden. Het is onvermijdelijk dat Sandra schade aanricht en tegenstellingen uitvergroot."

Er is niet echt een happy end, maar uiteindelijk lacht Sandra en zegt ze "We hebben goed gevochten". LD: "Vechten is belangrijk, dan blijf je leven. Door de ervaring ontdekte ze solidariteit, veranderde ze en durfde ze 'nee' te zeggen. De Sandra van het begin was misschien ook niet solidair geweest wanneer ze zich in de positie van haar collega's had bevonden. Maar aan het slot is ze veranderd. Want wat ze doet is niet evident, ze zit uiteindelijk wel zonder werk. Het is verschrikkelijk om zich in haar fragiele positie te bevinden. Het is de baas Dumont die beslist, die de macht heeft."

Dit kan niet de bedoeling zijn

Gekte is normaal geworden. Niet alleen drie nieuwe Amerikaanse films bewijzen dat, ook de meedogenloze nieuwe film van de Dardennes.

Het lijkt of Cannes er elk jaar plezier in schept om de gekte van Amerika te laten zien, want de Amerikaanse pathologie is in Cannes altijd goed vertegenwoordigd. Historisch of contemporain, *anything goes*. Cronenberg voert je dit najaar door de duistere psychogeografie van Hollywood in *Maps to the Stars*. Tommy Lee Jones laat in *The Homesman* zien dat niet een paar mooie democratische idealen de pilaren zijn waarop die grote natie is gebouwd, maar misbruik, onkunde en moord. En Benneth Miller voegt daar in *Foxcatcher* nog even autisme en despotisme aan toe. Wie dan in Cannes melan-cholisch of gefrustreerd voor zich uit keek vanwege zoveel onrecht, zag in de baai de fortuinen dobberen die daarmee verdiend zijn. *O say can you see*.

Kort door de bocht? Mwoah. Troost u met de gedachte dat niet alleen Amerika gebouwd is op gekte maar *tout le monde*. De broers Dardenne – tweevoudig Gouden

Palm-winnaars met *Rosetta* en *L'enfant* – weten dat ook. Met hun onwaarschijnlijk precieze blik en gevoel voor eenvoud laten ze in *Deux jours, une nuit* zien hoe die gekte normaal is geworden.

In een performance die in Cannes onder actrices geen gelijke kende, speelt Marion Cotillard een jonge moeder die op vrijdagavond te horen krijgt dat ze maandag ontslagen zal worden. Tenminste, tenzij haar collega's afzien van hun bonussen van duizend euro want opgeteld zijn die precies genoeg voor een jaarsalaris. Wat volgt is een wanhopige tocht om die collega's over te halen, waarin Sandra van voordeur naar voordeur moet om te bedelen, te smeken of ze haar die baan gunnen, want zonder die baan komt ze thuis niet rond.

De vechteconomie in een notendop. *Alle Menschen werden Konkurrenten*. Soms is bijna niet aan te zien hoe Sandra zichzelf moet vernederen, terwijl ze letterlijk in haar hemd langs de deuren gaat. Ook die zestien collega's hebben het niet breed dus ze wordt niet overal even vriendelijk ontvangen. En zelfs als het lukt om genoeg mensen over te halen, hoe moet ze die collega's dan nog in de ogen

kijken? Want de verhoudingen zullen voor altijd veranderd zijn. Het is een catch-22 waaruit ze toch koste wat kost moet ontsnappen. Het is niet eens hun beste werk en toch is *Deux jours, une nuit* een ongelooflijk sterke film. Het is een verpletterende aanklacht tegen de ranzige wijze waarop mensen tot verliesposten worden gereduceerd en tegen elkaar worden uitgespeeld. En het ergste is nog dat het normaal is geworden. Eerst word je tot werknemer gereduceerd en dan word je een element op een balans die tegen andere elementen kan worden weggestreep. En dan, als je ontslagen bent en geen werk meer kunt vinden, ben je een paria.

Toch wordt het bedrijf waar Sandra werkt niet als een monster weggezet, ook al is het evenmin op altruïsme te betrappen. Men moet snijden in de kosten. Het bekende ver-

haal. En de meest flexibele kapitaalgoederen zijn nou eenmaal mensen, wordt ze verteld. Maar zit het probleem niet dieper? Is er niet iets fundamenteel scheef gegroeid in de bestaande werkverhoudingen? En moeten we niet hele andere manieren van werken en samenwerken vinden? Want wat Sandra hier moet doen, kan niet normaal zijn. Dit kan niet de bedoeling zijn.

Als je een stap terug zet en haar reis in het perspectief zet van een beroemde reis als de Odyssee dan krijgt *Deux jours, une nuit* de contouren van een klassiek werk. Meesterlijk in z'n eenvoud, zonder de glamour en de heldendaden maar wel met een strijd tegen de elementen, een strijd tussen David en Goliath waarin Goliath volgens het principe van verdeel-en-heers niet langer de reus is maar zestien collega's, zestien kleine Davidjes. En dus vecht Sandra eigenlijk tegen zichzelf. Dat is de truc die de Dardennes hier blootleggen: dat mensen door al die plussen en minnen op de balans gedwongen worden met onszelf in gevecht te gaan.

RONALD ROVERS ★★★★★

Deux jours, une nuit BELGIË/ITALIË/FRANKRIJK, 2014 | REGIE JEAN-PIERRE DARDENNE, LUC DARDENNE | MET MARION COTILLARD, FABRIZIO RONGIONE, PILI GROYNÉ | 95 MINUTEN | DISTRIBUTIE CINÉART | TE ZIEN VANAF 19 JUNI

Philip Gröning over *Die Frau des Polizisten*

‘LIEFDE DRAAGT AUTOMATISCH EEN ASPECT VAN VERWOESTING IN ZICH’

Een schijnbaar gelukkig gezin gaat in *Die Frau des Polizisten* langzaam ten onder aan huiselijk geweld. Philip Gröning wil dat de kijker bij zichzelf te rade gaat. “Niemand staat machteloos tegenover zijn eigen gevoel.”

DOOR MARK VAN DEN TEMPEL

Opvallen tijdens een goedbezet filmfestival valt nog niet mee. In Venetië 2013 weten een handvol selecties eruit te springen met een gedurfde vorm. *Locke* bijvoorbeeld, waarin Tom Hardy puur op de kracht van zijn stem de kijker anderhalf uur gebiologeerd naar een man in een auto laat kijken. En wie verliet er niet de screening van Jonathan Glazers bizarre *Under the Skin* met een bloc-note vol vragen?

Geen film vergt zo het uiterste van de bezoeker als *Die Frau des Polizisten*. Alleen al de lengte van 175 minuten is voor velen een struikelblok, maar daarnaast heeft regisseur Philip Gröning zijn drama afgeleverd in de vorm van een legpuzzel. In 58 afgeronde hoofdstukjes presenteert hij het ontvouwen van een familiedrama. Pauzes bakken de hoofdstukken af. Van volstrekt alledaags worden de getoonde gebeurtenissen vanzelf indringender. Het vergt lef om je publiek lang te laten gissen, maar van Gröning hadden we niets anders verwacht. Met zijn klooster-documentaire *Die Große Stille (Into Great Silence)* bewees hij zich al een onthaast observator.

De afstandelijkheid en bij vlagen ongemakkelijke hardheid van Grönings film stemmen nerveus voor een ontmoeting. Maar zoals wel vaker bij makers van pijnlijke cinema (Ken Loach, de Dardenne-broers) blijkt de regisseur een volstrekt aimabel mens. Met woeste krullen en baard oogt Gröning als een maffe professor uit een kinderserie. Zijn zachte stem en vriendelijke ogen nemen hem direct voor je in.

Die Frau des Polizisten is een volstrekt uniek, en zeer coherent werkstuk. Mag ik daaruit concluderen dat het film geworden is die u vanaf de conceptie voor ogen stond? “Ik denk eigenlijk dat geen enkele serieuze filmmaker ooit precies de film aflevert die hij wilde maken. Een belangrijk deel van de arbeid bestaat eruit dat je tijdens het draaien uitwerkt wat je tegenkomt. Het concept was een film te maken over de sterke liefdesband tussen een moeder en een kind, de liefdevolle ruimte die de moeder biedt en waarin het kind zich kan ontwikkelen. Tegelijkertijd wilde ik een verstoring opvoeren tussen de man en de vrouw, waardoor de moeder haar rol

niet langer kan vervullen. De film die uiteindelijk uit het hele proces is ontstaan, ligt zeer dichtbij wat ik bij aanvang wilde, maar is tegelijkertijd ook heel verschillend geworden. Ik ben eigenlijk verrast hoe de film soms overkomt, en hoe sterk de lichamelijke eruit springt. Dat is puur tijdens het draaien ontstaan, en daar ben ik heel gelukkig mee. Als je op de set staat, moet je niet zeggen: ik ben de regisseur en ik bepaal hoe de film gaat worden. Nee, je instelling moet zijn: ik ben de dienaar van dit verhaal, en ik ga ontdekken wat dit verhaal van me vraagt.”

Het duurt even voor je als kijker weet waar het verhaal naar toe gaat. “Klopt, zeker een half uur. Het viel me dan ook mee hoeveel mensen zijn weggelopen [tijdens de persvoorstelling in Venetië, MvdT]. Er waren 1200 man in de zaal, en iets van 100 zijn vertrokken. Ik kan me ook best voorstellen dat mensen denken: dat is me te vermoeiend, met al die hoofdstuktitels en die pauzes. Maar na een tijdje besef je als kijker dat het een functie heeft. Dat het de mogelijkheid biedt je kort te distantiëren.

Veel scènes hadden niet van tevoren een bepaalde dramaturgische betekenis. Kleine, alledaagse momenten die van groot belang zijn zodat je als kijker beseft dat je niet in een machine gegooid wordt waarvan elk moment een bepaalde betekenis heeft. Zo werkt ons leven niet. Als ik nu iets zeg, weet ik niet wat er straks gaat gebeuren. Daarom moet je ook in films momenten toelaten waarvan je als kijker denkt: wat heeft dit er nou mee te maken?”

Als er sprake is van geweld in een relatie, betekent dat automatisch dat er ook sprake moet zijn geweest van liefde? “Liefde die gepaard gaat met werkelijke intimiteit draagt automatisch een aspect van verwoesting in zich. Natuurlijk heb je relaties waarbij alleen maar sprake is van geweld, maar dat is dan een perverse uitzondering. Daar waar mensen zich sterk van iemand afhankelijk maken, liggen beschadiging en onmacht op de loer. Iedere vorm van geweld in een relatie is een uiting van volledige hulpeloosheid, en van een te sterke wederzijdse afhankelijkheid. Tegelijkertijd is het zo dat men als

mens de keuze heeft of je dat toelaat. Niemand staat machteloos tegenover zijn eigen gevoel. We worden uitgenodigd de keuze te maken of we verder willen na een verstoring. Voor die keuze staan we elke dag.”

Wat kunt u zeggen over het isolement waarin dit koppel verkeert? “Ik wilde een situatie creëren waarbij externe factoren geen rol speelden. Ik wilde niet dat de kijker kon denken: hij doet zo omdat zijn beste vriend met wie hij darts speelt zoveel drinkt. Of: zij blijft in die relatie omdat haar moeder zo dom is. Dan gaat de toeschouwer niet bij zichzelf te rade waarom dit gebeurt. Een ander belangrijk aspect is schaamte. Er ontstaat vanzelf een isolement omdat de schaamte om over het geweld te spreken zo groot is, zowel bij de dader als bij het slachtoffer, dat ze met niemand meer durven te praten. Uiteindelijk hebben deze beide mensen alleen elkaar nog voor ondersteuning en liefde. Er is niemand die ze bij de hand neemt, en zegt: is alles wel oké? En daarom komen ze er ook samen niet uit.”

Dat isolement spreekt ook uit de benauwdheid van hun woning. “Ik was voor de locatie op zoek naar heel specifieke geometrische vormen. Toen vertelde de productieleider me dat hij in een kleine stad een woning kende die leeg stond, en waar we mochten draaien. Toen ik ging kijken zag ik dat de straat een perfecte kromming had, bijna als een filmset van Ingmar Bergman. Toen wist ik dat dit mijn plek was.

Het huis is heel klein, maar je hebt steeds weer nieuwe blikvelden omdat de woning feitelijk in een studio is veranderd. We hebben alle plafonds verwijderd, om van bovenaf licht te laten komen. We hebben overal in de muren openingen gemaakt waardoor je heel gerichte camerastandpunten krijgt.

Ik vond het ook belangrijk dat de kinderen er vrij in konden bewegen. Ik wilde niet hoeven zeggen: daar mag je niet lopen, want daar staan de lampen. En ik werkte met een heel klein team, zeven, acht man. Zo konden we de intimiteit tussen de acteurs opbouwen. Dat lukt je niet met een team van dertig man op de set.”

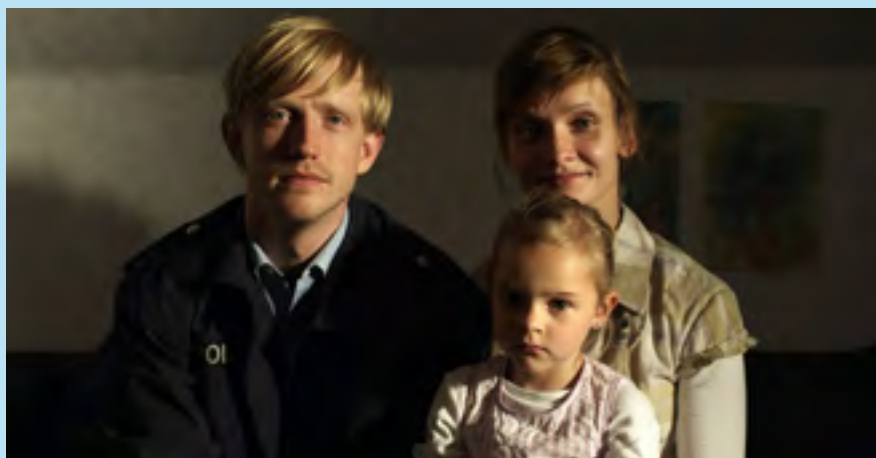
De stilte, opnieuw

Met ijzingwekkende kalmte trekt *Die Frau des Polizisten* je onder in de dynamiek van een ontsporende relatie.

Philip Gröning neemt graag de tijd. Niet alleen werkt hij jarenlang aan het voorbereiden en maken van zijn films, ook die films zelf hebben doorgaans een veel langere speelduur dan gebruikelijk. Dat is geen gebrek aan zelfbeheersing, integendeel: tijd is zijn kostbaarste materiaal. Als licht, geluid en tijd de heilige drie-eenheid van de film zijn, dan vormt tijd daarin wel het meest ongrijpbare element. En weinig regisseurs gaan er zo behoedzaam en precies mee om als Gröning. Hij kan een film tergend lang laten duren, en tegelijk kort als de herinnering aan een droom.

Meer dan tien jaar geleden verbleef hij maandenlang in het klooster Grande Chartreuse om er het sobere leven van de monniken vast te leggen. De monotonie, de herhaling en het aandachtige zwijgen leverden een geestverruimende, drie uur durende film op,

waarvan de titel *Die große Stille (Into Great Silence)* ook niet zou hebben misstaan voor zijn nieuwe speelfilm *Die Frau des Polizisten*. Want opnieuw schuilt de betekenis in de stilte.

Op het moment dat de film je voor het eerst confronteert met een – dan nog louter verbale – woedeaanval van politiemann Uwe, is het niet zijn redeloze agressie die je de keel dichtknijpt. Het is de reactie van zijn vrouw. Of, beter gezegd: het feit dat een reactie uitblijft. Christine toont geen boosheid, verontwaardiging of schrik; ze verdwijnt in het

niets. Ze houdt zich stil en wacht tot het voorbij is. In het schemerlicht is een donkere vlek op haar schouder nog net te onderscheiden.

Je hebt dan nog een kleine twee en een half uur voor de boeg, waarin het gezinsleven van Christine, Uwe en hun dochtertje Clara zich aan je ontvouwt, fragmentarisch, maar in al zijn facetten. Het zijn maar momenten: een spelletje, een vrolijk liedje, een verschrikkelijke ruzie, een verkleedpartij. Bij elke wisseling van tijd en plaats is er een korte pauze: *Einde van hoofdstuk 13 – (zwart) – Begin van hoofdstuk 14*. Wat in het begin als een hinderlijke onderbreking voelt, verandert in een rustpunt, een adempauze. Maar ongemerkt wordt op elk van die momenten een nieuw nulpunt gemarkeerd. Zo besluit de film je, als een dief in de nacht. Verwoestend.

SASJA KOETSIER ★★★★★

Die Frau des Polizisten DUITSLAND, 2013 | REGIE PHILIP GRÖNING | 172 MINUTEN | MET ALEXANDRA FINDER, DAVID ZIMMERSCHIED | DISTRIBUTIE CINEMIEN | TE ZIEN VANAF 12 JUNI

Night Moves

VOORTVLUCHTIGE IDEEËN

Opnieuw een intelligente en eigenzinnige film van Amerikaanse indie filmmaker Kelly Reichardt. Een film die kalm maar adembenemend is en volledig raak, zonder dat je helemaal kunt uitleggen waarom.

DOOR JANNA REINSMAS

De films van de Amerikaanse indieregisseur Kelly Reichardt beginnen altijd *in medias res*. Vanaf de allereerste scène voel je dat er veel aan dit moment is voorafgegaan. En ondanks het opvallend rustige tempo van haar films scherp je meteen al je zintuigen om toch vooral niets te hoeven missen. Toch kom je er meestal niet achter wat de voorgeschiedenis is van wat je ziet, noch van de personages. Hoe ze elkaar leerden kennen, hoe ze zijn geworden wie ze zijn, je komt het niet te weten. Je leert ze ook niet erg kennen of begrijpen. Niettemin intrigeren Reichardts intens realistisch aandoende films continu en is elk verhaal geladen met een ondoorgroen delijke onderhuidse spanning.

Night Moves opent met het beeld van een gigantische buis. Het is de sluis van een grote hydro-elektrische stuwdam. Een op zichzelf al machtig beeld. Dan opent de sluis en spuit het water er met gigantische kracht uit, de ontlading van lang opgebouwde spanning. Geweldig en gewelddadig – zowel die oerkrachten van de natuur als ons gesleutel daaraan.

Twintigers Josh en Dena staan erbij en kijken ernaar. Ze hebben in hun leven voor hun gevoel al veel erbij gestaan en ernaar gekeken. Het is tijd om een daad te stellen. Ze staan er nu om vooronderzoek te doen, maar later gaan ze de dam opblazen. Waarom? Om mensen aan het denken te zetten over onze milieuverwoestende kapitalistische leefwijze.

Night Moves volgt Josh (Jesse Eisenberg), Dena (Dakota Fanning) en derde *partner in crime* Harnon (Peter Sarsgaard) voorafgaand aan, tijdens en na hun aanslag.

Het wordt wel een 'ecothriller' genoemd. Dat klinkt sexy en het is ook niet onwaar: spannend is het verhaal van de drie eco-activisten zeker. Maar tegelijk is de film veel te traag en minimalistisch om een thriller *pur sang* te zijn. Bovendien zit de spanning niet zozeer in de daad van de drie activisten, als wel in wat die daad motiveert en wat hij naderhand met hun geweten doet en hun onderlinge verhoudingen. *Night Moves* is daarom allereerst vooral een 'Reichardt'.

Ongehaast

Wat is een Reichardt? Een kunstige, uiterst zorgvuldig gecomponeerde film, waarin elk woord, elke lange stilte en elk beeld even trefzeker als onnadrukkelijk is. Er zijn geen inkoppers, geen onderstrepingsen. Reichardts films zijn gecomprimeerd en tegelijk ongehaast. Ze begrijpt dat je, om méér te zien, moet *inzoomen*, niet uit. Daarmee gaan haar films over veel, zonder zichzelf helemaal prijs te geven.

Het oeuvre van Reichardt bestaat nu uit vijf speelfilms met weinig gebeurtenissen en kleine plots. Haar personages doen vaak eenzaam aan, het zijn Amerikaanse *have nots* en *misfits* die niet echt willen maar vaak ook niet echt kunnen passen in de samenleving. Zo verhaalt *Wendy and Lucy* (2008) over een berooid meisje en haar hond op doorreis naar Alaska, waar ze werk wil vinden in de visindustrie. Ze raakt haar hond kwijt, doet haar uiterste best die weer te vinden, maar heeft dan geen geld meer om ervoor te zorgen. *Old Joy* (2006) gaat over twee vrienden die elkaar jarenlang niet gezien hebben en een dag gaan kamperen. Uit alles spreekt de

versletenheid van hun vriendschap. Binnen het meestal minuscule sociale verband van de Reichardtfilm hapert er vaak iets in de loyaliteit en het vertrouwen tussen mensen en worden ze op zichzelf teruggeworpen, zoals ook in de western *Meek's Cutoff* (2010), over een groepje reizigers dat in 1845 met huifkarren hun pad door het woeste Amerika zoekt, en dat dankzij hun eigenaardige gids niet vindt.

Night Moves is een echte Reichardt, inclusief de geweldige soundscape en beklemmende sfeer waar ze patent op heeft. Enerzijds gaat de film over de verpletterende onmacht van individuen tegen grote economisch-ideologische machten. Over hoe je van het idee 'natuur' kan houden, maar tegelijk je medemens als obstakel kan zien. En over hoe een complexe, megalomane daad verricht kan worden door mensen die niet in staat zijn om zichzelf eens goed tegen het licht te houden, noch om voor elkaar (of zichzelf) te zorgen. Het broeit in al die hoofden, met name dat van Josh, die alles ondergeschikt maakt aan een enkel principe of een enkele emotie. Maar meer nog broeit de film zelf van de ideeën, juist door zijn mystiek niet te verliezen. Gelukkig maar, want, in de woorden van Bertrand Russell: 'Ideas that can be put into a nutshell should stay there.'

Night Moves ★★★★★ VERENIGDE STATEN, 2013 |
REGIE KELLY REICHARDT | MET JESSE EISENBERG,
DAKOTA FANNING, PETER SARSGAARD | DISTRIBUTIE
IMAGINE | VANAF 5 JUNI

ZIE filmkrant.nl VOOR HET INTERVIEW MET KELLY REICHARDT

FK.LIVE

FILMKRANT.LIVE VERZORGT IN JUNI INLEIDINGEN BIJ MUST SEE **Night Moves** | FILMSCHUUR HAARLEM, 7 JUNI 16.15
UUR | CINEMA OOSTEREILAND HOORN, 7 JUNI 19.30 UUR | DOOR JANNA REINSMAS

Enemy en The Double

JEZELF ALS JE GR

“Iedereen heeft een bepaald gevoel van uniciteit. Dit ben ik, en niet iemand anders. Dat maakt je identiteit uit. Op het moment dat je iemand ontmoet die sprekend op je lijkt wordt die uniciteit in twijfel getrokken daarmee je identiteit. De grootste angst daarbij is denk ik dat mensen zich meer aangetrokken zullen voelen tot die ander. Dat was voor mij ook de reden om Dostojevski's boek te willen verfilmen, omdat iedereen daarin zonder goede reden de dubbelganger veel leuker lijkt te vinden dan Gold-jakin, al zeggen ze soms dat het komt om hoe hij eruit ziet. Maar hij is zijn dubbelganger, dus hij ziet er precies hetzelfde uit. Die verwarring, die de uniciteit van mensen ter discussie stelt, vind ik interessant.”

Richard Ayoade over *The Double*

Deze maand komen er met *Enemy* en *The Double* twee films over dubbelgangers in de bioscopen. En je weet het: waar die dubbelganger ook vandaan komt, uit je ziel, de spiegel, of de film, hij heeft zelden iets goeds in de zin. Het eerste deel van een tweeluik

DOOR DANA LINSSEN

Natuurlijk is het toeval. Maar toepasselijk is het wel, dat er deze maand twee films in Nederland uitkomen die over dubbelgangers gaan, die op een bepaalde manier ook weer elkaars spiegelbeeld zijn. Voor *Enemy* baseerde de Canadees Denis Villeneuve zich op *De man in duplo* (2003), van de Portugese schrijver José Saramago. Voor *The Double* greep Richard Ayoade terug op Fjodor Dostojevski's novelle *De dubbelganger* (1846), een van de moderne oerversies van het genre. De details verschillen, maar in dubbelgangerverhalen draait alles in de plot natuurlijk om de ontmoeting met die ander, die ook hetzelfde is. Vaak is de dubbelganger een metafoor voor een getroebleerde geest. Maar van een ontmoeting met zijn spiegelbeeld zou ook een gewoon mens al goed gek worden.

De grootste troef van deze beide nieuwe films: Hollywoodsterren die de hoofdrol spelen. In *Enemy* neemt Jake Gyllenhaal het tegen z'n alter ego op, in *The Double* ontmoet Jesse Eisenberg (*The Social Network*) zijn schaduw. In het (online te lezen) interview dat *de Filmkrant* met *The Double*-regisseur Richard Ayoade maakte spreekt hij over het kunstmatige karakter van film, onder andere omdat er altijd acteurs in meespelen die men nog uit andere films kent. Maar in het geval van *Enemy* en *The Double* lijkt het wel cruciaal dat Gyllenhaal eerder in films

speelde over schizofrenie (*Donnie Darko*) en tijdreizen (*Source Code*), want beide motieven kunnen als verklaring dienen voor wat zijn personage mee- en doormaakt. En het feit dat Eisenbergs Simon James zijn dubbelganger ontmoet op het moment dat hij zijn identiteitskaart is kwijtgeraakt is niet alleen een vorm van hogere ironie gezien Eisenbergs eerdere rol als Facebook-privacyslurper Mark Zuckerberg, maar geeft ook hier een richting waarin we de film kunnen interpreteren.

Niet helemaal onbelangrijk in dit licht: Gyllenhaals Adam ontdekt zijn dubbelganger Anthony op een videoband van een film. Niet alleen de acteur wordt hier dus verdubbeld, maar ook de toeschouwer met zijn wens om via de film, net zoals de acteur én het personage te kunnen zijn.

Schaduw van doen en dood

Hoewel het dubbelgangermotief meestal met de romantiek (denk Oscar Wilde's *The Picture of Dorian Gray* en Robert Louis Stevensons *The Strange Case of Dr. Jekyll en Mr. Hyde*) wordt geassocieerd, is het zo oud als het Gilgamesj-epos en de mythe van Narcissus. Het is door de eeuwen heen eigenlijk een beetje een verzamelbegrip geworden waar alles onder valt dat met spiegelen evenbeelden, alter ego's, dualiteiten en tegenbeelden

OOTSTE VIJAND

te maken heeft, en waar het tweelingmotief met z'n bijbehorende rivaliteit voor het gemak ook nog even aan wordt gehangen. En er hangt altijd een schaduw van doem en dood over heen. Waar die dubbelganger ook vandaan komt, uit de spiegel, je ziel of een film, hij heeft zelden iets goeds in de zin.

Ongetwijfeld geïnspireerd door de romantische literatuur koppelde Sigmund Freud in zijn beroemde essay over het 'unheimliche' zijn begrip van het verontrustend onbekende bekende dan ook aan dat van de dubbelganger. Hij beschreef ter illustratie een 'ontmoeting' met zijn spiegelbeeld in een trein. En het onaangename gevoel wat hij daaraan overhield. In zijn film *Double Take* (2009) over dubbelgangermotieven bij Hitchcock citeert filmmaker Johan Grimonprez de Argentijnse schrijver Jorge Luis Borges die gezegd zou hebben dat je, wanneer je je dubbelganger ontmoet, je hem moet vermoorden voordat hij jou vermoordt. Het doet ook denken aan wat de Franse filosoof René Girard over tweelingen en dubbelgangers schreef. Voor hem is nabootsing een belangrijke fase in de menselijke ontwikkeling, zowel individueel als maatschappelijk. Maar doordat mensen zich aan elkaar spiegelen, begeren ze ook wat de ander heeft: een bron van chaos en geweld. Hoe meer mensen op elkaar gaan lijken, hoe groter de drang om de ander (die immers steeds sterker in de weg staat dat jij kunt zijn zoals die ander) onschadelijk te maken.

Dystopische bureaucratie

Toch doen *Enemy* en *The Double* wel iets meer dan alleen dat negentiende-eeuwse gevoel van vervreemding, of dat twintigste-eeuwse gevoel van mimetische begeerte zoals dat bij Girard heette, in een nieuw jasje ste-

ken. *Enemy* speelt zich in een hedendaags, maar futuristisch aandoend Toronto af, *The Double* is zelfs helemaal een futuristische dystopie geworden. Hoewel beide films nog steeds bijzonder in de psychologie van hun hoofdpersonen geïnteresseerd zijn, lijken ze ook iets te willen zeggen over de anonieme steden en de bureaucratische samenlevingen waarin ze wonen. Alsof Adam/Anthony en Simon/James door de manier waarop de maatschappij een nummer van ze heeft gemaakt ook steeds meer inwisselbaar zijn geworden. Als pathologische uitwassen van het gelijkheidsdenken.

Plottechnisch heeft het dubbelgangermotief misschien niet zo heel erg veel nieuws meer voor ons in petto – behalve dat er in beide films met de suggestie van tijdreizen en paralleliteit wordt gespeeld. Maar zowel Villeneuve als Ayoade gebruiken het om vragen rondom authenticiteit en identiteit in een moderne context te plaatsen. Wie hun films ziet heeft het gevoel dat de hedendaagse mens meer versnipperd, verscheurd en versplinterd is dan ooit. Rest nog de vraag wat je met twee min of meer dezelfde films in een maand moet. Kiezen is overbodig. Gewoon allebei gaan zien. Dat heet in goed filmjargon immers een *double bill*. En van verdubbeling krijg je nooit genoeg. Dat heeft ook iets subversiefs.

Enemy ★★★★★ REGIE DENIS VILLENEUVE | MET JAKE GYLLENHAAL, MÉLANIE LAURENT | 90 MINUTEN | DISTRIBUTIE FILMFREAK | VANAF 29 MEI

The Double ★★★★★ REGIE RICHARD AYOADE | MET JESSE EISENBERG, MIA WASIKOWSKA | 93 MINUTEN | DISTRIBUTIE IMAGINE | VANAF 29 JUNI

OP OOGHOOGTE

David Cronenberg

Mark Cousins (*The Story of Film*) schrijft maandelijks over film- en beeldassociaties. Deze maand over dé David Cronenberg, in Carlops, Schotland.

Halverwege 1995, toen hij net *Crash* had gemaakt, was David Cronenberg te gast op het Edinburgh International Film Festival. Aangezien ik destijds directeur van het festival was, reed ik na afloop van zijn masterclass met hem en zijn familieleden naar het Schotse platteland. We stopten in het lieflijke kleine dorpje op de foto hierboven voor een pub lunch. Toen we klaar waren met eten, stond Cronenberg erop om te betalen. Een stokoude Schotse dame beheerde de kassa, zag zijn creditcard, keek hem eens goed aan en vroeg hem: "Toch niet dé David Cronenberg?" Hij verliet Schotland, denkende dat zelfs de oude dametjes hier fan zijn van body horror.

We hebben er hard om moeten lachen, omdat je niet verwacht dat men zich in een klein Schots dorpje waar de afgelopen eeuw niet zo heel erg veel veranderd is, bewust is van de films van David Cronenberg, en hun thema's – de angst voor de moderniteit, de vermenging van het vleselijke lichaam en technologie, de esthetica van de walging en seksuele transgressie. Het feit dat zulke begrippen hun weg hadden gevonden naar Carlops, en in het bijzonder een oude vrouw daar, tarten onze vooroordelen over kleine dorpjes en Cronenbergs ideeën. Doordat die vrouw hem herkende realiseerde ik me dat zijn observaties aangaande videobeelden, moderniteit, lichamelijk verval, lichaamsopeningen en wonden, angst en seksualiteit niet van buiten komen, uit de wereldsteden, als bezoekers. Ze komen van binnen. Het zijn geen buitenaardse verschijnselen, maar onderdeel van onze biopsychologie.

Films zoals *Crash* en *Dead Ringers* hebben een metaalachtige glans, een Ballardiaans techno-oppervlak, maar hun betekenis gaat aan die buitenkant vooraf.

In andere woorden, Cronenberg is overal.

MARK COUSINS
TWITTER @MARKCOUSINSFILM

CARLOPS

Na wat omzwervingen in Hollywood keert David Gordon Green met de intense karakterstudie *Joe* terug naar het zuiden van de Verenigde Staten, waar hij zich overduidelijk meer thuis voelt. “Het was te lang geleden dat ik op die stoffige wegen had gefilmd.” DOOR JOOST BROEREN

David Gordon Green over *Joe* **‘IK ZOCHT NAAR DE GEKTE IN DE OGEN VAN NICOLAS CAGE’**

Nicolas Cage speelt de titelrol in David Gordon Greens nieuwste film *Joe*, over een voormalig gevangene die een teruggetrokken leven leidt, in een poging zichzelf in toom te houden. Dat lukt aardig, tot hij in aanraking komt met tiener Gary en diens gewelddadige vader Wade. Cage laat de manische hysterie die we van hem gewend zijn slechts bij vlagen naar het oppervlak borrelen, maar daarmee is die energie niet weg. “Het kernwoord was: terughoudend”, zegt Green via Skype. “We zagen Joe als iemand die met zijn handen op zijn rug gebonden leeft, in een wanhopige poging zijn instincten te onderdrukken, omdat zijn instinct is om het recht in eigen hand te nemen. Ik zocht met Cage naar momenten waarin die gekte in zijn ogen kan schemeren. Het is een personage dat op springen staat, maar die explosie telkens binnen weet te houden.”

Daar tegenover staat de vader van Gary, een alcoholist en klaploper die zijn vrouw en kinderen met grof geweld onder de duim houdt. Hij wordt gespeeld door Gary Poulter, die voordat hij in de film gecast werd als dakloze op de straten van Greens woonplaats Austin leefde. Hoe dicht de rol bij zijn echte leven stond, werd op een schokkende manier duidelijk toen Poulter kort na de opnames dronken in een rivier viel en verdronk. Toch is Green voorzichtig met vergelijkingen tussen personage en acteur. “Gary had duidelijk grote problemen in zijn leven, en had zijn familie en vrienden in het verleden verdriet gedaan. Maar toen ik hem leerde kennen, wilde hij zijn leven beteren. Hij was heel optimistisch over de toekomst. We merkten echt dat de waardering van de crew, en de kans om zichzelf bloot te geven in het personage, hem goed deden.”

Voor Green was het eens temeer een bevestiging van de waarde van werken met niet-professionele acteurs. “De menselijkheid en bezieling waarmee Werner Herzog destijds Stroszek benaderde, of zijn werk met Bruno S. en andere niet-traditionele personages in zijn films, waren daarbij een grote inspiratie voor me. Dat komt vaak door humor, of door ongebruikelijke vaardigheden en inzichten van de acteur. Je hebt niets aan de traditionele benadering van motivatie en intentie. Het gaat om rauw instinct en intuïtie, om het naturalisme van wie ze zijn. Dat zal door sommigen misschien uitgelegd worden als exploitatie, maar als het gedaan wordt door bevlogen mensen, is het een heel menselijk proces.”

Geen gedoe van de industrie

Voor Amerikaanse critici was *Joe* reden om de ‘nieuwe richting’ toe te juichen die regisseur David Gordon Green met deze film en voorganger *Prince Avalanche* zou hebben ingeslagen. Weg van de platte en niet altijd even geslaagde Hollywood-komedies die hij de afgelopen jaren maakte, zoals *Pineapple Express* en *The Sitter*, en terug naar de intieme karakterstudies gesitueerd in de zuidelijke Amerikaanse staten waar hij zijn carrière ooit mee begon. Wat dat betreft is het uitstekende timing dat Greens debuut *George Washington* onlangs werd uitgebracht door de gerenommeerde Amerikaanse dvd-distributeur Criterion.

De zachtmoedige Green zelf moet er wat om grinniken: “Ik ben helemaal niet zo doelbewust met mijn carrière bezig. Voor zover ik al een carrière doel heb, is dat vooral om niet in een hokje te worden gestopt. Voor mij is regisseur zijn vooral een manier om de wereld te on-

derzoeken, dus ik wil juist zo veel mogelijk uitproberen: grote en kleine budgetten, komedies, drama’s, documentaires, reclamefilmpjes, televisie. Neem vandaag: ik ga locatiescouten voor één project, houd castings voor een ander, schrijf aan een derde, en spreek met jou over *Joe*.”

Bovendien is het met film ongeveer zoals in het hele leven, zegt Green: je kunt plannen maken wat je wil, maar het toeval stuurt ze toch wel bij. “Je hebt gewoon te maken met de realiteit van het productieproces: pas als het geld én de acteurs én de agenda’s allemaal kloppen, kan er iets gebeuren. Dus voor elke film die ik gemaakt heb, zijn er negen of tien andere projecten die om wat voor reden dan ook niet van de grond kwamen.”

Toch kwam *Joe* in eerste instantie wel degelijk voort uit een impuls om zich van Hollywoodmachinaties af te keren. “Ik was net klaar met *Prince Avalanche*, waarbij ik heel nauw samenwerkte met de acteurs zonder dat iemand anders zelfs maar wist dat we aan het draaien waren, en dat was me heel goed bevallen. Ik was bezig met een aantal grotere projecten, maar toen stuurde mijn voormalig docent Gary Hawkins me deze bewering van een boek van Larry Brown, die ik voor zijn dood ook gekend had. En het idee om de logistiek te minimaliseren en een intieme karakterstudie te maken met een acteur als Nicolas Cage sprak me enorm aan. Gewoon met de acteurs de handen uit de mouwen, en dat gedoe van de industrie even helemaal negeren.”

Jacqueline van Vugt over *Borders* **‘AFRICA. DON’T COME EH?’, SNEERT ZE**

In de documentaire *Borders* trekt Jacqueline van Vugt van grens naar grens om onze immigranten een smoel te geven. “Een grens is een plek waar macht en kwetsbaarheid bij elkaar komen.”

DOOR LAURA VAN ZUYLEN

Nee hè, niet wéér zo’n zielige asielzoeker. Dat kan je eerste reactie zijn bij de openingsbeelden van *Borders*. Een Nigeriaanse vrouw wordt teruggestuurd na dertien jaar illegaal in Nederland te zijn verbleven. Haar geld is ze kwijt en ze werkte jarenlang gedwongen als prostituee. “Africa, don’t come, eh?” sneert ze. Maar dan gebeurt er iets gekks. Ze provoceert een beveiligingsbeambte in het uitzetcentrum met een string en een glitterrokje. Zij is geen slachtoffer, maar iemand die zit te pesten. Het zet de toon van de eigenzinnige documentaire van regisseur en cameravrouw Jacqueline van Vugt. “Ik zoek naar scènes van kwetsbaarheid en ongemak. ‘Tussenmomenten’, waarop je onvermogen en knulligheid voelt. Het schild dat mensen ophouden valt dan weg.”

Van Vugt vliegt in *Borders* met deze vrouw mee naar Afrika en neemt een bekende emigratieroute van Nigeria naar Nederland terug. Zonder kleinerend of sentimenteel te worden, laat ze onderweg luchtige en schrijnende verhalen zien. Prostitutie is vanzelfsprekend, mensenhandelaars en pooiers houden zich verborgen. Opvallend is de man op de grens van Mali en Burkina Faso, die sportjournalist had willen worden. Nu wacht hij bij het spoor à la *Wachten op Godot* op een trein die nooit lijkt te komen. “Dat iemand zoiets leuk kan vinden, vind ik ook interessant”, vertelt Van Vugt. “Ooit had hij een droom, maar hij is best tevreden over hoe het nu gaat.”

Papiercultuur

De regisseur trekt van grensplaats naar grensplaats en volgt op iedere plek nieuwe protagonisten, en creëert zo een mozaïekvertelling. Tegelijkertijd is ze ook niet blind voor de voetsporen van een torretje. Aangrijpend is het beeld dat ze schetst van de douane en de kampen eromheen. Ze worden bevolkt door emigranten die onderweg gestrand zijn. Sommigen dromen ervan om verder te komen, anderen hebben zich bij hun lot neergelegd en wonen er al jaren. “Grenzen fascineren me”, legt Van Vugt uit. “Een grens is een plek waar macht en kwetsbaarheid bij elkaar komen. Je moet je overleveren aan iemand anders en die beslist over je vrijheid. Ondertussen voelt die macht arbitrair.” Zodra een douanier immers zijn uniform uittrekt, verliest hij zijn macht.

Een paspoort is in Afrika geen onaantastbaar gegeven, blijkt uit *Borders*. Van Vugt: “Eerst wilde ik de film *Papers Are Everything* noemen. We zijn een papiercultuur en het is een heel Europees idee dat je alleen be-

staat omdat je een paspoort hebt. In Afrika gaat dat anders. Als iemand zegt dat hij uit een bepaald dorp komt, dan wordt dat gecheckt door te controleren wie hij daar kent. Dat kan alleen doordat iedereen zo nauw bij elkaar betrokken is.”

Van Vugt kent die cultuur goed, omdat ze er gedeeltelijk is opgegroeid. De Afrikaanse manier van leven ambieert ze niet. “Ik houd van de anonimiteit die je je met een paspoort kunt veroorloven. Het is verstikkend als iedereen alles van je weet. En er speelt nog iets mee. Via je familie wordt alles geregeld en het is je enige vangnet. Als je vertrekt, kun je niet terug. Je wordt in feite verstoten. Je lijdt gezichtsverlies als je terug zou komen.”

Eenkennig

Borders is een belangrijke film, omdat het emigranten – ondanks de bij vlagen somber stemmende vertellingen – niet zielig maakt. Ze krijgen juist elk een gezicht. Tot Van Vugts ontzetting merkt ze op dat hun motivatie om naar Europa te komen nooit wordt onderzocht: “Ons systeem is erop gebaseerd om mensen te ontmenselijken. Je merkt dat men geen idee heeft waar deze mensen vandaan komen en wie ze zijn. Het is namelijk niet van-

zelfsprekend dat iedereen die naar Nederland komt hier wil blijven. De meesten willen werken, dus als er geen werk is, dan gaan ze weer weg.”

Volgens Van Vugt is ons idee over immigranten gebaseerd op de gastarbeiders die in de jaren zeventig naar Nederland zijn gehaald: “Zij waren meestal laagopgeleid en werden geselecteerd op hun arbeiderskwaliteiten. De mensen die nu naar Europa vertrekken zijn op zoek naar een beter leven en bereid om hun grenzen te verbreden. Ze hebben een groot doorzettings- en incasseringsvermogen. In Nederland is men eenkennig tegenover ‘de ander’. Daar word je dommer van, denk ik. In plaats van te vragen wat iemand hier komt halen, kun je ook onderzoeken waar je iemand voor kunt gebruiken. Maak immigratiewetgeving en geef werkvergunningen uit, zodat ze net als wij belasting kunnen betalen. Dan zien we over een paar jaar wel weer verder.”

“Ik vind dat iedereen de kans moet krijgen die hij verdient. Persoonlijke vrijheid vind ik dus heel belangrijk. Ik krijg het idee dat we ons nu voegen naar ‘het systeem’, in plaats van het vorm te geven en te veranderen. Maar ik zou nooit de politiek ingaan. Dan moet je het individu loslaten en denken aan het collectief. Ik wil het omdraaien: door te kijken naar ieder mens als individu kom je achter de collectieve drijfveren. Het collectief is namelijk een optelling van mensjes.”

Borders ★★★★★ NEDERLAND, 2013 | REGIE JACQUELINE VAN VUGT | 85 MINUTEN | DISTRIBUTIE CINEMA DELICATESSEN | TE ZIEN VANAF 12 JUNI | OP 5 JUNI IS ER EEN VOORPREMIÈRE IN DE BALIE IN AMSTERDAM MET EEN DEBAT TUSSEN JOB COHEN, GERD LEERS EN FRED TEEVEN (DE LAATSTE TWEE ZIJN NOG OVB)

Scenariogoeroe Robert McKee was in Amsterdam. Op deze en de volgende pagina's een interview over romantiek en een verslag van zijn Story-seminar.

DOOR ANDRÉ WAARDENBURG

Robert McKee

DE ROMANTISCHE KOMEDIE IS NOG NIET DOOD

Begin dit jaar constateerden diverse Amerikaanse media dat het ooit zo succesvolle genre van de romantische komedie op sterven na dood was. De koppen logen er niet om: *Who Killed the Romantic Comedy?* (*LA Weekly*), *Can the Romantic Comedy Be Saved?* (*Vulture*), *R.I.P. Romantic Comedies* (*Hollywood Reporter*) en *Romance is Dead* (*Huffington Post*). Wat is er aan de hand?

Recente romkoms deden het slecht aan de kassa, waarna Hollywoodbazen besloten het vermaledijde genre (tijdelijk?) in de ijskast te stallen. Er zijn diverse verklaringen aan te voeren waarom het publiek de romkom zat is: zo was de formule al flink uitgesleten, een afgezaagder genre dan de romkom is haast niet denkbaar. De uitzonderingen op de regel, zoals het frisse (*500 Days of Summer*) waren een relatieve flop.

De moderne romkom is gewoonweg niet grappig meer, laat staan romantisch. En bovendien erg conventioneel met zijn moraal over echte liefde, de enige ware, het idee van voor elkaar bestemde soul mates die 'happily ever after' leven. Zelfs ogenschijnlijk wat gewaagdere films als *Friends with Benefits* en *No Strings Attached* eindigen braaf. Beide gaan over het concept 'vriend plus', goede vrienden die op gezette tijden het bed delen, maar verder niks. Films over jonge twintigers die even geen zin meer hebben in alle gedoe dat komt kijken bij het in stand houden van een relatie, maar wel seks willen. Spannend? Nou nee, de hoofdpersonen kiezen er aan het eind toch weer voor om als partners die elkaar eeuwig trouw beloven door het leven te gaan.

Een andere verklaring voor het falen van het genre wordt gezocht in het ontbreken van chemie tussen kleurloze acteurs - denk Ashton Kutcher, Mila Kunis. Van die chemie moet de romkom het natuurlijk hebben, de liefde en genegenheid van de verliefde hoofdrolspelers moet van het scherm spatten. De tijd dat Cary Grant en Katharine Hepburn sprankelden in al die klasieke screwball comedies is voorgoed voorbij.

Weer een andere verklaring geeft de schuld aan Hollywood, dat al zijn geld op de blockbuster zet en niet eens wat meer overheeft voor films die geen superhelden, ruimtevaartuigen en grootschalige vechtschènes bevatten. Ook zou je kunnen beargumenteren dat de romkom plaats heeft gemaakt voor de romantische ensemblefilm die in het kielzog van superhit *Love Actually* ontstond, met meerdere koppels die worden gevolgd in hun streven naar geluk en liefde, en de vrouwelijke variant op de bromance, zoals *Bridesmaids* en *The Other Woman*. In die optiek zit het genre slechts in een neergaande cyclus: middenin de zeven magere jaren. Een fijne gedachte, want dan is er een sprankje hoop. Na zeven magere jaren - en magere jaren waren het (denk bijvoorbeeld aan het povere *Leap Year*) - volgen immers zeven vette.

Ook scenariogoeroe Robert McKee denkt dat het te vroeg is om het genre te begraven, want is *Silver Linings Playbook* eigenlijk niet ook een romkom? En zolang er eigenwijze regisseurs als David O. Russell rondlopen is er hoop. McKee was een kleine week in Nederland om in Amsterdam zijn beroemde Story-seminar te verzorgen (zie het artikel van Martin Koolhoven op pagina 22). McKee verbleef in het Amstel Hotel, waar twee Nederlandse media de oude maestro mochten interviewen, *de Volkskrant* en *de Filmkrant*. Nu is interviewen mis-schien niet het goede woord. Het idee om hem te onder-vragen over de regels en principes van de romkom valt daardoor wat in het water. McKee houdt lange betogen die vrijwel onmogelijk te onderbreken en bovendien nogal ideologisch geladen zijn. Niet voor niets stond in het werkboek dat alle cursisten de waarschuwing kregen: “Mr. McKee has strong opinions on religion, politics, and society. He will share these opinions during the seminar, and they may offend.”

Als ik McKee de koppen van de vier bovengenoemde artikelen voorlees, met als laatste *Romance is Dead*, steekt hij meteen van wal.

“Het is waar, romantiek is dood. Jonge mensen schamen zich ervoor. Als je bijvoorbeeld op straat om je heen kijkt, wie lopen er dan nog hand in hand? Oude mensen en homo's. Dat zijn de laatste romantici. Jongeren vinden dat soort romantisch gedrag bedreigend. Ze ver-trouwen het niet en ze schamen zich ervoor, zeker. Maar: de honger naar romantiek leeft nog steeds, zelfs onder lompe jonge mannen.

“Vrouwen vinden mannen die de romanticus uit-hangen al snel verdacht. Mannen vinden het verwijfd, het is bedreigend voor hun mannelijkheid. Het feminis-me heeft de romantiek vernietigd. Een vrouw kan van een man niet meer verwachten dat hij haar gedichten en bloemen stuurt als ze tegelijkertijd met hem concurreert op de arbeidsmarkt. Feminisme was een groot en noodzakelijk sociaal goed, de emancipatie is zeker niet klaar en het is absoluut een doorslaggevende stap naar een grotere beschaving, maar elke vooruitgang heeft zijn prijs.

“De instituten die de oude omgangsvormen voort-brachten, worden vernietigd. Maar het menselijk brein heeft van nature een neiging tot idealiseren. Deze neiging om het wereldlijke naar een hoger plan te brengen is er altijd. Als ik naar jonge mensen kijk, zie ik dat de romantische rituelen geëvolueerd zijn, gemuteerd. Maar jonge mensen van nu hebben net zoveel behoefte om een partner te vinden, om zich te binden en zo een einde te maken aan hun eenzaamheid. Dat zal nooit veranderen.”

“De romantische komedie leeft dus nog altijd maar bestaat nu uit verhalen over karakterverandering, het is een vehikel geworden voor verhalen over courtship (hofmakerij/de verovering). Ik noem romantische films daarom courtship comedy of courtship drama. Het courtship-verhaal is een genre aan het worden dat vooral gaat over een bepaalde karakterverandering waarvan de meest gangbare de transitie naar volwassenheid is. Een personage begint aan een courtship als een onvolwassen persoon (zoals in *The 40 Year-Old Virgin*) en wordt door het proces van de verovering een volwassen competent iemand die de toekomst aankan.”

Volgens McKee muteren dus zowel ideeën over romantiek als de romantische komedie zelf, voor wie de geschiedenis van het genre kent geen onzinnige gedachte. Want hoewel het een genre lijkt dat soms nogal escapistisch is, zijn er altijd parallellen te trekken tussen het genre en allerlei maatschappelijke ontwikkelingen. Daarom de geschiedenis in een notendop, met commentaar van McKee.

De jaren dertig en veertig: de screwball comedy

Met de komst van de geluidsfilm wordt de screwball comedy geboren: gevatte komedies over de strijd der seksen, met extravagante personages, een hoog tempo, en vooral met spitse dialogen. Het plezier dat de hoofdpersonen samen hebben spat van het scherm. De krankzinnige komedies volgen altijd het ‘*opposites attract*’-stramien, met hoofdpersonen die elkaar in het begin niet uit kunnen staan. De psychiater in de screwballklassieker *Bringing Up Baby* die Katharine Hepburn raad geeft, zegt niet voor niets: “The love impulse in men frequently reveals itself in terms of conflict.” Hun antagonistische woordenwisselingen zijn gesublimeerde seks, want dat kon door Hollywoods zelfcensuur niet openlijk getoond worden. De katholieke Hays Office verbood onder meer ‘lustful kissing’ en zelfs stellen die getrouwd waren moesten in aparte bedden slapen – anders breng je mensen maar op gedachten. Maar juist door die beperkingen werden scenaristen gedwongen seks op een andere manier voelbaar te maken en om te vormen tot gevatte dialogen.

McKee: “Er zijn twee soorten romantische komedie, de een gaat over de man die de vrouw redt, dat noemen we de romantische komedie. Dan is er nog de screwball comedy, waarin de vrouw de man redt. Deze grotere en uitdagendere rol van vrouwen heeft zeker te maken met het gegeven dat vrouwen indertijd maatschappelijk een grotere rol gingen spelen (de suffragettes, kiesrecht, toelating tot de universiteit en de arbeidsmarkt).

“Scenaristen in de jaren dertig leefden zich uit in subtekst. Hun dialogen waren goed omdat alles geïmpliceerd werd, niets werd uitgesproken maar tussen de regels door verteld. En natuurlijk is er de non-verbale expressie die laat zien of er tussen acteurs wel of geen aantrekkingskracht is, of dat ze over elkaar fantaseren. Je kunt eigenlijk wel stellen dat de censuur van de Hays Office de romantiek in de kaart speelde, juist omdat het kuis moest blijven.”

De jaren vijftig en zestig: sex comedies

Onder invloed van de twee Kinsey-rapporten (1948 en 1953) en veranderende normen na de Tweede Wereldoorlog gaat Hollywood wat openlijker om met seks. Het leidt tot de zogenaamde sex comedies, met als bekendste voorbeeld *Pillow Talk*, waarin de vrijgezelle playboy Rock Hudson getemd wordt door Doris Day, en zo wordt klaargestoomd voor het huwelijk.

De jaren zeventig: de ‘nervous romance’

De afschaffing van de zelfcensuur en lossere moraal over seks en huwelijk vinden we terug in wat filmwetenschappers de periode van de ‘nervous romance’ noemen, vernoemd naar een zinnetje uit het publiciteitsmateriaal van Woody Allens *Annie Hall*. Kon je in het

tijdperk waarin je ‘fuck’ mocht zeggen en naakte lichamen kon tonen nog wel een romantische komedie maken? Interessant aan deze periode is de grote transformatie die het genre ondergaat, met echtscheidingsfilms (eerder ondenkbaar!) als *Starting Over* en *An Unmarried Woman* die veel conventies van de romkom lenen en er een eigen, zeer frisse draai aan geven. Net als Woody Allen, met zijn bijzonder invloedrijke *Annie Hall* en *Manhattan*.

McKee: “*Annie Hall* is een zelfonderzoek dat Alvy Singer zichzelf oplegt, waarbij hij zichzelf de vraag stelt: Waarom ben ik niet in staat tot liefde? Wat is er mis met mij? Hij doet het opnieuw in *Manhattan*. Ik vind deze anti-romantische komedies heel eerlijk, want wat de oude romantische films ook beweren, de waarheid is dat de meeste mensen niet in staat zijn tot liefde.”

De jaren tachtig en negentig: de New Romance

Een tijdperk waarin de romkom bloeit, vooral met dank aan Nora Ephron (*When Harry Met Sally*, *Sleepless in Seattle*), Julia Roberts (met name *Pretty Woman*) en de andere ‘reaffirmation of romance’-films, die naast modern een tikje nostalgisch waren naar de tijd dat romantiek nog eenvoudig was en in sprookjes gelooft werd, ook al hadden ze nu een prostituee als hoofdpersoon.

McKee: “Dit zijn geen liefdesverhalen, dit zijn hunken-naar-liefde-verhalen. Het verlangen naar romantiek staat centraal. In plaats van met de ontmoeting te beginnen en vervolgens alle verwickelingen te laten zien, laten ze de verwickelingen die vooraf gaan aan de ontmoeting zien en eindigen ze met de ontmoeting zelf. Ze hebben het dus gewoon omgedraaid. Er wordt gerefereerd aan oude idealen en aan oude films die daarover gaan, maar wat er gebeurt met de geliefden in *Sleepless in Seattle* als ze eenmaal bij elkaar komen, laat Nora Ephron niet zien.”

Dan is mijn tijd op en wordt McKee naar de lunch afgevoerd. Wat hij van de hedendaagse romkom vindt, blijft dus onduidelijk. Maar zijn boodschap is helder: Romantiek mag dan van gedaante veranderen, toch blijft de kern bestaan – en daarover zullen altijd films worden gemaakt, al is het afwachten in welke vorm. Het laatste woord is aan McKee, die eindigt met een prikkelende retorische vraag. Welke scenarist neemt de handschoen op?: “Jongeren doen aan romantiek maar niet op de manier van vorige generaties. Ze idealiseren nog steeds, ze raken nog altijd in vervoering, alles wat altijd al gebeurde, gebeurt nog steeds, maar niet op de manier zoals wij dat vroeger leerden. Een schrijver moet goed opletten hoe ze dat nu doen, en voor wat betreft seks zijn er tegenwoordig geen grenzen meer. Een slimme scenarist stelt zichzelf dus de vraag: Wat is de consequentie van het ontbreken van seksuele grenzen bij het vinden van een partner?”

Robert McKee's *Story*-seminar POWER HOUSE PERFORMANCE

Filmmaker Martin Koolhoven woonde begin mei het beroemde *Story*-seminar van de Amerikaanse scenario-expert Robert McKee bij. En ontdekte: McKee's principes zijn geen checklist voor scenarioschrijvers, je hebt er hooguit achteraf wat aan.

DOOR MARTIN KOOLHOVEN

Samen met zo'n tweehonderd Nederlanders, dertig Belgen en een handjevol mensen uit de rest van de wereld volgde ik begin mei in Amsterdam het beroemde *Story*-seminar van de levende legende Robert McKee. De man begint te protesteren als je hem een scenario-goeroe noemt, maar toch is dat wat velen in hem zien. Tijdens het vierdaagse seminar relativeert McKee zichzelf en zijn ideeën over scriptschrijven regelmatig, maar op de momenten dat hij die 'principes', zoals hij ze noemt concreet uitlegt, is alle relativering weg. Dan is hij de strenge leraar die vertelt hoe een goede scène in elkaar steekt, wat 'ronde' karakters zijn, waar de betekenis van een film in schuilt, wat goede dialogen zijn en al het andere waar een goede film aan moet voldoen en hoe je dat kan bewerkstelligen.

Autoriteit

McKee straalt voor de zaal een grote autoriteit uit en niet alleen omdat hij weet waar hij het over heeft. Wie een minuut te laat komt, mag er niet meer in en mocht je telefoon afgaan, moet je naar voren komen om McKee twintig euro te betalen. Dat gebeurde in Amsterdam dan ook maar twee keer, allebei in het eerste uur. Op de derde ochtend van het seminar werd de nog heftig babbelende zaal muisstil in de drie stappen die McKee nodig had om naar de microfoon te lopen. Zo dociel heb ik de Nederlandse filmwereld (toch het grootste deel van de volle zaal) nog nooit gezien.

McKee mag zich dan geen goeroe voelen, ik snap wel dat anderen dat in hem zien.

Je zou alles wat McKee te vertellen heeft over het schrijven van verhalen ook kunnen begrijpen als je zijn bestseller *Story* leest, maar als je zijn seminar volgt gaat dat een stuk gemakkelijker. In de afgelopen dertig jaar heeft McKee zijn seminar geboetseerd tot een *power house performance* van vier dagen. Zijn verhaal is consistent, boeiend en brengt inzichten. Waar het boek toch papier blijft, gaat het hier ineens in je hoofd leven. McKee geeft voorbeelden, betreft het publiek en doorspekt alles met anekdotes en terzijdes. Dat betrekken is behoorlijk relatief, trouwens. Wie in discussie probeert

te gaan wordt afgekapd en wie hem verbetert krijgt de wind van voren. Het hoogtepunt van dat laatste was toen een Nederlandse scenarioschrijver het in zijn hoofd haalde McKee te verbeteren toen deze uit *Star Wars* citeerde. Het verstoorde McKee's concentratie en dat heeft de boosdoener geweten. Voor de ogen van de hele zaal kreeg hij ervan langs.

In de eerstvolgende pauze zijn er weddenschappen afgesloten wanneer ik aan de beurt zou zijn, maar ik heb keurig mijn mond gehouden.

Geen shortcuts

Er zijn grote verschillen tussen McKee en andere scenariodeskundigen. De meeste boekjes die ik las (of seminars waarvan ik registraties zag) lijken in te spelen op de behoefte van (wannabe) scenarioschrijvers naar houvast. Scenarioschrijven is ontzettend moeilijk en iedereen die het wat makkelijker lijkt te kunnen maken wordt met open armen ontvangen door radeloze scriptschrijvers op zoek naar *shortcuts*.

Als ik iets heb meegekregen deze vier dagen is het wel dat die niet bestaan. Het lijkt me niet aannemelijk dat iemand na het *Story*-seminar het idee heeft dat scenarioschrijven makkelijker is dan hij daarvoor dacht. McKee overtuigt zo met zijn stelling dat schrijven keihard werken is dat ik vermoed dat voor diegenen die écht op zoek waren naar shortcuts, opgeven een serieuze optie wordt. Het is mij ook door het hoofd geschoten.

Daar waar anderen (zoals bijvoorbeeld Blake Snyder) de neiging hebben schrijven te reduceren tot een 'ieder-*een kan schilderen*'-oefening, is McKee duidelijk: *er is geen formule*.

McKee begint zijn seminar niet voor niets met de uitleg dat wat hij vertelt geen regels zijn, maar een opsomming van dingen die bewezen *werken*. Geen wetten, maar principes. Oftewel: natuurlijk mag het allemaal anders, als je maar wel zorgt dat het werkt.

Een klein voorbeeld. Een beroemde scenarioterm is het *inciting incident*. Alleen daarover zijn al boeken volgeschreven. Er zijn allerlei definities, maar als we het simpel willen houden: het is de gebeurtenis waardoor

het daadwerkelijke verhaal gaat rollen. Ook McKee heeft er van alles over te vertellen. Zo hoort de gebeurtenis ergens tussen de eerste minuut en een kwart van de totale speelduur te zitten. Dat is dus geen *regel*, maar een *principe dat blijkt te werken*.

Waarschijnlijk net als ieder ander in de zaal projecteerde ik alles op het werk waar ik momenteel mee bezig ben. Het scenario van mijn hand, dat momenteel al ver in de financiering is, lijkt zich volgens McKee's principes te voltrekken, maar een ander, waar ik net aan begonnen ben, is volledig problematisch.

Terwijl ik over de nog prille ideeën zit te tobben, komt McKee met een concreet probleem dat bijna letterlijk het mijne is.

McKee legt uit waarom dit voorbeeld niet werkt, wat de gedachtegang van de hypothetische schrijver waarschijnlijk is (die ik inderdaad herken) en wat de oplossing is.

De concrete oplossing vond ik niet interessant, maar het opende wel een deur in mijn hoofd naar een mogelijke oplossing die voor mij wél werkte.

Het half uur daaropvolgend raceten mijn gedachten alle kanten op. Het was moeilijk om het seminar aandachtig te blijven volgen, omdat ik in mijn hoofd van alles aan het herschrijven was.

Maar langzaam keerden mijn gedachten weer terug bij McKee, met in mijn achterhoofd het prettige idee dat dit seminar keihard concreet nut zou hebben gehad.

Casablanca

De finale was vooraf al aangekondigd: McKee ging *Casablanca* laten zien en ontleden, omdat alles wat hij ons de afgelopen zesentwintig uur geleerd had in deze klassieker voorbij zou komen.

Casablanca (1942) is een mix van genres. De film is spannend, grappig en kent zelfs muzikale intermezzo's, maar de romantiek domineert. Humphrey Bogart heeft in de Tweede Wereldoorlog een bar in Marokko waar allerlei louche zaakjes plaatsvinden. Hij krijgt belangrijke papieren in zijn bezit waarmee Ingrid Bergman en haar man (een belangrijke verzetsheld) zouden kunnen vluchten, maar het romantische verleden van Bogey en Ingrid blijkt nog een open wond.

Omdat ik *Casablanca* lang niet gezien had, had ik me er op verheugd. Ik heb de film altijd goed gevonden, maar ik ben er nooit verliefd op geweest, zoals ik dat wel op andere films (uit dezelfde periode) geworden was. Sommige films raken je nu eenmaal meer dan andere.

McKee beperkte zich niet alleen tot het scenario, ook

andere aspecten van het filmmaken werden geanalyseerd en besproken. Hierdoor leken de laatste zes uur van het seminar enorm op de lessen zoals we ze ooit op de filmacademie kregen van Harry Kümel. Door de vorm, de toon en hier en daar zelfs de inhoud was het alsof ik weer in het gebouw aan de Overtoom zat.

Maar waar Kümel een meester was in het duiden van compositie, montage en licht, bleek McKee op deze vlakken een stuk minder een autoriteit dan hij op scenariogebied is (ook al bracht hij het met dezelfde zelfverzekerdheid). Zijn eerdere sneren naar de overschatting van regisseurs (allemaal de schuld van 'de Fransen en hun auteurs-theorie') kwamen plots in een ander daglicht te staan nu ik begreep dat hij op dat vlak slechts wat klokken had horen luiden. Het mocht de pret niet drukken, want het overgrote deel van die zes uur werd besteed aan het aanwijzen van alle principes waar hij eerder over had verteld. Dit ging – gelukkig – niet op een 'kijk mij eens gelijk hebben'-manier. Het was eerder een lofzang op de schrijvers van *Casablanca* en daarmee op de film.

Uiteindelijk moest ik gewoon toegeven dat ik de film altijd wat onderschat had.

Comfortzone

Toen de film (en daarmee het seminar) was afgelopen, overheerste bij iedereen die ik sprak een gevoel van tevredenheid. Natuurlijk, die McKee was een rare, seksistische, autoritaire mopperkont met makkelijk aan te

“Hij zegt dat het geen regels zijn, maar dingen die bewezen werken. Geen wetten, maar principes. Oftewel: natuurlijk mag het allemaal anders, als je maar wel zorgt dat het werkt.”

wijzen complexen en tekortkomingen, maar hij wist heel goed wat scenarioschrijven inhield en had in vier dagen iedereen beetgepakt en door elkaar geschud. Ik voelde mij uit de comfortzone geduwd waarvan ik niet eens doorhad dat ik er in zat.

Maar onderweg naar huis begon er wat te knagen.

Was het mijn behoefte terug in mijn comfortzone te kruipen dat ik dezelfde avond nog op het internet op zoek ging naar kritiek op McKee? Dat ik zijn naam in Google tikte samen met scenarioschrijvers waarvan ik vermoedde dat ze hem wel eens tegen zouden kunnen spreken? Wilde ik toch liever geloven in het goddelijke talent van sommige mensen dan in een benadering die ik wellicht te academisch of zelfs wiskundig vond? Ik weet het niet.

Ik denk dat ik sowieso behoefte heb aan het idee dat sommige films alle filmtheorie overstijgen. Ik denk daar al zo lang ik weet dat ik films wil maken over na en misschien wil ik helemaal geen duidelijke antwoorden.

Toen herinnerde ik me weer dat ik *Casablanca* altijd een beetje overschat had gevonden en dat ik na het zien van McKee's analyse de film op waarde leek te kunnen schatten.

Daar klopt iets fundamenteel niet aan.

Ik was in een ander paradigma terechtgekomen. Herkenbaar voor veel makers. Veel regisseurs vergeten als ze een film kijken dat cinematografische middelen worden ingezet om een bepaald effect te sorteren. Zo zijn er veel redenen om een camera te bewegen. Sommi-

ge zijn praktisch van aard (bijvoorbeeld om een lopend iemand in beeld te houden), andere brengen een gevoel over (bijvoorbeeld een trage rijder om de toeschouwer in het hoofd van een personage te laten kruipen). Nu zijn er regisseurs die de camera spectaculair in de rondte laten zweven, en niet zelden kunnen die op applaus van hun collega's rekenen. Omdat ze naar de virtuositeit van het shot kijken, in plaats van naar het effect ervan.

Iets dergelijks is er ook bij McKee aan de hand. *Casablanca* is niet goed omdat hij zich zo goed langs de meetlat van McKee laat leggen, dat is de wereld op z'n kop. McKee heeft vooral laten zien hoe vakkundig de film gemaakt is. En als je beseft hoe knap iets is, krijg je er automatisch meer waardering voor. Zoals een Bob Ross-schilderij ook minder lelijk lijkt als je net hebt gezien hoe hij het maakte: 'Dat doe ik hem niet na.'

McKee-bril

Er bestaan echter, in mijn ogen, films die veel beter zijn dan *Casablanca*. Ook onder de films die McKee in zijn stof verwerkt, zoals *Chinatown* of *The Godfather*. Dat die zich blijkbaar minder duidelijk voltrekken volgens de principes van McKee's *Story*, maar toch een groter effect sorteerden, zegt mij voldoende over de absolute waarde van die principes.

Ik werd blij van dit inzicht.

Ik heb dingen geleerd van het *Story*-seminar, maar tegelijk heb ik ingezien dat film nog ingewikkelder werkt dan ik al dacht.

McKee's 'principes zijn dus niet alleen geen regels, ze zijn zelfs geen maatstaf. Het gevaar is dat je ze zo wel gaat zien. Ik kan alleen maar hopen dat zo'n paradigma-verschuiving niet gaat plaatsvinden in de Nederlandse filmwereld. Naast scenarioschrijvers en regisseurs waren er immers cameramensen, editors, producenten (hoewel opvallend weinig, trouwens), maar ook mensen van het Filmfonds en de omroepen. Je moet er toch niet aan denken dat mensen op belangrijke posities nu alles gaan lezen met een McKee-bril op. Ik ben er van overtuigd dat McKee hier zelf voor zou waarschuwen.

Het zijn hulpmiddelen, geen boodschappenlijstje.

The Godfather

Hoe moeten we de stelregels van McKee dan zien en (vooral) hoe kunnen we ze gebruiken?

Het gaat hier om een aantal principes die verkregen zijn door goed naar verhalen te kijken. De meeste goede films voldoen aan de meeste principes, maar eigenlijk geen enkele aan allemaal (zelfs *Casablanca* niet, zo bleek, het inciting incident zit daar behoorlijk laat in de film). De belangrijke vraag die hieruit voortvloeit is: in hoeverre zijn deze principes dan belangrijk voor een schrijver? Wat kan hij er mee?

Stel dat *The Godfather* niet gebaseerd was op een boek. En stel nu dat iemand met een vaag idee voor die film naar McKee zou zijn geweest, misschien wel met de hoop op weg geholpen te worden. Hoe zou *The Godfather* er dan uit gezien hebben?

McKee kan van *The Godfather* precies uitleggen hoe

“Je moet er toch niet aan denken dat mensen op belangrijke posities nu alles gaan lezen met een sterke McKee-bril op.”

de film voldoet aan de dramatische principes waar hij het steeds over heeft.

Maar dat is niet interessant.

Interessant is of *The Godfather* hetzelfde zou zijn als hij geschreven was vanuit die principes. Ervan uitgaande dat een schrijver met een klein centraal idee begint en van daaruit verder gaat bouwen is het maar zeer de vraag of hij aan het begin van het schrijven wel in staat is om die keuzes te maken.

Ik weet bijna zeker dat als je McKee's *Story* te veel in je hoofd hebt, je nooit de keuzes kan maken die bij *The Godfather* wel zijn gemaakt.

Het is inderdaad mogelijk om een duidelijke *story arc* aan te wijzen, maar dat is achteraf beredeneerd. Dat is analyse.

Stel dat het idee van *The Godfather* zou zijn begonnen bij Don Corleone, zou die film dan niet volledig rond hem gecentreerd zijn, als de schrijver direct naar een overkoepelende boog had gezocht? Of stel dat de schrijver had bedacht een film te willen maken waarin iemand begint als outsider, maar eindigt als het hoofd van een mafia-imperium. Zou die film dan beginnen met diens vader als centrale figuur? Zou hij er dan voor kiezen om die persoon naar Italië te sturen? Zou hij daar een lange episode meemaken waarin hij een vrouw ontmoet met wie hij wil trouwen om haar uiteindelijk in Italië weer te verliezen?

Natuurlijk, achteraf kun je precies beredeneren wat de connectie met de centrale boog is, maar kun je dat echt met elk moment daar? En belangrijk: zou het vanuit die functie geschreven zijn?

Voor schrijvers of als filmanalyse

Hiermee stel ik de vraag: is McKee's seminar belangrijk voor schrijvers of is het interessanter voor filmanalyse?

Mijn statement is: voor filmanalyse.

Maar om te kunnen herschrijven moet een scenario geanalyseerd worden. Ik heb nog nooit een eerste versie van een scenario gelezen (of geschreven) waarvan ik vond dat het direct verfilmbaar was. Een tweede ook niet trouwens.

McKee's *Story* is dus vooral een hulpmiddel waarmee je kritisch kunt kijken naar dat wat er al bedacht is. Maar niet als checklist. Daar waar het scenario niet het juiste effect sorteert, kan McKee oplossingen bieden. Dat heeft hij zelf al eens een keer gezegd toen hij handvatten gaf voor goede dialoog, maar het geldt voor al zijn principes.

Het is dus niet de bedoeling om het scenario in twee instantie *alsnog* in de McKee-mal te wringen, maar te kijken waar het je verhaal kunt helpen beter verteld te worden. Dus: “Het begin duurde zo lang dat ik het saai begon te vinden, heb je als eens naar je *inciting incident* gekeken?” En niet: “Je inciting incident begint op 40% van je scenario, dat moet dus naar voren.”

Terug naar *The Godfather*. Het zou mij niks verbazen als dat stuk in Italië geschreven is zonder veel te denken aan een *story arc* of zelfs maar aan een hoofdthema. Het zou me zelfs niks verbazen als er op een gegeven moment een versie van het scenario (of zelfs het boek) bestond waarbij het stuk er een beetje uitviel. Gelukkig is niet besloten om het eruit te gooien, maar heeft men bedacht wat er moest gebeuren om het erin te kunnen houden. Omdat de rest al geschreven was bedacht men iets waardoor alles met elkaar verbonden werd en met die gedachten is alles herschreven.

Guillermo del Toro (*Pan's Labyrinth*) klaagt dat Hollywood vol zit met halfgeïnformeerden die hun kennis ontlenen aan mensen als Robert McKee.

“We leven in een tijd waarin je, los van het soort film dat je aan het maken bent, de hele tijd van die studio-achtige opmerkingen kunt verwachten in de trant van: ‘wat is de karakterboog’, ‘waar zitten plot punt nummer een, en twee’, ‘waar maak je de motivatie van het personage bekend’, ‘moet het personage niet wat pro-actiever zijn’, ‘moet het personage niet wat passiever zijn’, blablabla, want eerlijk gezegd haat ik die dingen, haat ik die opmerkingen, want ik geloof niet dat drama afgeleid kan worden, het moet altijd worden opgebouwd.” Die laatste zin is typisch een visie van een *maker*. Het verschil tussen een schrijver en een analist.

Als je er wat langer over nadentkt is het opmerkelijk dat ik de principes van McKee heel behoorlijk kon projecteren op het reeds voltooid scenario, maar totaal niet op het prille idee.

De vraag is dus of ik voorlopig wel aan McKee moet denken. Is dat wel gezond?

Ik schreef dat ik het idee had dat McKee met concrete voorbeelden de deur in mijn hoofd geopend had.

Maar nu moet ik goed nadenken of andere, veel belangrijker, deuren niet dichtgeslagen zijn.

“McKee's *Story* is dus vooral een hulpmiddel waarmee je kritisch kunt kijken naar dat wat er al bedacht is. Maar niet als checklist.”

Sergei Loznitsa over *Maidan*

'WAAR ZIJN DAN AL DIE FASCISTEN?'

In een van de beste films die in Cannes te zien was wordt niet geacteerd en niet gesproken: Sergei Loznitsa's documentaire over de protesten in Kiev.

DOOR RONALD ROVERS

De Oekraïense regisseur Sergei Loznitsa (*In the Fog*) filmde maandenlang de protesten in en rond het Onafhankelijkheidsplein (Maidan) in Kiev waar de demonstranten tegen het corrupte regime van Viktor Janoekovitsj zich vanaf november 2013 verzamelden. Niet met een hysterische camera op zoek naar sensatie, maar rustig van een afstand. Je ziet de situatie veranderen van opgewekte protesten naar grimmige confrontaties met de politie, al liet Loznitsa de meest extreme beelden eruit. Sommige episodes in de film hebben zo'n klassieke schoonheid en compositie dat ze als bewegende beelden in het Rijksmuseum niet zouden misstaan. We spraken Loznitsa na Cannes telefonisch in zijn huis in Berlijn.

Wanneer besloot u dat u de demonstraties moest filmen? "Toen ze net begonnen waren en er één miljoen mensen naar Maidan kwam. Dat was heel indrukwekkend. Ik zat nog in de postproductie van een andere film maar zodra het kon, ben ik naar Kiev gegaan."

Alleen om te registreren of zocht u naar iets anders? "Ik had een gevoel dat ik iets groters en diepers zou kunnen filmen. Maar mijn eerste doel was registratie. Na de eerste week hadden we in principe al genoeg om een film te maken, maar ik wilde zien hoe het afliep. Ik wist toen natuurlijk niet dat het zo'n drama zou worden. Omdat ik op dat moment les gaf aan twee filmacademies kon ik geen drie maanden in Kiev blijven. Maar ik had een hele goeie cameraman die verder alle beelden heeft gemaakt. Hij stuurde me het ruwe materiaal en ik zei dan of het goed of slecht was. Meestal zei ik dat het fantastisch was. Hij is echt heel goed."

Wat is voor u goed of slecht in zulke beelden? Waar zocht u naar? "Dat is een kwestie van compositie. Ik zocht naar composities waarin niemand het centrale punt is. Ik wilde massa's laten zien, als stromen mensen, als bewegingen waarin iedereen gelijk is. Maar ook dan moet je actie hebben, die mensen moeten iets aan het doen zijn, anders wordt het saai. Toen de gevechten begonnen hadden we onze actie."

U was zich duidelijk wel bewust van het risico om het geweld te esthetiseren want u koos voor een statische camera die van een afstandje blijft kijken in plaats van op jacht te gaan naar het meest sensationele beeld.

"Dat was zeker iets waar ik me steeds bewust van was want het is heel makkelijk om verliefd te worden op het geweld. Aan de andere kant, je kunt geen film maken zonder over de esthetiek na te denken. Een film moet ook aantrekkelijk zijn. Dat is de paradox."

Waar u instinctief een oplossing voor vond? Door te weten wanneer we lang genoeg naar een scène hebben gekeken? "Op gevoel inderdaad en door alle extreme scènes en alle scènes met bloed eruit te laten. Die scènes die men zo graag op tv laat zien om te shockeren. Ik had bijvoorbeeld veel materiaal van een avond in februari toen er tanks naar het plein kwamen en de politie met scherp schoot. Maar als ik dat erin had gestopt zou dat de belangrijkste episode in de film zijn geworden, alsof dat de climax was van al het andere. Ik wilde dat die climax ergens anders zou liggen, namelijk bij de scène waarin de burgers afscheid nemen van de mensen die bij de protesten zijn omgekomen. Bij het verdriet en de tragedie. Ik heb zelfs ook beelden waarop je mensen door kogels geraakt ziet worden. Maar zo iets extreems duwt je uit de film. Het zet je op afstand."

Over afstand gesproken... [en dan valt de verbinding weg]

Bent u daar nog? ...

[We bellen opnieuw] "Hahaha. KGB. Nooit vergeten."

U maakte al die beelden van een afstand met die statische camera. Spoorden de demonstranten u nooit aan om een ander soort film te maken? Om meer betrokken te zijn? "Nee. Als je in zo'n situatie aan het filmen bent kan het niemand iets schelen waar je mee bezig bent. Ze zijn druk met barricades bouwen of al die andere dingen die moeten gebeuren."

Hoe is het nu na de verkiezingen van 25 mei? "Heel interessant. Omdat de Russische propaganda vóór de verkiezingen voortdurend heeft geroepen dat in de Oekraïne alleen maar nazi's en fascistten wonen en dat het hele

land sterk verdeeld is. De verkiezingen hebben laten zien dat 95 procent op de drie centrumkandidaten stemde, die alle drie voor toenadering tot Europa zijn. Dus waar zijn dan al die fascistten? Toch blijkt die propaganda wel effect te hebben want veel journalisten in Cannes vroegen me naar fascistten en junta. Nu weten we dat de radicale partijen slechts twee procent vertegenwoordigen. Zo weinig dat het bijna een statistische afwijking kan zijn."

Hebt u een Russische invasie ooit als een serieuze optie gezien? "Voor de Russen is dit een catch22, er is bijna geen uitweg uit deze impasse. Als ze aanvallen is het afgelopen met Rusland. Dat is hetzelfde als tegen de hele wereld vechten. Want wie zijn hun bondgenoten? Zimbabwe, Rwanda, Noord-Korea en Cuba. Nou, succes. Een militaire interventie gaat Rusland echt alleen maar ellende brengen. Maar weggaan en de Krim aan z'n lot overlaten is ook geen optie. De schappen in de supermarkten zijn daar nu al leeg omdat er geen aanvoer meer is. Hoe gaat Rusland voedsel brengen als er een blokkade is? In gesprek gaan met Oekraïne is ook lastig want de Russische media hebben hun eigen bevolking maandenlang bestookt met berichten dat de Oekraïners allemaal fascistten zijn. Om geloofwaardig te blijven zullen ze toch eerst moeten verklaren dat we een normaal volk zijn."

"Maar denk niet dat ik helemaal gerust ben op de situatie. De Russen hebben bijvoorbeeld filmmaker Oleg Sentsov opgepakt omdat hij een terrorist zou zijn, en ik heb het vermoeden dat hij inmiddels in een Moskouise gevangenis zit. Volgens mij is het net zo'n vergissing als ze met de Krim hebben begaan en moeten ze nu uitvogelen hoe ze een stap terug kunnen zetten zonder gezichtsverlies te lijden. Maar ondertussen zit hij wel in een Moskouise gevangenis. En dat is bepaald geen rechtbank. Dus er kan nog van alles mis gaan."

Maidan ★★★★★ REGIE SERGEI LOZNITSA | DISTRIBUTIE CINEMA DELICATESSEN | VOORVERTONINGEN VANAF 7 JUNI IN SELECTE THEATERS, WAARONDER EYE, FILMHUIS DEN HAAG, CHASSÉ BREDA EN FILMSCHUUR HAARLEM | TE ZIEN VANAF 17 JULI | SERGEI LOZNITSA IS AANWEZIG BIJ ENKELE VOORVERTONINGEN, ZIE DAARVOOR DE WEBSITES VAN DE FILMTHEATERS

Afscheid van de maan

PAPA EN DE SEKSUELE REVOLUTIE

In Dick Tuinders autobiografisch geïnspireerde speelfilm *Afscheid van de maan* staat de laatste Apollovlucht naar de maan in 1972 symbool voor het afscheid van de maffe jaren zestig waarin alles moest kunnen.

DOOR JOS VAN DER BURG

Ja, ja, die prachtige jaren zestig, waarin na de soberheid van de jaren vijftig de welvaart uitbrak en ineens worden opdoken als persoonlijke vrijheid, zelfontplooiing en experimenteerdrijf. Weg met de spuitjeslucht en de verstikkende sfeer van doe maar gewoon. Het cocon van de burgerlijkheid ging aan flarden. Iedereen op zoek naar zijn allerdiepste ik. Vrijheid, blijheid. Iedereen gelukkig en in kosmische harmonie met zichzelf en de rest van de wereld.

Soms kom je een verstarde babyboomer tegen die denkt dat het echt zo was, maar die zijn zeldzaam geworden. Terecht, want de jaren zestig en zeventig waren decennia van groteske misverstanden over relaties en liefde. De in 1963 geboren Dick Tuinder maakte het als kind van gescheiden ouders mee in een flat in Deventer, die Zonneflat heette – aan de naam zal het niet liggen, moeten de naamgevers van de flat hebben gedacht. Herlees deze zin en er doemt meteen een tragikomedie op. De slecht begrepen tegencultuur van de jaren zestig in een flat in een provinciestad, dat moest wel op een tragikomische klucht uitlopen. Dat doet het dan ook in *Afscheid van de maan*, waarin Tuinder losjes uit zijn jeugdijaren put. Zijn alter ego is de twaalfjarige Duch, die in een zinderend hete zomer (de hitesymboliek zal niemand ontgaan) toekijkt hoe zijn vader thuis de benen neemt als een paar deuren verder in hun galerijflat een gescheiden *would be* kunstenaar komt wonen. De buurvrouw vindt hij spannender dan zijn vrouw Piet bij wie de nieuwe tijdgeest nog niet is ingedaald. “Papa is ziek”, zegt zij tegen Duch en zijn zusje wanneer Bob aankondigt dat hij een tijdje bij de buurvrouw intrekt. “Papa loopt zijn pik achterna”, had ze beter kunnen zeggen. Bob staat voor een dilemma: de belofte van een spannend leven met de buurvrouw of het vertrouwde

leven met zijn vrouw? Zoals de laatste Apollo terugkeert naar aarde, zo zal ook Bob....enfin, ook deze symboliek zal niemand ontgaan. Ondertussen doet Duch wat alle kinderen in crisissituaties doen: hij trekt zich terug in zijn eigen wereldje, waarin het draait om ruimtevaart en een vampachtige, eenzame vrouw op de galerij, die iets te verleidelijk naar hem kijkt.

Kopje suiker

Afscheid van de maan gaat over de relationele turbulentie in de jaren zestig en zeventig die het gevolg was van de vrijere seksuele moraal. Een prikkelend onderwerp, waarmee je veel kanten op kunt, van Ang Lee's familiedrama *The Ice Storm* tot Lucas Moodyssons hilarische satire *Together*. Helaas wordt nooit duidelijk waar Dick Tuinder op mikt met *Afscheid van de maan*. Soms lijkt hij de satirische en soms de dramatische kant op te willen. Een groter probleem zijn de karikaturale personages, die meer aan stripfiguren dan aan mensen doen denken. Duchs moeder die uit het niets zegt dat de Jo-

den heus niet de enigen zijn die het zwaar hadden in de oorlog (“Iedereen had het moeilijk en op een bepaald punt stap je erover heen”): we begrijpen dat Tuinder provinciale kortzichtigheid wil laten zien, maar je kunt dat ook overdrijven. “Een snootap ben je; een nozem; een viezerik”, zegt de buurvrouw tegen een jongen als ze haar dochter met hem in de flatkelder aantreft. Alleen ‘langharig’ tuig ontbreekt in de overdreven opsomming. *Afscheid van de maan*, waarvan de interieurs en aankleding doen vermoeden dat de artdirector veel tweedehandsmarkten heeft afgestruind, had veel subtieler moeten zijn. Nu verwachten we dat elk moment de hoofdpersoon uit *Blue Movie* - Verstappens en De la Parra's karikatuur van de vrijgevochten tijdgeest in het begin van de jaren zeventig – kan aanbellen voor een kopje suiker.

Afscheid van de maan NEDERLAND, 2014 | REGIE DICK TUINDER | 94 MINUTEN | DISTRIBUTIE HERRIE FILM & TV | TE ZIEN VANAF 3 JULI

KORT

Devil's Knot

Atom Egoyan | Zonder nou direct een oordeel te willen vellen, maar Colin Firth als een privé-detective met een Zuidelijk Amerikaans accent in een southern gothic op basis van een verschrikkelijk waargebeurd verhaal over drie kinderen die door drie pubers in een satanisch ritueel vermoord zouden zijn (bekend geworden in een geruchtmakende nationale rechtszaak als de West Memphis Three) en waarover al vier documentaires en een karrenvracht boeken zijn verschenen? Wat dachten ze bij dat castingbureau? **TE ZIEN VANAF 5 JUNI**

22 jump street

Phil Lord, Christopher Miller | Jonah Hill en Channing Tatum infiltreren na *21 Jump Street* opnieuw bij middelbare scholen om de mis-

daad te bestrijden maar worden onverwacht geconfronteerd met een existentiële dilemma: passen ze wel bij elkaar? Ice Cube (weet u nog?) begeleidt hen daarbij als Captain Dickson. **TE ZIEN VANAF 5 JUNI**

Stuk!

Steven de Jong | “Ze wordt getreiterd, aangerand en gruwelijk gepest. Misschien omdat ze moeders mooiste niet is, misschien omdat ze een BH van de HEMA draagt of omdat er altijd wel iemand de pispaal moet zijn! [...] Elizabeth [18] heeft het er moeilijk mee.. vooral omdat de leukste jongen van het Mercator College in Rotterdam Alec [19] haar nauwelijks ziet staan. Die heeft alleen oog voor de bloedmooie Riley [18]. Zo'n meisje dat alles lijkt te hebben. Als de rollen worden omgedraaid is de dood

nabij! [...] *Stuk!* geeft commentaar op een schrijnende situatie in de leefwereld van jongeren waarin uiterlijk een belangrijke rol lijkt te spelen en pesten aan de orde van de dag is.

Una via a Palermo Plassen als een cowboy

Twee auto's, één steeg. Meer is niet nodig voor spanning en sensatie. *Una via a Palermo* is als komedie wat beperkt, maar hij zit vol onverwachte inzichten.

Een lesbisch stel (Emma Dante en Alba Rohrwacher) is vanuit Rome onderweg naar een bruiloft in Palermo. Ze kibbelen. Met piepende remmen komen ze tot stilstand als tegenover hen een auto stopt met een grijs-harige, bejaarde vrouw (Elena Cotta) erin. De bestuurders van beide auto's zetten elkaar klem in het straatje. Omstanders en bijrijders maken stampij. De bestuurders bewegen niet meer. En dan? Weinig concreets. Het schudt de buurt wakker en zet de verhoudingen op scherp.

Surrealistisch is het. Met een eenvoudige daad wordt orde op zaken gesteld door het leven even stil te leggen. De neuzen van de auto's drukken tegen elkaar en geen van de chauffeurs gaat opzij. Mannen staan machteloos en worden zo op hun plek gezet; Noord- en Zuid-Italië, arm en rijk en de traditionele familie en het moderne stadsleven staan tegenover elkaar; twee vrouwen gaan een duel aan. Toneelregisseur en -actrice Emma Dante speelt zelf één van de hoofdrol-

len in haar speelfilmdebuut *Una via a Palermo*, dat op het filmfestival in Venetië onder andere de prijs voor beste actrice (Elena Cotta) won.

Het verhaal is simpel en daarom kun je er van alles in lezen. Als portret, metafoor, feministisch onderzoek of surrealistisch idee krijgt *Una via a Palermo* zijn glans. De stijl legt de nadruk op de dagelijkse handelingen van de buurtbewoners en doet denken aan het ongepolijste neorealisme. Dantes oog voor detail charmeert. Wanneer gezamenlijk zwarte spaghetti wordt gegeten, maakt de inktvisinkt de kinnen zwart. Ondertussen verbeeldt de handheld camera de sociale controle. Regelmatig gluren we van achter luxaflex of een open raam.

Naar wat de vrouwen nou werkelijk drijft kunnen we slechts raden. Uit de knipoog die Cotta aan Dante geeft, zou je kunnen opmaken dat ze een deal sluiten, die alleen zij begrijpen. De tweeëntachtigjarige Cotta speelt fenomenaal. Ze loopt breekbaar als een elf, maar achter het stuur is haar blik krachtig en uitgestreken. Ze spreekt nooit en observeert zonder een oordeel te vellen, verbaasd, zoals alleen oude mensen dat kunnen. Zij neemt de leiding en Dante reageert soms strijdslustig, soms onderzoekend.

Met de extreme close-ups van ogen citeert de camera de westerns van Sergio Leone. De vrouwen stappen uit hun auto, staan tegenover elkaar en kijken elkaar aan. Ze smijten hun pasta over de heg: deze slag is op leven en dood. Dan beginnen ze te plassen. De één staand, de ander door haar hurken gezakt. En dat is niet minder dreigend dan

UNA VIA A PALERMO

Stuk! is een asgrouwe film.. Een spannende maatschappelijk relevante thriller." Aldus de website.

TE ZIEN VANAF 11 JUNI

City of Violence

Jérôme Salle | "Twee rechercheurs komen in Zuid-Afrika een sinister complot op het spoor. Dankzij de scenarist vooral. (...) Het had een soort *hard boiled* detectivethriller moeten worden met de schitterende en minder schitterende vergezichten van Zuid-Afrika als decor. Orlando Bloom zou de *down and out cop* doen, hart op de goeie plek, en Forest Whitaker werd ingevlogen voor het nodige gewicht. Inzet: de zoektocht naar de sadistische moordenaar van twee jonge vrouwen. Wat vanzelfsprekend nog maar het begin zou zijn van een film die de mensonterende raciale geschiede-

nis van Zuid-Afrika keihard voor het voetlicht zou brengen, liefst verstrengeld met de uitwassen van het kapitalisme. Hoog tijd dat dit verhaal een keer verteld werd. Het liep anders." Recensie en interview Forest Whitaker op filmkrant.nl

TE ZIEN VANAF 12 JUNI

CITY OF VIOLENCE

DAS WOCHENENDE

een cowboy die een revolver trekt. Dit vrouwengevecht gaat ook over bewijsdrang, maar de strijd wordt subtieler gestreden. Zij hebben een langere adem. Daarin schuilt Dantes feminisme. Want waar mannen het na kortstondig keffen opgeven, zetten vrouwen onvermoeibaar door.

LAURA VAN ZUYLEN ★★★★★

Una via a Palermo ITALIË/ZWITSERLAND/
FRANKRIJK, 2013 | REGIE EMMA DANTE | MET EMMA
DANTE, ELENA COTTA, ALBA ROHRWACHER |
DISTRIBUTIE CINEMIEN | TE ZIEN VANAF 26 JUNI

Das Wochenende 'Du bist Pop!'

Zoals in Bernhard Schlink-verfilming *The Reader* de erfenis van de nazi's onder de loep werd genomen, zo wordt in Nina Grosses verfilming van Schlinks *Das Wochenende* de nalatenschap van de RAF ingezet.

"Je hebt het gemaakt, man. *Du bist Pop!*" Enthousiast pakt schrijver Henner een T-shirt uit met de beeltenis van zijn oude vriend Jens (Sebastian Koch), in hip zwart-wit vormgegeven, een beetje zoals die alomtegenwoordige shirts van Che Guevara. Het is niet bepaald wat voormalig RAF-lid Jens zich van zijn revolutionaire nalatenschap had voorgesteld toen hij achttien jaar geleden de bak in draaide.

Aan het begin van Nina Grosses *Das Wochenende* komt Jens weer vrij, en verzamelen zijn oude strijdkameraden zich in het afgelegen landhuis van zijn zus Tina. Naast eerdergenoemden ook Jens' ex-geliefde Inga (Katja Riemann), die zwanger was van hun zoon toen hij werd vastgezet, en haar echtgenoot

Ulrich. Ze verzamelen zich met een gezonde tegenzin, want waar voor Jens de tijd heeft stilgestaan zijn zij, achttien jaar verder, verworden tot brave leden van de gegoede burgerij. Tina trok zich terug in de bossen; Henner schreef een populistisch boek over zijn terroristische vrienden; Inga trouwde met Ulrich, een succesvol chef met het hart op de tong en dus een tegenpool van de serieuze, bedachtzame Jens. Geen van allen bezochten ze hun vriend de laatste jaren, en bovendien: iemand heeft Jens destijds verraden, en die schuldvraag hangt als een zware deken over het weekend dat zij samen doorbrengen, ver van de rest van de wereld.

Das Wochenende is gebaseerd op de gelijknamige roman van Bernhard Schlink en draait net als diens beroemdste werk *Der Vorleser* (verfilmd als *The Reader*, met Kate Winslet in de hoofdrol) om hoe het verleden doorwerkt in het heden. Regisseur Nina Grosse, die haar sporen sinds de jaren tachtig verdiende met werk voor de Duitse televisie, vooral in het misdaadgenre, stroomlijnt het verhaal (enkele personages uit het boek verdwijnen, om de morele tegenstellingen des te sterker aan te zetten) en legt het vast in een efficiënte, onderkoelde thrillerstijl. Ze weet met name de interne strijd van Inga, die uiteindelijk meer dan Jens de hoofdpersoon van de film is, sterk neer te zetten. Maar de morele complexiteit waarnaar verwezen wordt ("De wereld is niet meer zwart/wit, goed/kwaad, mensen/*Schweine*", stelt Ulrich) draagt de film zelf niet in zich, en gaandeweg verzandt het in dertien-in-een-dozijn familieperikelen.

JOOST BROEREN ★★★★★

Das Wochenende DUITSLAND, 2012 | REGIE NINA
GROSSE | 98 MINUTEN | MET SEBASTIAN KOCH, KATJA
RIEMANN | DISTRIBUTIE JUST FILM DISTRIBUTION | TE
ZIEN VANAF 19 JUNI

The Philosophers

John Huddles | Een filosofiedocent op een internationale school in Jakarta doet in de laatste les een gedachteoefening waarbij de leerlingen 10 van 21 beroepen moeten kiezen waarmee de mensheid na een atoomoorlog zou kunnen overleven. De meeste recensies zijn het erover eens dat de film na een interessante eerste acte nogal Hobbesiaans in elkaar stort.

TE ZIEN VANAF 12 JUNI

Heksen bestaan niet

Aram Tatu, Adel Adelson | Leontine en Senna Borsato acteren zich een slag in de rondte in 'onze eigen Harry Potter' (RTL Boulevard). Leontine is een boosaardige heks die eeuwige duisternis op aarde wil, Senna is het vriendje van Katie, die onverwacht magische krachten

blijkt te hebben en wel eens de hele wereld zou kunnen redden.

TE ZIEN VANAF 18 JUNI

THE PHILOSOPHERS

THE TWO FACES OF JANUARY

The Two Faces of January Niet goed, geld kwijt

Net als Hitchcocks *Strangers on a Train* en de Mr. Ripley-films is deze thriller gebaseerd op een boek van Patricia Highsmith. Wie daarom handenwrijvend achterover leunt voor een spannende psychologische misdaadfilm komt bedrogen uit.

Athene, 1962. Een jonge dandy-achtige gids (hip hoedje, zonnebril, gebroken witte kleren, dito loafers) wandelt met een tros net rijpe meisjes over de Akropolis. Hij palmt ze vakkundig in met zijn verhalen over Griekse helden en goden. Theseus, die zijn vader beloofde dat hij als hij zou terugkeren van zijn omzwervingen een witte vlag zou voeren ten teken dat hij nog leefde, vergat zijn belofte. Zijn ontroostbare vader Aigeus stortte zich in zee (sindsdien de Egeïsche Zee geheten). En dat is nog maar één voorbeeld van "the cruel tricks gods play on men". De mens dient hen tot speelbal. De sfeer is gezet.

De Amerikaanse gids (Oscar Isaac) ontmoet een welvarend, eveneens Amerikaans echtpaar, type oudere rijkard met karakter (Viggo Mortensen) en charmante trofee (Kirsten Dunst). Zelf heeft hij ook wel wat geld – hij is een *con man* in de dop die toeristen ongemerkt van hun drachmes verlost. Maar al snel wordt duidelijk dat Chester een echte *con man* is, en dat hij niet alleen zwemt in het geld, maar dat ook de hete adem der wraakzuchtige gedupeerden in zijn nek schroeit,

zelfs hier in het zonovertogen Griekenland.

Met dit begin belooft het heel even een fijne film over list en bedrog te worden. Kleine schurk *meets* grote schurk: slaan ze de handen ineen of gaan ze de strijd aan? En dan zijn er nog prettige ingrediënten voor een giftige driehoeksverhouding. De oude Chester doet de gids Rydal aan zijn moeilijke vader denken, en Rydal lonkt vanaf moment één betoverd naar Colette (Freud herinnert ons hier met liefde aan nog zo'n beklagenswaardige Griek: Oedipus). Maar nee. Wat volgt is een film die dolgraag spannend wil zijn, maar afwisselend voorspelbaar, onwaarschijnlijk en slaapverwekkend is, en die uit zijn voegen barst van de slechte scènes, filmclichés en tenenkrommende dialogen. (Hij: "I know I screwed up. Let me make it up to you." Zij: "It's too late." Hij: "Don't say that." Etc.)

Na diverse filmscenario's van Hossein Amini (*The Wings of the Dove*, *Drive*) werd het tijd voor zijn regiedebuut, heeft iemand gedacht. Amini wilde het boek al vijftien jaar verfilmen en schreef ook het scenario. Dat blijkt geen goed idee. *Two Faces* doet aan talloze andere, veel betere films over driehoeksverhoudingen van Amerikanen in broeierig warme landen denken, zoals Bertolucci's *The Sheltering Sky* (met John Malkovich, vast niet toevallig later ook eens gecast voor de rol van Mr. Ripley) en *Plein*

soleil (de geweldige Mr. Ripley-film uit 1960, de doorbraak van Alain Delon). De film ontbeert elke diepere laag en de driehoeksverhouding is gespeend van chemie. Viggo Mortensen, met eeuwige sigaret in de mondhoek, speelt abominabel en Kirsten Dunst is... Kirsten Dunst. Alleen Oscar Isaac (*Inside Llewyn Davis*) weet zijn personage Rydal overtuigend vorm te geven, maar dat is een wankel fundament voor een hele film. Niet goed, geld kwijt dus.

JANNA REINSMA ★★★★★

The Two Faces of January VERENIGDE STATEN, 2014 | REGIE HOSSEIN AMINI | 96 MINUTEN | MET OSCAR ISAAC, VIGGO MORTENSEN, KIRSTEN DUNST | DISTRIBUTIE A-FILM | TE ZIEN VANAF 26 JUNI

Transcendence Machine-messias

Als je de menselijke geest uploadt naar een gigantische computer, is het dan nog wel een mens? Dat is de grote vraag in *Transcendence*, het regiedebuut van cameraman Wally Pfister.

Met zijn speelfilmdebuut *Transcendence* doet Wally Pfister een gooi naar sciencefiction van de oude stempel. Dat wil zeggen: scifi waarin het daadwerkelijk om wetenschap gaat, en waarin Grote Ideeën prevaleren boven grote ontloffingen (al ontloft er nog wel het een en ander – je moet een budget van ruim 100 miljoen dollar toch ergens laten zien). In dit geval: ideeën over kunstmatige intelligentie, kortweg AI, en de 'singularity': het moment dat computers het menselijk intelligentieniveau zullen overstijgen. Dat Pfister en scenarist Jack Paglen ervoor kiezen de term 'singularity' te vervangen door de 'transcendence' uit de titel, is overigens tekenend voor de vele religieuze verwijzingen die de film doorspekken.

Waar Spike Jonzes *Her* eerder dit jaar de mogelijkheden en onmogelijkheden van een relatie tussen mens en software onderzocht, gaat *Transcendence* een stap verder: mens en machine worden één. Wanneer de briljante

maar omstreden computerwetenschapper Will Caster (Johnny Depp) door een anti-digitale terreurorganisatie wordt beschoten met een radioactieve kogel, besluit zijn al even geniale echtgenote Evelyn om zijn laatste levensdagen aan te grijpen om zijn geest te uploaden in PINN, het AI-systeem waar het stel aan werkt. Wanneer haar collega Max tegenwerpt dat er andere manieren zijn om Will in leven te houden, doet ze dat kortweg van de hand: "Dat kan nog decennia duren. Dit is nu."

Die uitspraak illustreert direct de kracht én de zwakte van *Transcendence*. De discussies die Pfister centraal zet, zijn zeer actueel – ze gaan niet alleen over technologie (kunstmatige intelligentie, nano-robots, privacy), maar ook over de connecties met religie: de uit de dood herrezen Will verzamelt al snel een sekte-achtige groep volgelingen om zich heen en weet als door een wonder mensen en natuur te helen. Maar juist daardoor is de film bij zijn verschijning al bijna weer verouderd: het scenario dateert uit 2012, een eeuwigheid in digitale levensjaren. Erger is dat Pfister niet duidelijk lijkt te weten wat hij zelf over die onderwerpen wil zeggen, buiten een al te generieke afkeer van het nieuwe en nostalgische hang naar een analoog verleden – niet verwonderlijk voor een filmmaker die ook als Christopher Nolans vaste cameraman het digitale schuwde en koppig op 35mm bleef filmen. Al met al leidt die prijzenswaardige poging tot een film over Grote Ideeën, ook dankzij enkele al te opvallende gaten in de plot, vooral tot Grote Vraagtekens.

JOOST BROEREN ★★★★★

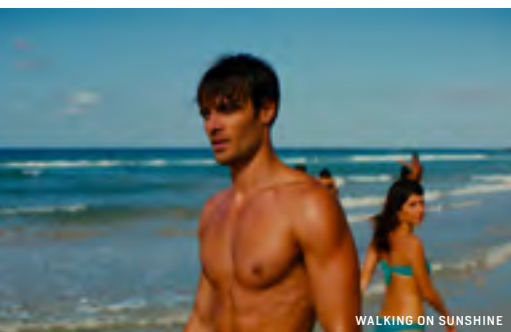
Transcendence VERENIGDE STATEN, 2014 | REGIE WALLY PFISTER | 119 MINUTEN | MET JOHNNY DEPP, REBECCA HALL, PAUL BETTANY | DISTRIBUTIE INDEPENDENT FILMS | TE ZIEN VANAF 19 JUNI

TRANSCENDENCE

Walking on Sunshine

Max Giwa, Dania Pasquini | Romantische musical op de deunen van Katherina & the Waves' gelijknamige hit van lang geleden. Na

WALKING ON SUNSHINE

een fantastische romance in een fantastisch Italiaans kustplaatsje besluit Maddie om de knappe Italiaanse gozert Raf te trouwen – hij vindt het ook goed – en nodigt haar zus Taylor uit voor de bruiloft. Wat Maddie niet weet is dat Raf ook al ooit een fantastische zomert lang met Taylor in bed lag en eigenlijk de liefde van haar leven is. **TE ZIEN VANAF 19 JUNI**

We Are What We Are

Jim Mickle | "In deze vrije remake van het Mexicaanse *Somos lo que hay* (Jorge Michel Grau, 2010) verplaatst Mickle de setting naar de dunbevolkte Amerikaanse Catskills. Daar treffen we een afgezonderde familie met zijn eigen, ziekelijke tradities. (...) Mickle kiest eenduidig voor realisme. Hij komt daarmee een heel eind – hij schept een beklemmende

sfeer en laat zijn acteurs hun personages psychologisch overtuigend uitbouwen. Maar die keuze voor realisme ondergraaft Mickle door horrorclichés niet streng genoeg te wieden. (...) Want ja hoor, daar hebben we het oude religieuze boek en kijk, een luik in de vloer. En natuurlijk draaien we onze rug naar de psychopaat die we net bewusteloos – oh nee toch niet – tegen de grond hebben gewerkt. En hè, balen: ook nog een elektriciteitsstoring! Zal je altijd zien." Recensie op filmkrant.nl **TE ZIEN VANAF 19 JUNI**

Jersey Boys

Clint Eastwood | Biografische musical over vier jongemannen van de verkeerde kant van New Jersey die in de jaren zestig bij elkaar kwamen om de legendarische band The Four Seasons te formeren. **TE ZIEN VANAF 19 JUNI**

Koemba: de zebra die z'n strepen kwijt is

Anthony Silverston | Zebra Koemba heeft alleen strepen aan de voorkant en dat is genoeg om hem te verstoten (let op de parallellen met de mensenwereld). Hij krijgt de schuld van alles wat verkeerd gaat (de droogte, de dood van z'n moeder) en ziet zich gedwongen om z'n leefgebied te verlaten. Daar vindt hij nieuwe vrienden in de personen van struisvogel Bradly en gnoe Mama V. **TE ZIEN VANAF 25 JUNI**

Gallows Hill

Víctor García | Een Amerikaanse weduwnaar vliegt met zijn nieuwe verloofde naar Bogota om zijn tienerdochter op te halen die van huis is weggelopen. Na een auto-ongeluk belanden ze bij een afgelegen herberg. Al snel komen ze er achter dat de oude waard van de herberg

In the Name of Gordiaanse knoop

'In ieder van ons is een kern die vrij van zonde is. Dat maakt ons gelijk.' Die woorden uit de preek van een met zijn homoseksualiteit worstelende Poolse priester vormen een prachtig contrapunt met de afwijzing waaraan hij blootstaat.

Bij de première vorig jaar in Berlijn benadrukte de Poolse Małgośka Szumowska (*Elles*) dat we haar film niet het etiket 'homo-film' op moesten plakken. Toch won *In the Name of* daar de Teddy Award voor beste productie met een non-heterothema.

Maar ze heeft gelijk. Dit drama over onderdrukte seksualiteit in een conservatief Pools milieu is geen typische doelgroepfilm. Eerder roept het herinneringen op aan het engagement van de Poolse cinema uit de jaren zeventig. *In the Name of* is in de eerste plaats een krachtig, sterk geacteerd drama

waarin morele kwesties serieus worden genomen. Er staat iets op het spel.

Met deze betrekkelijk intuïtief gecomponeerde film kruipt Szumowska in de huid van Adam, een katholieke priester die na een overplaatsing in een klein dorpje werkt. De reden voor deze degradatie is met geheimzinnigheid omgeven. Hoe het precies zit komt geleidelijk aan het licht wanneer een opstandige jongeman uit het dorp Adams aandacht trekt. We vermoeden dat het celiabaat een manier was om zijn homoseksualiteit te ontvluchten. Zie ook het verrassende en suggestieve slotbeeld.

Meer dan van dialoog en dramatische ontwikkelingen moet *In the Name of* het hebben van krachtige, soms zelfs poëtische beelden en geladen momenten vol onderhuidse of openlijke spanning. Cameraman Michał Englert was ook co-scenarist. De opening bestaat bijvoorbeeld uit een lange, bijna documentaire scène waarin we dorpsjongens zien voetballen, stoeien en elkaar pesten. Een tafereel dat een heel fysiek gevoel oproept. Het is een sensualiteit die vaker terugkomt, zoals wanneer we Adam in het maatsveld zien huilen als een wolf.

In conservatieve Poolse kringen zal *In the Name of* zeker voor controversieel doorgaan. Ook de associatie met misbruik door priesters is tegenwoordig snel gemaakt, maar de film vermijdt dat onderwerp juist. Die toont vooral de gordiaanse knoop van onderdrukte gevoelens en het natuurlijke verlangen naar intimiteit.

Ja, ook het conservatisme van de kerk en het doodzwijgen komen scherp genoeg in beeld. Een pamflet is het echter niet. Szumowska onderzoekt vooral de menselijke kant van de zaak. Hoe genuanceerd ze zich opstelt blijkt onder andere uit één van die ontroerend mooi geformuleerde preken die Adam houdt. Een moment van licht in een schemerige wereld.

LEO BANKERSEN ★★★★★

In the Name of POLEN, 2013 | REGIE MAŁGOŚKA SZUMOWSKA | 102 MINUTEN | MET ANDRZEJ CHYRA, MATEUSZ KOŚCIUKIEWICZ | DISTRIBUTIE WILD BUNCH | TE ZIEN VANAF 5 JUNI

FK.LIVE

FILMKRANT.LIVE VERZORGT IN JUNI EEN INLEIDING BIJ **Faith Connections** | CINEMA OOSTEREILAND, 12 JUNI 19.30 UUR | DOOR DANA LINSEN

Faith Connections Het festival van 100 miljoen

'Religie is de zucht van het onderdrukte schepsel, het hart van een harteloze wereld, en de ziel van zielloze omstandigheden. Het is de opium van het volk.' Treffend maar volkomen onbedoeld illustreert *Faith Connections* die beroemde uitspraak van Marx.

Filmmaker Pan Nalin reisde in 2013 op verzoek van zijn vader naar Allahabad voor de Kumbh Mela, een twee maanden durend Hindoe-festival dat om de paar jaar één van vier heilige plaatsen in India aandoet. Met ongeveer 100 miljoen (!) pelgrims in 2013 is dit het grootste religieuze evenement ter wereld.

Het is hier goed plaatjes schieten. Van indrukwekkende mensenmassa's, rituelen, yogi's en met kleurige as ingesmeerde sadhoe's (hindoeïstische asceten). Maar *Faith Connections* wil de kijker ook meenemen in de spirituele beleving van enkele bezoekers: een yogi die zich over een vondeling heeft ontfermd, een sadhoe op zoek naar zijn spirituele pad, een van huis weggelopen jongetje dat droomt van een toekomst als gangsterbaas – of anders misschien als sadhoe.

Hun verhalen bewijzen voor de documentairemaker stuk voor stuk de verbindende kracht van het geloof. Je moet echter bereid zijn door de bril van zijn geloof te kijken om verbondenheid te zien in situaties waar collectieve onverschilligheid de boventoon voert. Neem zijn verslag van de beproevingen van een familie die in de mensenmassa hun peuterzoon is kwijtgeraakt. Terwijl ze al zoekend vooral desinteresse ontmoeten – het

kind is maar een van de circa 135.000 vermisten – rijst gaandeweg het vermoeden dat de peuter in handen is gevallen van handelaren, die mogelijk ook nog eens onder dekking van het leger op de Kumbh Mela actief zijn. De ouders hebben hun zoektocht al opgegeven wanneer het kind plotseling ergens langs te weg uit een jeep wordt gezet. "Een wonder!" kraait de filmmaker. Of hij dat wonder toeschrijft aan de goden, de kosmos of de spirituele kracht van die honderd miljoen gelovigen verzwijgt hij; evenals de meer voor de hand liggende optie dat de kindermaffia simpelweg nerveus is geworden van de aanwezigheid van zijn eigen filmploeg.

Zo'n discrepantie tussen de beleving van de documentairemaker en de situaties die hij vastlegt, is uitzonderlijk. En dat is wat uiteindelijk nog het meest fascineert aan *Faith Connections*: de vurigheid waarmee deze film de ziel bejubelt in zielloze omstandigheden.

SASJA KOETSIER ★★★★★

Faith Connections INDIA/FRANKRIJK, 2013 | REGIE PAN NALIN | 115 MINUTEN | DISTRIBUTIE CONTACT FILM | TE ZIEN VANAF 12 JUNI

ZIE OP P30 EEN INTERVIEW MET REGISSEUR PAN NALIN

een jong meisje in de kelder heeft opgesloten. Die moeten ze natuurlijk bevrijden.

TE ZIEN VANAF 26 JUNI

Pieter Post de film

Mike Disa | Nederlandstalige filmversie van de (Britse) televisieanimatie over de avonturen van een sympathieke postbode. In Groenbeek worden audities gehouden voor een televisie talentenjacht. De eerste kandidaten presteren ver onder de maat, maar Pieter blijkt een nieuw zangtalent.

TE ZIEN VANAF 25 JUNI

Videodrome

David Cronenberg | Essentiële film omdat Cronenberg al in 1983 zag aankomen dat onze relatie met schermen fundamenteel zou veranderen – denk sociale media, invasie van privacy, alomtegenwoordigheid informatie. Ja –

mes Woods speelt Max Renn, die het commerciële televisiestation CIVIC-TV runt en altijd op zoek is naar nieuwe erotische en exploitatie-tv. Hij krijgt dan beelden onder ogen van het programma Videodrome dat martelin-

gen en moorden in een felrode kamer laat zien. Max wil die beelden koste wat kost hebben. Maar het kijken daar naar geeft hem bizarre hallucinaties.

TE ZIEN VANAF 26 JUNI

The Love Punch

Joel Hopkins | Midlife komedie waarin Emma Thompson naar de Franse Riviera vertrekt om een belachelijk waardevolle diamant te stelen. Ze moet wel want zij en haar echtgenoot Pierce Brosnan dreigen hun geld te verliezen nadat een oplichter het pensioenplan van Brosnans voormalige bedrijf heeft lek geschoten. Ze gaan naar Cannes om de diamant te stelen die de oplichter net aan z'n vrouw wil geven.

TE ZIEN VANAF 26 JUNI

TWITTER @RONALDROVERS

Pan Nalin over *Faith Connections* **‘WAAR BEGINT HET PAD NAAR EEN VERLICHTE ZIEL?’**

Pan Nalin wilde de Kumbh Mela, het grootste hindoe festival van India, nu eens anders filmen dan de media altijd doen. ‘Hoe deconstrueer je deze schoonheid?’

KEES DRIESSEN

De Indiase documentairefilmer Pan Nalin ging in 2013 op zoek naar de essentie van de Kumbh Mela, een gigantische samenkomst van hindoes die slechts één keer in de twaalf jaar plaatsvindt op de plek waar de Ganges en de Yamuna samenvloeien.

Niet zoals National Geographic en Discovery Channel, die elke twaalf jaar uitrukken voor dezelfde beelden van mensenmassa's en stuntende goeroes. Nalin begaf zich buiten de gebaande paden, op zoek naar *faith* in de persoonlijke *connections* die ontstaan en verloren gaan tijdens deze grootste bijeenkomst op aarde, met 100 miljoen geschatte bezoekers, van wie er op het hoogtepunt zo'n 55 miljoen tegelijkertijd aanwezig zijn in de impromptu metropool.

Wat is in uw documentaire *faith* en wat zijn de *connections*? Pan Nalin: “Bijna elke handeling op de Kumbh Mela wordt gedreven door *faith*. Je voelt de enorme vastberadenheid waarmee mensen een heilig bad nemen en het aanwezige aura ervaren. Zo'n devoot geloof had ik nog nooit meegemaakt. En de *connections* ver-

wijzen naar de twee groepen in de Indiase samenleving – mensen zoals u en ik, die in de wereld staan, en de heilige mensen die zich terugtrekken om te mediteren – die hier één keer in de twaalf jaar samenkomen.”

Kun je die heiligen anders niet bezoeken? “Veel goeroes, heiligen, sadhoes, baba's – hoe je ze ook noemt – zien jarenlang helemaal niemand. Dus voor gewone Indiërs is dit een buitenkans. Iemand die al jaren mediteert aan de grens met Tibet, kun je nu gewoon spreken! Ook de Dalai Lama kwam enkele oude goeroes ontmoeten. Bovendien zijn ze, als je bij hen gaat zitten, verplicht te delen wat ze hebben. Ook hun heilige marihuana, haha! Maar dat is voor een Nederlander misschien niet zo bijzonder.”

Toch vormen die gesprekken niet uw voornaamste focus. “Ik wilde spiritualiteit in actie laten zien. Daarom vond ik het verhaal van Hatha Yogi Baba zo mooi. Hij is een groot yogameester: je ziet in de film dat hij urenlang ondersteboven aan een boom kan hangen. En hij heeft vierentwintig jaar afzondering opgegeven om een zwerfjongetje te helpen dat plotseling voor zijn deur stond. Niet om een sadhoe van hem te maken, maar om hem naar school te sturen.”

U richt zich vaker op kinderen. “Omdat ik benieuwd ben naar het begin van spiritualiteit. Waar begint het pad naar een verlichte ziel? Zoals de tienjarige Kishan Tiware, die twijfelt of hij sadhoe of gangster wil worden.”

Wat denkt u dat het gaat worden? “Zoals iemand in de film zegt: wat hij ook kiest, hij wordt de beste. Als hij een gangster wordt, zal de wereld nog nooit zo'n gangster gezien hebben. Maar ik denk dat hij een heilige wordt – je ziet die energie in hem.”

U zet zich af tegen de gebruikelijke manier waarop de Kumbh Mela in beeld wordt gebracht. “Net als in 2001 waren alle grote zenders er weer. National Geographic, Discovery Channel, Canal+, BBC – ze zoeken allemaal hetzelfde exotisme. Wauw, honderd miljoen mensen! Bij mij zie je dat wel, maar alleen als achtergrond. Het gaat mij om het individu.”

Het is natuurlijk ook erg fotogeniek... “Dat was ook ons probleem, vooral tijdens de montage. Hoe deconstrueren we deze schoonheid? We hadden een sadhoe gefilmd die een vrachtwagen voorttrekt met zijn penis. Superexotisch en goed gefilmd – het was geen gemakkelijke beslissing om het weg te laten. Maar het zou de balans van de film verstoord hebben.”

Toch toont u wel een sadhoe die bakstenen optilt met zijn geslacht. “Dat was een spontaan moment. Geen show. Hij is zo'n sadhoe die je maar één keer in de twaalf jaar kunt ontmoeten. Dit was om vijf uur 's ochtends, hij had net zijn rituele marihuana gerookt en er zaten twintig mensen bij hem – zonder tientallen camera's. Bovendien kende Kishan hem goed.”

Waarom zien we bijna geen andere camera's in uw film? “Omdat we vooral filmde waar verder geen camera's mochten komen. Voor de gewone pers is een persgedeelte afgezet. Na lang onderhandelen hebben wij toestemming gekregen overal te filmen, zodat we onze hoofdpersonen konden volgen.”

En u kon daardoor een moeder helpen zoeken naar haar zoonje. “Wij konden inderdaad naar plekken gaan waar zij niet kon komen. Een paar dagen hebben we niks gefilmd, alleen maar gezocht. Pas na verloop van tijd zijn we die zoektocht in onze film gaan verwerken.”

U filmt dan een berg briefjes met namen van vermisten. 135 duizend mensen! “Dat liep nog op tot 200 duizend. Veel mensen zijn natuurlijk teruggevonden, maar zulke aantallen zijn een nationaal schandaal. Kranten staan er vol mee. De organisatie vergeet dat ze te maken heeft met ongeletterde dorpelingen. Mensen die niet beseffen dat ze ergens heengaan waar 100 miljoen mensen komen.”

Vallen er veel slachtoffers? “Op één plek, buiten het officiële terrein, zijn in het gedrang, in vier minuten tijd, meer dan vijftig slachtoffers gevallen. Eigenlijk is dat weinig, gezien de omvang van de Kumbh Mela. Ik ben zelf meermalen weggedrukt en gevallen. Eén keer was ik zo bang dat ik mijn vrouw belde om afscheid te nemen. Het was nat en glad en mensen liepen over ons heen. Maar uiteindelijk is alleen wat filmapparatuur bezweken.”

Agenda

Programmagegevens voor de Filmkrant van juli & augustus moeten vóór vrijdag 20 juni (schriftelijk of per e-mail agenda @filmkrant.nl) bij de redactie zijn ingeleverd. De Filmkrant is niet verantwoordelijk voor onjuiste vermeldingen of program-mawijzigingen. De volgende Filmkrant verschijnt op donderdag 3 juli.

Alkmaar

☺ Filmhuis Alkmaar

Verdronkenoord 12 | 072-5710736 | filmhuisalkmaar.nl | Raadpleeg de website voor het programma

Almelo

☺ Filmhuis Almelo

Elisabethhof 4 | informatie-reserveren 0546-850264 | filmhuisalmelo.nl | Aanvang: 20.15
Zomerstop

Almere

☺ Corrosia Stad/Theater, Expo & Film

Stadhuisplein 2 | 036-5215929 | corrosia.nl
We Want Cinema | **Nieuwe helden** do 5, 20.00
☺ Het nieuwe filmhuis/De nieuwe bibliotheek
Stadhuisplein 101 | 036-5486000 | denieuwebibliotheek.nl/hetnieuwe-filmhuis
De 100-jarige man die uit het raam klom en verdween vr 13 en di 17, 19.30 | wo 18, 11.00 | **The Invisible Woman** di 3, 19.30 | wo 4, 11.00 | **La jaula de oro** vr 6 en di 10, 19.30 | wo 11, 11.00 | **The Keeper of Lost Causes** vr 20 en di 24, 19.30 | wo 25, 11.00 | **Kill Your Darlings** vr 27 en di 1 jul, 19.30 | wo 2 jul, 11.00 | **The Koshino House** wo 4, 19.30

Alphen a/d Rijn

☺ Parkfilmhuis

Cornelis Geellaan 2 (Park Rijnstroom) | 0172-493737 | parkfilmhuis.nl | Aanvang: 20.30
After the Tone vr 13, 19.30 | ma 16 en wo 18, 20.30 | **Her** vr 6, 21.30 | za 7, ma 9 en di 10, 20.30 | **Ida** vr 20, 21.30 | ma 23 en di 24, 20.30 | **Kill Your Darlings** vr 27, 19.30 | zo 29, di 1 jul en wo 2 jul, 20.30 | **Miele** vr 13, 21.30 | di 17, 13.30 | vr 20, 19.30 | zo 22, 20.30 | **Suzanne** do 19, za 21 en wo 25, 20.30 | di 24, 13.30 | **Touch of the Light** do 5, zo 8 en wo 11, 20.30 | vr 6, 19.30 | di 10, 13.30 | **Het Vonnis** do 26, za 28 en ma 30, 20.30 | vr 27, 21.30 | **We Are The Best!** do 12, za 14, zo 15 en di 17, 20.30

Amersfoort

☺ Filmtheater De Lieve Vrouw

Lieve Vrouwestraat 13 | 033-4226555 | lievevrouw.nl | programma wordt wekelijks aangevuld, zie website
Premières | **Deux jours, une nuit** vanaf do 19 | **The Double** vanaf do 26 | **Night Moves** vanaf do 5 | **The Two Faces of January** vanaf do 26 | **Das Wochenende** vanaf do 19 | **Docu** | **The Missing Picture** wo 11, 21.00 (met in-leiding) | **CineSingle** | **La jaula de oro** zo 29, 12.00 | **Gay Film Night** | **Cupcakes** wo 11 | **Nieuwe films** | **Henri** vanaf

do 5 | **La jaula de oro** vanaf do 19 | **The Missing Picture** vanaf do 5 | **Nieuwe helden** vanaf do 12 | **The Wind Rises** vanaf do 5 | **Nog te zien** | **Anni Felici** | **Ida** | **Kill Your Darlings** | **Shell** | **Starred Up** | **Supercondriaque** | **Tracks**

Amsterdam

☺ Cinema111

Arie Biemondstraat 111 | 020-6169994 | info@lab111.nl | lab111.nl
A Film About Coffee di 3, di 17 en wo 25, 21.00 | za 7, di 10, do 12, vr 20 en za 28, 18.00 | vr 13, 21.30 | **Free the Mind** wo 4, 18.00 | **The Gatekeepers** di 10 en wo 18, 21.00 | di 21, 18.00 | vr 27, 21.30 | **Last Hijack** za 7, vr 20 en za 28, 21.30 | di 17, 18.00 | **Milo** do 19, wo 25 en vr 27, 18.00 | **Ne me quitte pas** do 5 en wo 18, 18.00 | **De Poel** wo 4 en di 24, 21.00 | vr 6 en za 14, 21.30 | **Shock Head Soul** do 5, 21.00 | za 14 en do 26, 18.00 | za 21, 21.30 | **Victor & Rolf** wo 3, vr 6, vr 13 en za 21, 18.00
☺ Cinema De Balie
Kleine-Gartmanplantsoen 10 | informatie: 020-5535151 | reservering: 5535100 | debalie.nl
Inequality for all do 5, 18.30 | **Yard Vibes: Journey to Jah** vr 6, 21.00
☺ Filmhuis Cavia
Van Hallstraat 52-1 | 020-6811419 | filmhuiscavia.nl | Aanvang: 20.30 | Raadpleeg de website voor het programma
☺ Cinecenter
Lijnbaansgracht 236 | 020-6236615

Het ruige Siberië

De Japanse regisseur Akira Kurosawa beleefde in het begin van de jaren zeventig moeilijke tijden. Zijn filmcarrière was in het slop geraakt (zijn laatste film *Do-desuskaden* was niet uit de kosten gekomen) en de regisseur kampte met gezondheidsproblemen. In 1971 leidde dit bij Kurosawa tot een zelfmoordpoging. Hij sneed met een mes zijn polsen door en stak zich in de keel, maar op wonderbaarlijke wijze overleefde hij de zelfvernietigende aanval. Na zijn herstel reisde hij naar Rusland om voor de staatsstudio Mosfilm een film te maken. Het resultaat was *Dersu Uzala*, de verfilming van de memoires van Vladimir Arsenjev, een wetenschap-per. In de film reist Arsenjev rond 1900 met vier soldaten naar de wildernis in het oosten van Siberië, waar zij de inheemse jager Dersu Uzala ontmoeten, die voor hen als gids gaat optreden. Dankzij Uzala overleven de mannen een hevige storm, omdat hij hen leert hoe je een schuilplaats moet bou-

(vanaf 15.45) | cinecenter.nl | programming is onder voorbehoud
Premières | **Deux jours, une nuit** vanaf do 19 | **Eastern Boys** vanaf do 3 jul | **The Love Punch** vanaf do 26 | **Night Moves** vanaf do 5 | **Two Faces of January** vanaf do 26 | **Nog te zien** | **De 100-jarige man die uit het raam klom en verdween** | **The Grand Budapest Hotel** | **Tracks**
☺ Eye Filmmuseum
IJpromenade 1 | 020-5891400 | eye-film.nl

Premières | **Deux jours, une nuit** vanaf do 19 | **Faith Connections** vanaf do 12 | **Die Frau des Polizisten** vanaf do 12 | **Night Moves** vanaf do 5 | **Una via a Palermo** vanaf do 26 | **Videodrome** vanaf do 26 | **N.a.v. première Night Moves** | **Meek's cutoff** ma 9, 18.45 | **Old Joy** za 7, 19.30 | **River of Grass** vr 6, 19.15 | **Wendy and Lucy** zo 8, 21.15 | **Prolongaties (o.v.b.)** | **The Amazing Catfish** | **Blue Ruin** | **Sacro GRA** | **Les salauds** | **Shirley – Visions of Reality** | **Starred Up** | **The Wind Rises (Kaze tachinu)** | **David Cronenberg – The Exhibition** | in juni te zien: **A Dangerous Method** | **Dead Ringers** | **The Fly** | **Shivers** | **Videodrome** | **MovieZone presents** | Filmauteurs: David Cronenberg vr 27, lezing 16.00 + **Videodrome** 19.00 | **Cinema Remake – art & film** | **De battre mon coeur s'est arrêté** ma 2, 19.30 | **Cruel Intentions** wo 4, 19.30 | **Ancient Evenings** | Compilatieprogramma zo 22, 16.30 | **River of Fundament** ma 23 en di 24, 17.00 | wo 25, 16.30 (ma 23 is Matthew Barney aanwezig voor een Q&A) | **Binger's film-making in the digital age** | Compilatieprogramma di 10, 9.30 (opening) | **Side by Side** di 10, 21.15 | **Based on the same story** | **Devil's Knot** wo 4, 21.00 (voorpremière) | **Paradise Lost 3: Pur-gatory** ma 9 en ma 16, 21.00 | **Special: film op 70mm** | **Dersu Uzala** za 14, 21.15 | zo 15, 16.00 | **WK Volkskrant-dag** | Voetbalquiz, historische voetbalfragmenten, premières van o.a. de documentaire *Barbosa – The Man who made Brazil Cry* en de speelfilm *Scouting for Zebra's* zo 1, 12.00-18.00 | **Keep an Eye Filmacademie Festival** | Lichting 2014 van de Nederlandse Fil-

macademie wo 25 t/m vr 4 jul (zie ook www.filmacademie.nl) | **Cinema Concert** | **Amsterdam – Batavia door de lucht** | **De Bertha** | **Met de Fokker VII en de eerste luchtmail naar Marseil-le** zo 8, 16.00 | **Cinema Egzotik: Vampire Night** | **Andy Warhol's Dracula** (Dracula vuole vivere: cerca sangue di Vergine!) + **Interview With the Vampire: The Vampire Chronicles** vr 13, 20.00 | **Dutch Movies English Subtitles** | **Alleman (The Human Dutch)** + **Glass (Glas)** wo 11, 19.00 | **E*Cinema** | **Shirley – Visions of Reality** di 3, 21.15 (om 19.15 masterclass regisseur) | Compilatieprogramma Nederlandse kunstenaarsfilms (1955-2014) di 10, 19.15 | **Hans Beerekamp presenteert** | Het schimmenrijk ma 9, 19.00
☺ Het Ketelhuis
Westergasfabriekterrein | Pazzanis-traat 4 (bioscoop) | Pazzanistraat 27 (filmcafé) | 020-6840090 | ketelhuis.nl

Premières | **In The Name Of** vanaf do 5 | **Una via a Palermo** vanaf do 26 | **Das Wochenende** vanaf do 19 | **Nog te zien** | **De 100-jarige man die uit het raam klom en verdween** | **Aftermath** | **Hartenstraat** | **Lucia de B.** | **Sacro GRA** | **VERS** | Maandelijkse bijeenkomst voor en door nieuwe film- en televisiemakers ma 2 | **Sneak Preview** | Amongst Friends, een sneak met personal touch ma 16 | **Gay Film Night** | **Cupcakes** di 17 | **Het Voorjaarsoverleg** | Jaarlijks debat over prangende kwesties in de filmwereld wo 18 | **Deutsches Kino** | **Silvi** di 24
☺ Kriterion
Roetersstraat 170 | 020-6231709 | kriterion.nl | Raadpleeg de website voor het volledige programma
Night Moves vanaf do 5 | **We Are What We Are** vanaf do 19
☺ Melkweg Cinema
Lijnbaansgracht 234a | info en reserveringen: 020-5318181 | melkweg.nl | Aanvang: 20.00
Beatle Mania | **A Hard Days Night** do 5, 20.00 (na afloop Fenno draait door met uniek filmmateriaal en concertopnames van de Beatles) | **Good Ol' Freda** vr 6, 20.00 | **Subbacultcha! Presents** | **Mondo Fuzz, Twilight of the Idles** di

beschaving en wildernis in *Dersu Uzala* met imposante natuurbeelden van het Siberische landschap. Als gast van Mosfilm kon hij zich volledig uitleven en hoefde hij niet op een draaidag te kijken. Het maken van *Dersu Uzala* duurde dan ook vier jaar. De inspanning betaalde zich uit, want de film won de Oscar voor beste buitenlandse film, zodat Kurosawa weer in het midden van de internationale filmwereld stond. EYE vertoont *Dersu Uzala* 14 en 15 juni op 70 mm formaat, zodat de imposante landschappen geweldig tot hun recht komen. EYEFILM.NL

Moebius gaat zoals alle films van Kim Ki-duk (The Isle, Bin-jip, Pietà) over (seksueel) geweld en verminking, jaloezie en wraak. Het verschil met zijn vorige films is dat Kim over deze onderwerpen nu geen bloedstollend drama heeft gemaakt, maar een farce over het gezinsleven en een satire op sadomasochisme en de obsessie met seks.

★★★★★

Jos van der Burg in de Filmkrant

10, 20.00 | **Documentaire** | **Flaming Lips: A Beautiful Fucking Experience** za 14, 21.00 | **Club 35** | **WR Mysteries of the Organism** do 19, 20.00 | **Monty Python** | **Always Look on the Bright Side of Life** vr 27, 19.30

☺ The Movies

Haarlemmerdijk 161 | 020-6386016 | themovies.nl
Devil's Knot vanaf do 5 | **Grace of Monaco** vanaf do 5 | **Jersey Boys** vanaf do 19 | **Joe** vanaf do 12 | **The Love Punch** vanaf do 26 | **The Two Faces of January** vanaf do 26
☺ Rialto
Ceintuurbaan 338 | 020-6768700 | rialtofilm.nl

Premières | **Deux jours, une nuit** vanaf do 19 | **Faith Connections** vanaf do 12 | **Die Frau des Polizisten** vanaf do 12 | **Una via a Palermo** vanaf do 26
☺ Studio/K
Timorplein 62 | 020-6920422 | studio-k.nu | raadpleeg de website voor het reguliere programma
Joe vanaf do 12 | **The Two Faces of January** vanaf do 26 | **Klassieker** | **Lola Montès** vr 27, 15.00

☺ Pathé Tuschinski

Reguliersbreestraat 26-34 | 0900-1458 | pathe.nl | titels zijn onder voorbehoud, raadpleeg verder de website
Nieuwe films | **Grace of Monaco** vanaf do 5 | **Jersey Boys** vanaf do 12 | **Joe** vanaf do 12 | **The Two Faces of January** vanaf do 26 | **Opera Encore** | **La Cenerentola** zo 1 | **Rigoletto** zo 22 | **Theater** | **NT Live: A Small Family Business** do 12 | **Henry IV Part II Live – Royal Shakespeare Company** do 18
☺ Filmtheater De Uitkijk
Prinsengracht 452 | 020-2232416 | uitkijk.nl
Alien vr 20 | **Aliens** vr 27 | **Exit Through the Giftshop** vr 13 | **Y tu mamá támbien** vr 6 | **Klassieker** | **Lola Montès** zo 1, zo 8, zo 15, zo 22 en zo 29

Apeldoorn

☺ Filmtheater/Podium Gigant

Nieuwstraat 377 | 055-5216346 | gigant.nl
De 100-jarige man die uit het raam klom en verdween zo 1 t/m za 7, ma 9 t/m za 21, ma 23 t/m wo 25, vr 27 | **Anni Felici** do 19 t/m zo 22 en di 24 t/m zo 29 | **Diplomat** zo 1 t/m za 7, di 10 en wo 11 | **Miele** vr 27 t/m ma 30 (ma 30 met nabespreking) | **Sacro GRA** do 19 t/m zo 22, di 24 en wo 25 (met Filmkrant.Live inleiding) | **Supercondriaque** do 5 t/m za 7 en ma 9 t/m wo 18 | **Supernova** vr 13 t/m zo 1, di 17 en wo 18 | **The Amazing Catfish** zo 1 t/m wo 4, vr 6, za 7, ma 9 en di 10 (ma 2 met nabespreking) | **The Love Punch** do 26, 20.15 (première) en vr 27 t/m ma 30 | **The Wind Rises** do 19 t/m wo 25 | **Tom à la ferme** do 12 t/m wo 18 | **Tracks** do 19 t/m ma 30 | **Film gemist?!** | **La grande bellezza** elke ma in jun, 15.15 en 19.30 | **Filmclub** | **Fading Gigolo** (voorpremière), zo 29, ontbijt vanaf 9.30 | film 10.30

Arnhem

☺ Focus Filmtheater

Korenmarkt 42 | 026-4424283 | focusarnhem.nl
The Double vanaf do 26 | **Night Moves** vanaf do 5 | **Supercondriaque** vanaf do 19 | **The Two Faces of January** vanaf do 26 | **A Weekend in Paris** vanaf do 29 mei | **Das Wochenende** vanaf do 19 | **Verwacht** | **Tom à la ferme** | **Special i.h.k.v. tentoonstelling Threads** | **Ju Dou** zo 15, 16.00

Verbeter de wereld, ga vrijen!

Het is een fascinerende paradox: onder de naoorlogse Oost-Europese repressieve communistische regimes werden films gemaakt die zo anarchistisch waren, dat westerse filmmakers er alleen maar van konden dromen. Zoals *Madeliefjes* uit 1966 van de Tsjechische Vera Chytilová; een klucht waarin twee meiden als punkers avant la lettre de gevestigde orde op stellen zetten. Het paradepaard van Oost-Europees vrolijk filmanarchisme was in de jaren zestig Dusan Makavejev. De Joegoslavische (Servische) filmmaker dreef met zijn collages van documentaire en fictie vol politieke onzin en waarheden de autoriteiten tot woede, maar kon toch zijn gang gaan. Tot hij in 1971 met *W.R. - Mysteries of the Organism* een stap te ver ging. Dat de film vrije seks met politiek verbindt schoot de autoriteiten in het verkeerde keelgat. Hij werd verboden en Makavejev emigreerde als persona non grata naar de Verenigde Staten. In 1988 keerde hij terug naar Joegoslavië. *W.R. - Mysteries of the Organism*, een combinatie van archief-, documentaire- en

fictiebeelden, heeft als strekking dat het communisme een doodlopende repressieve weg insloeg, toen Lenin na de Russische Revolutie de vrije liefde, die gepropageerd werd door radicale critici van het burgerlijke huwelijk, verwierp. Daarmee pleegde de leider verraad aan het idee dat politieke bevrijding samen moest gaan met seksuele bevrijding. Die opvatting was vloeken in de communistische kerk. Nog erger was dat Makavejev in *W.R. - Mysteries of the Organism* de theorieën van de experimentele psycholoog William

Reich serieus nam. Deze seksuoloog, psychoanalyticus en mafketel meende dat seksuele bevrijding tot een utopische samenleving zou leiden. Als iedereen inplugde op het kosmische energieveld rond de aarde zou alles goed komen. Deze onzin deed het goed in de hippiecultuur van de jaren zestig, maar niet bij verstokte communistische leiders als Tito en Breznev. Of *W.R. - Mysteries of the Organism* de tijd heeft overleefd, kan iedereen op 19 juni in Melkweg Cinema beoordelen.

MELKWEГ.NL

W.R. - MYSTERIES OF THE ORGANISM

Assen

❖ **Bioscoop De Nieuwe Kolk**
Weiersstraat 1 | 088-0128560 | asser-filmliga.nl | Aanvang: 20.30
Ida ma 9 en di 10 | *Shell* ma 16 en di 17 | *Suzanne* ma 23 en di 24 | *Das Wochenende* ma 30 en di 1 jul

Bergen

❖ **Fth CineBergen/Zwarte Schuur**
Eeuwigeleaan 7 | 072-5896310 | cine-bergen.nl
De 100-jarige man die uit het raam klom en verdween vr 6, 14.30 | zo 8, di 10 en wo 11, 20.00 | *Anni Felici* do 19 en wo 25, 20.00 | *August: Osage County* zo 1, 15.30 | *Belle en het beest* vr 20, 14.30 | ma 23, 20.00 | *Diplomatie* zo 15, 15.30 | di 17 en wo 18, 20.00 | *Les garçons et Guillaume, à table!* do 5, vr 6 en ma 9, 20.00 | *The Grand Budapest Hotel* za 7, 20.00 | zo 8, 15.30 | *The Keeper of Lost Causes* vr 13 en za 14, 20.00 | *Noah (3D)* vr 20, za 21, zo 22 en di 24, 20.00 | *The Railway Man* vr 13, 14.30 | zo 15, 20.00 | *Sacro GRA* vr 27, 14.30 | ma 30, 20.00 | *Les salauds* do 12 en ma 16, 20.00 | *A Weekend in Paris* zo 1 en di 3, 20.00 | *The Wind Rises* do 26 t/m zo 29, 20.00 | *Yves Saint Laurent* ma 2 en wo 4, 20.00

Borne

❖ **Filmhuis Borne**
Marktstraat 23 | informatie/reserveren 074-2657200 | kultuurhusborne.nl | Zomerstop

Breda

❖ **Chassé Cinema**
Claudius Prinsenlaan 8 | 076-5303131 | chasse.nl
Premières | *Deux jours, une nuit* vanaf do 19 | *Die Frau des Polizisten* vanaf af do 12 | *In The Name Of* vanaf do 5 | *Sacro GRA* vanaf do 12 (o.v.b.) | **Nog te zien** | *De 100-jarige man die uit het*

raam klom en verdween | *Anni Felici* | *Blue Ruin* | *Starred Up* | *Supercondriaque* | *Tracks* | **Voorfilm** | *Bird High Up* | *Gay Film Night* | *Cupcakes* di 17, 21.00 | **Filmcursus: Botsende wereldbeelden** | *In the mood for love* di 3, 19.30 | *The missing picture* di 10, 19.30 | **Zomer Filmclub** | *The Love Punch* vr 6 en wo 11 | **Wielerdocus** | *Nieuwe Helden* di 24, 19.30

Bussum

❖ **Filmhuis Bussum**
Brediusweg 1 | 035-6938694 | filmhuisbussum.nl
De 100-jarige man die uit het raam

Annie Bos redt schip

Het is een mooie traditie: studenten van de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht componeren sinds 1996 muziek voor zwijgende films, waarna het Nederlands Filmfestival die films vertoont onder live begeleiding van hun muziek. Op 8 juni vindt dit evenement voor het eerst in EYE plaats. Op het programma staan een fictiefilm en twee korte documentaires, die als voorfilms worden vertoond. De titel *Fokker VII en de eerste luchtmail naar Marseille* (Henk Alsem, 13 minuten, 1926) maakt meteen duidelijk waarover deze voorfilm gaat. Voor het eerst in de geschiedenis vliegt een Fokker VII met passagiers en post naar Marseille. Komt dat zien op het vliegveld Waalhaven in Rotterdam! De documentaire *Amsterdam - Batavia door de lucht* (Theo Güsten, 9,5 minuut, 1930) jubelt erover dat niemand in Nederland meer een maand op post

klom en verdween do 5 en vr 6, 18.45 | za 7, zo 8, za 14, vr 20, za 21 en za 28, 15.45 | ma 9, zo 15 en zo 22, 20.00 | wo 11, 14.45 | do 12, vr 20 en do 26, 21.15 | vr 13, 16.00 | za 14, 19.30 | vr 27, 18.45 | *Anni Felici* do 19, 19.00 | vr 20, 11.00 en 21.30 | za 21, 16.00 en 21.30 | di 24, 20.00 | *La bande à Picasso* do 19, 21.30 | vr 20, 16.00 | za 21, 19.00 | zo 22 en wo 25, 20.30 | ma 23, 20.00 | *Devil's Knot* do 26 en za 28, 18.45 | vr 27, 15.45 en 21.15 | zo 29, 20.00 | ma 30, 20.30 | *The Grand Budapest Hotel* do 5, za 7 en do 19, 21.15 | vr 6, 10.45 | vr 13, 21.30 | za 14, 19.00 | di 17, 14.00 | zo 22, 15.45 | ma 23, 20.30 | wo 25, 14.45 | *The Immigrant* zo 1, 16.00 en 20.00

uit Indië en in Indië uit Nederland moet wachten, maar dankzij luchtpost nog maar vijf dagen. Families konden intensiever contact hebben, wat zou bijdragen aan hun levensgeluk. De fictiefilm *De Bertha* (Louis Christijn Sr, 58 minuten, 1913) was een productie uit de stal van filmpionier en -producent Maurits Binger met filmster Annie Bos als troefkaart. Bos raakt als dochter Nelly van een zeekapitein in een scheeps- en liefdesdrama verzeild. Het speelt zich af op het schip De Ber-

DE BERTHA

| wo 4 20.30 | *Last Hijack* do 26 en vr 27, 19.00 | za 28, 16.00 | zo 29, 20.30 | *The Missing Picture* do 5, 19.00 | vr 6, 11.00 en 21.30 | ma 9, 20.30 | *Nebraska* vr 13, 18.45 | ma 16, 14.00 | *The Railway Man* do 12, do 19, vr 20 en za 21, 18.45 | vr 13, vr 20 en vr 27, 10.45 | vr 13, 19.00 | za 14 en za 28, 21.15 | zo 15, 16.00 | wo 18, 14.45 | wo 25, 20.00 | zo 29, 15.45 | *Sacro GRA* do 26, 21.30 | vr 27 en zo 29, 16.00 | za 28, 19.00 | *Snowpiercer* vr 13, 15.45 en 21.15 | za 14, 18.45 | zo 15, 15.45 | di 17, 20.00 | *Tom à la ferme* di 3, 20.00 | vr 6, 19.00 | za 7, 21.30 | zo 8 en wo 11, 20.30 | *Tracks* do 12, 21.30 | vr 13 en vr 27, 11.00 | ma 16, wo 18 en ma 30, 20.00 | di 17, 14.15 | vr 20, 19.00 | za 21, 21.15 | zo 22, 16.00 | vr 27 en za 28, 21.30 | *Vochtige streken* do 12, 19.00 | za 14, 16.00 | zo 15, ma 16 en wo 18, 20.30 | *The Weight of Elephants* zo 1, 20.30 | do 5, 21.30 | vr 6, 16.00 | za 7, 16.00 en 19.00 | zo 8, 16.00 | di 10, 20.00 | *The Wind Rises* zo 1, 15.45 | ma 2, 20.00 | wo 4 20.00 | *Yves Saint Laurent* ma 2, 20.30 | wo 4, 14.30 | vr 6, 15.45 en 21.15 | za 7, 18.45 | zo 8 en wo 11, 20.00 | ma 9, 15.45 | **Sneak Preview** | Verrassende voorpremière elke di, 20.30 | **Centrum voor Jeugd en Gezin** | *The Weight of Elephants* di 10, 20.00 | **Film & Diner** | *De 100-jarige man die uit het raam klom en verdween* za 14, 19.30

Capelle a/d IJssel

❖ **Isalatheater**
Stadsplein 5 | 010-4586300 | isalatheater.nl | Aanvang: 20.00 | Zomerstop

Delft

❖ **Filmhuis Lumen**
Doelenplein 5 | 015-2140226 | filmhuis-lumen.nl | Raadpleeg de website voor de exacte data en tijden
Happily Ever After do 5 (regisseur aanwezig) | *Jan Schoonhoven - Beambte 1897* wo 25 | *La jaula de oro* vanaf do 12 | *The Last Hijack* vanaf af do 5 | *The Missing Picture* vanaf do 29 mei (di 3 met lezing) | *Nieuwe helden* do 12 | *Les salauds* vanaf do 26 | *Starred Up* vanaf do 29 mei | *Super-*

tha, dat zo gammel is dat de stookketels dreigen de ontploffen. Nelly en haar keurige buurman, type ideale schoonzoon, proberen een catastrofe te voorkomen. De film bevat fraaie zwart-wit beelden van de haven van IJmuiden. Het drama werd verloren ge- waand, maar een paar jaar gele- den teruggevonden en gerestaureerd. De film was voor het eerst weer te zien op het openingsfeest van EYE twee jaar geleden.

EYEFILM.NL

Regisseur Gianfranco Rosi liet zich meevoeren door de centrifugale kracht van de GRA, de grote rondweg om Rome, en trof losgetrokken van de zuigkracht van de periferie een keur aan Fellineske personages: een palm-expert, een excentrieke prins, travestietenhoeren, een filosofische ambulancebestuurder, een der laatste palingvissers en zijn importbruid.

★★★★★

Dana Linssen over *Sacro GRA* in de Filmkrant

nova vanaf do 19 | *Tom à la ferme* vanaf do 29 mei | *Tracks* vanaf do 29 mei | *A Weekend in Paris* vanaf do 29 mei | **Phillip Seymour Hoffman Retrospectief** | *Capote* ma 5 | *The Master* ma 23 | *Synecdoche* ma 9 | **Deutsches Kino** | *Silvi* do 19 | **Special** | *Veteranen* do 26 + extra matinee (o.v.b. met gast)

Den Bosch

❖ **Verkadefabriek**
Boschdijkstraat 45 | 073-6818160 | verkadefabriek.nl | Raadpleeg de website voor het programma

Den Haag

❖ **Filmhuis Den Haag**
Spui 191 | 070-3656030/3459900 | filmhuisdenhaag.nl
Premières | *Borders* vanaf do 12 | *Deux jours, une nuit* vanaf do 19 | *The Double* vanaf do 26 | *Faith Connections* vanaf do 12 | *Die Frau des Polizisten* vanaf do 12 | *In The Name Of* vanaf do 5 | *Night Moves* vanaf do 5 | *Una via a Palermo* vanaf do 26 | *Videodrome* vanaf do 26 | **Specials** | *Final Cut: Ladies and Gentlemen* + kortfilms (in de Studio naast zaal 1) vanaf af vr 30 mei | *Shirley - Visions of Reality* zo 1, 16.30 (met Q&A) | *Borders* di 10, 19.00 (voorpremière met Q&A) | Hip-hopfilm met Q&A ma 23, 18.00 | **Sneak preview** | Verrassende voorpremière ma 9 en ma 23, 21.45 | **Amongst Friends** | Luxe sneak preview ma 16, 19.15 | **Mauritshuis heropend** | Lezing + films *Museum Hours*, *Sky Over Holland* en *Views on Vermeer* do 19 t/m zo 22 | **Dag van de Architectuur** | *The Human Scale* za 21 | **Gay Film Night** | *Cupcakes* ma 23, 19.30 | **Film & Muziek** | Een vertelling in woord, beeld en zang over WO I ma 23, 19.30 | *Babybabbels* | Met je baby naar de bios vr 27, vanaf 11.00
❖ **Nutshuis**
Rivierismarkt 5 | 070-3459090 | nutshuis.nl | Raadpleeg de website voor het programma
❖ **Pathé Buitenhof**
Buitenhof 20 | 0900-1458 | pathe.nl | titels zijn onder voorbehoud, raadpleeg verder de website
Nieuwe films | *Devil's Knot* vanaf do 5 | *Grace of Monaco* vanaf do 5 | *Jersey Boys* vanaf do 19 | *Joe* vanaf do 12 | *The Rover* vanaf do 12 | *The Two Faces of January* vanaf do 26 | **Opera Encore** | *Rigoletto* ma 23 | **Theater** | **NT Live: A Small Family Business** do 12 | **Henry IV Part II Live - Royal Shakespeare Company** do 18

Den Helder

❖ **Cinema 7skoop**
Julianaplein 43 | 0223-610941 | cinema7skoop.nl | Aanvang: 20.30
The Grand Budapest Hotel do 5 t/m ma 9 | *Ida* do 12 t/m ma 16 | *Tom à la ferme* do 19 t/m ma 23 | *A Weekend in Paris* do 26 t/m ma 30

Deventer

❖ **Filmhuis De Keizer**
Keizerstraat 78 | 0570-618822 | filmhuisdekeizer.nl
The Amazing Catfish do 19 en zo 22, 20.30 | za 21, 19.30 | di 24, 17.45 | wo 25, 20.00 | *Anni Felici* vr 27, 14.00 en 21.45 | za 28, 21.45 | zo 29 t/m di 1 jul, 20.00 | wo 2 jul, 17.15 | *La bande à Picasso* vr 13, 14.30 en 21.45 | za 14, 21.45 | zo 15 en wo 18, 20.30 | di 17, 17.45 | *Enemy* do 19 en di 24, 20.00 | vr 20, 21.45 | za 21, 21.15 | zo 22, 16.15 | di 24, 14.30 | wo 25,

Schilders in Den Haag

Dat het Mauritshuis in Den Haag na een verbouwing op 27 juni heropent, gaat aan Filmhuis Den Haag niet voorbij. Met drie films besteedt het aandacht aan het goede nieuws dat de imposante collectie schilderijen van de Hollandse meesters weer thuis is. Niet alle schilderijen overigens, want Vermeers *Meisje met de parel* reist nog langs Amerikaanse musea. Maar ook zonder dit hoogtepunt is er genoeg te zien, zoals *Gezicht op Delft* van Vermeer, *Het puttertje* van Carel Fabritius, *De stier* van Paulus Potter en *De anatomische les van Dr. Nicolaes Tulp* van Rembrandt. Geen schilderijen in Filmhuis Den Haag, maar zoals gezegd wel drie films. In *Views on Vermeer* (Hans Pool, 2009) vertellen fotografen, kunstenaars, schrijvers en conservatoren over hun bewondering voor de schilder. Aan het woord komen onder meer Erwin Olaf,

17.15 | **The Grand Budapest Hotel** zo 1, wo 4 en wo 2 jul, 14.00 | zo 1, 16.15 | di 3, 17.15 | wo 4, 20.00 | do 26, zo 29 en ma 30, 20.30 | za 28, 21.15 | di 1 jul, 14.30 | di 1 jul en wo 2 jul, 17.45 | **Kill Your Darlings** do 26 en wo 2 jul, 20.00 | vr 27 en za 28, 19.30 | zo 29, 16.15 | di 1 jul, 14.00 en 17.15 | **Last Hijack** vr 20, 14.30 | za 21, 21.45 | zo 22, 16.45 | wo 25, 17.45 | **Nieuwe helden** wo 25, 20.30 | vr 27, 21.15 | **The Railway Man** vr 6, 14.00 en 21.45 | za 7, 21.45 | zo 8, 16.15 | di 10, 17.15 wo 11, 20.00 | **Run & Jump** vr 20 en wo 25, 14.00 | za 21, 19.00 | zo 22, 20.00 | ma 23, 20.30 | di 24, 17.15 | **Les sallows** vr 6 en za 7, 19.30 | zo 8, 20.30 | di 10, 14.30 en 20.00 | wo 11, 17.15 | **Starred Up** zo 1 en ma 2, 20.30 | di 3, 14.00 en 20.00 | wo 4, 17.15 | **Supercondriaque** do 5/6 20.30 | vr 6, vr 13 en za 14, 19.00 | za 7, 21.30 | zo 8, 16.45 | di 10, wo 11, vr 13 en di 17, 14.00 | wo 11, 17.45 | zo 15 en di 17, 20.00 | wo 18, 17.15 | **Supernova** vr 13 en za 14, 19.30 | di 17, 14.30 en 20.30 | wo 18, 17.45 | **Tom à la ferme** zo 1, 20.00 | di 3, 14.30 en 20.30 | wo 4, 17.45 | **Tracks** vr 6, 14.30 en 21.15 | za 7, 19.00 | zo 8, 20.00 | ma 9 en wo 11, 20.30 | di 10, 17.45 | **Viva la Libertà** zo 1, 16.45 | di 3, 17.45 | wo 4, 20.30 | **The Weight of Elephants** vr 27, 14.30 en 19.00 | za 28, 19.00 | zo 29, 16.45 | di 1 jul en wo 2 jul, 20.30 | **The Wind Rises** do 12, ma 16 en wo 18, 20.00 | vr 13 en za 14, 21.15 | di 17, 17.15 | wo 18, 14.00 | **Sax Events** | **Mud** do 6, 20.00 | **Sneak Preview** | Koekmag Sneak di 19, 20.30 | **Special** | **Geroepen** do 12, 20.30 | **Horrornacht** | **We Are What We Are** za 14, 23.59 | **Festival het Accordeon** | **Mari-na** vr 20, 19.00 | di 24, 14.00 | **KOP-festival** | **Eternal Sunshine of the Spotless Mind** vr 20, 19.30 | **Gay Film Night** | **Cupcakes** di 24, 20.30 | **Klassiekers** | **Il grido** ma 2 en ma 9, 20.00 | **Medea** ma 16, 20.30 | ma 23, 20.00

Alain de Botton en Tracy Chevalier, de schrijfster van de met Scarlett Johansson fantastisch verfilmde roman *Girl with a Pearl Earring*. Alle geïnterviewden hebben een specifieke visie op Vermeer. De een ziet hem bijna als een mysticus, de ander als een voorloper van de fotografie en de cinema. In de speelfilm *Museum Hours* van Jem Cohen raakt een suppoost van een museum in Wenen intensief aan de praat met een bezoeker. Hun groeiende vriendschap leidt tot kennin-

gen van hun leven en de betekenis van kunst. Als derde film vertoont Filmhuis Den Haag de 70 mm documentaire *Sky over Holland* uit 1967 van John Fernhout. De film gaat over het Nederlandse landschap als inspiratiebron van de Nederlandse schilderkunst in de Gouden Eeuw. Het wordt geïllustreerd met onder meer Gezicht op Delft van Vermeer. *Sky over Holland* won in 1968 op het filmfestival in Cannes de prijs voor beste korte film.

FILMHUISDENHAAG.NL

huis De keizer

Diemen

📍 **Filmtheater De Omval**
Ouddiemerlaan 104 | 020-6001897 | theaterdeomval.nl | Aanvang: 20.00
Ida do 5 en di 10 | **Lucia de B.** do 19 en zo 22 | **Yves Saint Laurent** di 17 | **Ladies Night** | **Yves Saint Laurent** do 12

Doesburg

📍 **Filmhuis | Het Meulenhuis**
Bergstraat 48 | 0313-482336 | filmhuis-doesburg.nl
Les beaux jours zo 8 en wo 11, 20.00 | **Valentino** vr 6, 20.00

Doetinchem

📍 **Filmhuis/Gruitpoort**
Hofstraat 2 | 0314-340943 | gruitpoort.nl
The Grand Budapest Hotel do 12, za 14, ma 16 en di 17, 20.30 | di 17, 14.00 | **The Invisible Woman** do 19, za 21, ma 23 en di 24, 20.30 | di 24, 14.00 | **The Keeper of Lost Causes** do 26, za 28 en ma 30, 20.30 | **The Lunchbox** do 5, za 7, ma 9 en di 10, 20.30 | di 10, 14.00

Dordrecht

📍 **Cinema The Movies**
Nieuwstraat 60-62 | info & reserveren: 078-720077 (vanaf 11.00) | themaviesdordrecht.nl | Raadpleeg de website voor het programma

Drachten

📍 **Filmhuis Drachten/De Bios**
Noorderdwarsvaart 25/0512-543806 (filmhuisdrachten.nl) | Aanvang: 20.00 | Raadpleeg de website voor het volledige programma
Zomerstop

Eindhoven

📍 **Pathé Eindhoven**
Dommelstraat 27 | 0900-1458 | pathe.nl | titels zijn onder voorbehoud, raadpleeg verder de website

gen van hun leven en de betekenis van kunst. Als derde film vertoont Filmhuis Den Haag de 70 mm documentaire *Sky over Holland* uit 1967 van John Fernhout. De film gaat over het Nederlandse landschap als inspiratiebron van de Nederlandse schilderkunst in de Gouden Eeuw. Het wordt geïllustreerd met onder meer Gezicht op Delft van Vermeer. *Sky over Holland* won in 1968 op het filmfestival in Cannes de prijs voor beste korte film.

FILMHUISDENHAAG.NL

Emmen

📍 **Filmhuis Emmen**
Westeinde 70 | 0591-668250 | filmhuisemmen.nl | Aanvang: ma, 20.15 en wo, 19.00
August: Osage County ma 2 en wo 4 | **Enough Said** ma 30 | **The Grand Budapest Hotel** ma 23 en wo 25 | **Ida** ma 16 en wo 18 | **The Missing Picture** ma 9 en wo 11 | **Mon oncle** wo 2 jul

Enschede

📍 **Concordia K & C Cinema**
Oude Markt 15-17 | 053-4311089 | concordia.nl | Raadpleeg de website voor het programma

Goes

📍 **'t Beest**
Beestenmarkt 3 | 0113-228142 | tbeest.nl | Aanvang: 20.30
August: Osage County do 5, vr 6, di 10 en wo 11

Gouda

📍 **Filmhuis**
Lethmaetstraat 45 | 0182-522200 | filmhuisgouda.nl
De 100-jarige man die uit het raam klom en verdween za 21, 19.00 | zo 22, 11.00 | di 24, 14.00 | do 26 en ma 30, 20.30 | **Anni Felici** vr 20 en za 28, 19.00 | za 21 en vr 27, 21.45 | wo 25, 20.30 | **The Grand Budapest Hotel** zo 1 en di 3, 20.30 | **The Keeper of Lost Causes** za 7 en vr 13, 21.45 | ma 9 en zo 15, 20.30 | **Lucia de B.** ma 2, wo 4, do 5 en di 10, 20.30 | vr 6, 21.45 | **The Railway Man** do 19 en zo 22, 20.30 | vr 27, 15.30 | za 28, 21.45 | zo 29, 11.00 | **Tom à la ferme** vr 13, 19.00 | za 14 en vr 20, 21.45 | ma 16 en di 24, 20.30 | **Tracks** do 12, wo 18, ma 23 en zo 29, 20.30 | zo 15, 11.00 | di 17, 14.00 | vr 20, 15.30 | vr 27, 19.00 | **A Weekend in Paris** zo 1, 11.00 | di 3, 14.00 | vr 6, 15.30 | za 7, 19.00 | zo 8 en wo 11, 20.30 | **Yves Saint Laurent** vr 6 en za 14, 19.00 | zo 8, 11.00 | di 10, 14.00 | vr 13, 15.30 | di 17, 20.30

Groningen

📍 **Groninger Forum**
Hereplein 73 | 050-3120433 | groningenforum.nl | raadpleeg de website

beids- en organisatiepsychologie) en professor mr. Evert Verhulp (hoogleraar arbeidsrecht) over de afwegingen die leiden tot de keuze tussen eigenbelang en groepsbelang. Is solidariteit met onze naasten een vanzelfsprekendheid?

Bekijk het hele filmprogramma op WWW.RIALTOFILM.NL

De regisseur is minimaal aanwezig – hij is hoorbaar in incidentele voice-overs of in de gesprekken met zijn ouders – maar weet de kijker desondanks volledig mee te nemen in zijn eigen perspectief: dat van de liefhebbende zoon.

★★★★★

Joost Broeren over *Parts of a Family* in de Filmkrant

voor exacte data en aanvangstijden
Deux jours, une nuit vanaf do 19 | **The Double** vanaf do 26 | **Die Frau des Polizisten** vanaf do 12 | **In The Name Of** vanaf do 5 | **Una via a Palermo** vanaf do 26 | **Zombie: The Resurrection of Tim Zom** vanaf do 29 mei | **Ciné-Club** | **L'enfant** ma 16 | **Le gamin au vélo** ma 30 | **Rosetta** ma 2 | **Docs** | **Nieuwe helden** wo 11 | **Dag van de Architectuur** | **Gaudi** – Teshigahara Hiroshi za 21
📍 **Pathé Groningen**
Gedempte Zuiderdiep 78 | 0900-1458 | pathe.nl | titels zijn onder voorbehoud, raadpleeg verder de website
Nieuwe films | **22 Jump Street** vanaf do 5 | **Grace of Monaco** vanaf do 5 | **Jersey Boys** vanaf do 19 | **Joe** vanaf do 12 | **The Philosophers** vanaf do 12 | **Transcendence** vanaf do 19 | **Walking on Sunshine** vanaf do 19 | **Opera** | **La Bohème** ma 9 | **Theater** | **NT Live: A Small Family Business** do 12
📍 **RKZ Bios**
Emmastraat 15-s101 | 050-5262482 | rkzbios.nl | Aanvang: 20.30
Blue Ruin za 21 en ma 23 | **Eldfjall** ma 30 | **The Immigrant** za 7 en ma 9 | **Meathead (Malmhaus)** za 28 | **The Old, the Young and the Sea** zo 22 | **The Wind Rises** za 14 en ma 16
📍 **Vera Zienema**
Oosterstraat 44 | 050-3134681 | vera-groningen.nl | Aanvang: 21.00
Muziekmaand: Rockin' on Screen | **As the Palaces Burn: Lamb of God** di 24 | **Cry-Baby** di 17 | **Metalhead** di 24 | **Sound and Chaos: The Story of BC Studio** di 3 (na afloop live muziek van studiobaas Martin Bisi) | **Dag van de Architectuur** | **Jerusalem** ma 23

Haarlem

📍 **Filmschuur**
Lange Begijnestraat 9 | 023-5173910 | filmschuur.nl
Deux jours, une nuit vanaf do 19 | **The Double** vanaf do 26 | **Die Frau des Polizisten** vanaf do 12 | **Night Moves** vanaf do 5 | **Shirley** – *Visions of Reality* vanaf do 15 | **The Two Faces of January** vanaf do 26 | **Una via a Palermo** vanaf do 26

Hardenberg

📍 **Filmhuis Hardenberg**
Badhuisplein 3 | 0523-280353 | filmhuishardenberg.nl | Aanvang: 20.00 | Raadpleeg de website voor het programma

Harderwijk

📍 **Filmhuis Harderwijk/Catharinakapel**
Klooster 1 | 0341-419500 | filmhuis-harderwijk.nl | Aanvang: 20.15
Zomerstop

Heemskerk

📍 **Fh Heemskerk/Gebouw de Cirkel**
Cirkel 1 | 0251-214720 | filmhuis-heemskerk.nl | Aanvang: 20.30 | Raadpleeg de website voor het programma

Heerenveen

📍 **Filmhuis Heerenveen/De Bios**
Burgemeester Cuperusplein 53 | 0513-654468 | filmhuisheerenveen.nl | Aanvang: 20.30 | Raadpleeg de website voor het volledige programma
Zomerstop

FK.LIVE

Nog meer over film weten? De Filmkrant komt nu ook live in de filmtheaters bij u in de buurt. Filmkrantmedewerkers verzorgen elke maand inleidingen bij de Must See-films van de redactie en andere films uit het actuele aanbod.

The Wind Rises *MUST SEE*
CINECITTA TILBURG 3 JUNI 14
UUR | KEES DRIESSEN
MET DANK AAN LUMIÈRE

The Missing Picture *MUST SEE*
LUMEN DELFT 3 JUNI 19.30
UUR | JOS VAN DER BURG
DE LIEVE VROUW
AMERSFOORT 11 JUNI 21 UUR |
JOS VAN DER BURG
MET DANK AAN CONTACT FILM

Night Moves *MUST SEE*
FILMSCHUUR HAARLEM 7
JUNI 16.15 UUR | JANNA
REINSMA
CINEMA OOSTEREILAND
HOORN 7 JUNI 19.30 UUR |
JANNA REINSMA

Faith Connections
CINEMA OOSTEREILAND
HOORN 12 JUNI 19.30 UUR |
DANA LINSSEN

Die Frau des Polizisten *MUST SEE*
FILMSCHUUR HAARLEM 14
JUNI 14.30 UUR | JOS VAN DER
BURG
CHASSÉ CINEMA BREDA 16
JUNI 19.20 UUR | JOS VAN DER
BURG
CINEMA OOSTEREILAND
HOORN 28 JUNI 19.30 UUR | JOS
VAN DER BURG

Deux jours, une nuit *MUST SEE*
CINECITTA TILBURG 17 JUNI
14 UUR | RONALD ROVERS
FILMTHEATER LUMIÈRE
MAASTRICHT 19 JUNI 19.30 |
GERLINDA HEYWEGEN
FILMSCHUUR HAARLEM 21
JUNI 16.30 UUR | GERLINDA
HEYWEGEN
CINEMA OOSTEREILAND
HOORN 26 JUNI 19.30 UUR |
GERLINDA HEYWEGEN

Sacro GRA *MUST SEE*
FILMTHEATER GIGANT
APELDOORN 25 JUNI 19.30 UUR
| GERLINDA HEYWEGEN

RAADPLEEG OOK DE AGENDA
VAN UW FILMTHEATER |
VOOR MEER INFORMATIE EN
BOEKINGEN filmkrant.nl/filmkrant.live

Heerlen

Filmhuis De Spiegel
De Bongerd 18 | 5e verdieping Glaspa-
leis | 045-5772209 | [filmhuisdespie-
gel.nl](http://filmhuisdespie-
gel.nl)
12 Years a Slave zo 1 en ma 2, 14.00
| The Congress ma 2, 20.00 | Diplo-
matie vr 27 en za 28, 20.00 | zo 29 en
ma 30, 14.00 | An Episode in the Life
of an Iron Picker ma 16, 20.00 | The
Grand Budapest Hotel do 12 t/m za
14, 20.00 | zo 15 en ma 16, 14.00 | Ida vr
20, za 21 en ma 23, 20.00 | zo 22, 14.00
| Miele do 19, 20.00 | The Missing Pic-
ture vr 6, 20.00 (met inleiding) | Re-
turn to Homs do 5, 20.00 (met inlei-
ding) | Spies & Glistrup do 26, 20.00
| Suzanne ma 30, 20.00 | A Touch of
Sin za 7, 20.00 (met inleiding)

Helmond

De Cacaofabriek
Cacaokade 1 | 0492-529009 | di t/m
do van 9.00 tot 17.00 | [filmhuis-hel-
mond.nl](http://filmhuis-hel-
mond.nl) | Aanvang: 20.15 | Raadpleeg
de website voor het programma

Hengelo

Filmhuis Hengelo
Beursstr 44 | 074-2556789 | [filmhuis-
hengelo.nl](http://filmhuis-
hengelo.nl) | Aanvang: 20.15 | Raad-
pleeg de website voor het programma

Hilversum

Filmtheater
Herenplein 5 | 035-6235466 |
filmtheaterhilversum.nl | Raadpleeg
de website voor het programma

Hoogeveen

Luxor-Theater
JT Hoogeveen, van Echtenplein |
0528-234000 | filmhuishoogeveen.nl
| Aanvang: 20.15
Jeune et jolie di 24 en ma 30 | Like
Father, Like Son di 3 en ma 16

Hoorn

Cinema Oostereiland
Krententuin 25 | 0229-232296 |
cinemaooostereiland.nl | Aanvang:
20.30 | Raadpleeg de website voor het
programma

Kampen

Filmhuis
Burgwal 84 | reserveren via website |
filmhuiskampen.nl | Aanvang: 20.30,
zondagfilm: 16.00 | Raadpleeg de
website voor het programma

Leeuwarden

Slieker Film
Wilhelminaplein 92 | reserveringen
058-2050320 (tijdens kassa-uren) |
sliekerfilm.nl | Raadpleeg de website
voor het volledige programma
Joe vanaf do 12 | Starred Up vanaf do 19
| Supercondriaque vanaf do 12 | Tom
à la ferme vanaf do 26 | Zombie: The
Resurrection of Tim Zom vanaf do
12 | Nog te zien | The Keeper of Lost
Causes | A Weekend in Paris | The
Wind Rises

Lelystad

Filmtheater/Agora
Agorabaan 12 | 0320-239239 | ago-
ra-lelystad.nl | Aanvang: 20.15 | Raad-
pleeg de website voor het programma

Leusden

De Filmtuin
De Smidse 1b | 033-4953107 | detui-
ninleusden.nl | vertoning van sept t/m
mei
Zomerstop

Lisse

**Filmhuis/Cultureel Centrum
't Poelhuys**
Vivaldistraat 4 | 0252-213458 | [film-
huis-lisse.nl](http://film-
huis-lisse.nl) | Aanvang: 20.30

Maastricht

Lumière
Bogaardenstraat 40b | 043-3214080
| lumiere.nl
The Amazing Catfish vanaf do 12 |
Borders vanaf do 12 | Boyhood di 10,
19.30 | Deux jours, une nuit vanaf do
19 | The Double vanaf do 26 | Enemy
vanaf zo 1 | Faith Connections vanaf
do 5 | Grace of Monaco vanaf do 5 | In
The Name Of vanaf do 5 | Jersey Boys
vanaf do 19 | The Love Punch vanaf do
26 | Nieuwe helden vr 29, 19.30 | Les
salauds vanaf zo 1 | Shirley: Visions
of Reality vanaf zo 1 | The Two Faces
of January vanaf do 26 | A Weekend in
Paris vanaf do 12 | Das Wachenende
vanaf do 19 | Gay Film Night | Cupca-
kes di 17, 19.30

Middelburg

Cinema Middelburg
Achter de Houttuinen 30 |
018-613482 | cinemamiddelburg.nl
De 100-jarige man die uit het raam
klom en verdween vr 20 en za 28,
19.00 | ma 23, di 24, do 26 en wo 2 jul,
20.00 | zo 29, 15.00 | 12 Years a Sla-
ve vr 6, vr 13 en za 14, 19.00 | za 7, 21.30
| di 10 en ma 16, 20.00 | The Grand
Budapest Hotel vr 6 en vr 13, 21.45 |
za 7, 19.00 | ma 9, do 12 en di 17, 20.00
| za 15, 21.30 | Ida di 3, 20.00 | Super-
nova vr 27, 21.30 | ma 30, 20.00 | A
Weekend in Paris do 19, wo 25 en di 1
jul, 20.00 | vr 20 en za 28, 21.30 | vr 27,
19.00 | Yves Saint Laurent ma 2, do 5

Rocken op het witte doek

Dat niet alleen in poptempels ste-
vig wordt gerockt, maar ook op
het witte doek, kan worden vast-
gesteld in Vera Zienema in Gro-
ningen. De 'club for the internati-
onal pop underground' vertoont
onder het motto Rockin' on
screen muziekfilms waarin het
ruig toegaat. Op 10 juni is dat het
geval in de documentaire As the
Palaces Burn: Lamb of God (Don
Argott, VS 2013). De film begint
als een portret van de Amerikaan-
se heavymetalband Lamb of God.
De bandleiden praten over hun le-
ven en muziek en we zien con-
certbeelden van gierende gitaren
en headbangend publiek en horen
grommende klanken. Alles veran-
dert als Lamb of God in Praag op-
treedt en zanger Randy Blythe
wordt gearresteerd. Twee jaar
eerder zou hij tijdens een optre-
den een Tsjechische fan van het
podium hebben geduwd, die dit
niet overleefde. De gebeurtenis,
en de rechtszaak tegen Blythe,
hebben een grote emotionele im-
pact op de groep. In de musical

en wo 11, 20.00 | zo 8, 15.00 | Wielerdo-
cumentaire on tour | Nieuwe Helden
zo 1, 15.00 | wo 4, 20.00 | Stadsfeesten
| Fanfare zo 15, 15.00 | Avond van de
Franse film | Les garçons et Guillau-
me, à table! wo 18, 20.00 | cInema | zo
22, 11.30 Pim & Pom: Het Grote Avon-
tuur | 13.00 filmkeuze vrijwilligers: The
Broken Circle Breakdown | 15.15 Viva
la libertà | 19.00 Sunset Boulevard
| 21.30 filmkeuze publiek: Night train
to Lisbon

Middelharnis

Het Diekhuus
Beneden Zandpad 7 | 0187-482400 |
Aanvang: 20.00 | hetdiekhuus.nl
Gravity za 7, 20.00 | Special | Muziek-
documentaire van 's werelds meest po-
pulaire boyband uit Engeland za 14 en
vr 20, 19.00

Neerijnen

Stroomhuis Neerijnen
Van Pallandtweg 1 | 06-13473992 |
stroomhuisaneerijnen.nl | Aanvang:
19.30
Fragmenten uit twee natuurdo-
cu's BBC | Circle of Life: The Secrets
of the Savannah en uit The Life of
Birds: The Insatiable Appetite do 5,
20.00 (met toelichting)

Nieuwegein

FTN/Wolff Nieuwegein
Passage 102 | 030-6045678 |
filmtheaternieuwegein.tk | Aanvang:
20.15
The Grand Budapest Hotel di 24 | A
Weekend in Paris di 10

Nijmegen

Lux
Mariënborg 38-39 | 0900-5894636 |
lux-nijmegen.nl
Premières | Deux jours, une nuit van-
af do 19 | Devil's Knot vanaf do 5 |
Faith Connections vanaf do 12 | Die
Frau des Polizisten vanaf do 12 | In
The Name Of vanaf do 5 | Jersey Boys
vanaf do 19 | Joe vanaf do 12 | Minuscu-

le vanaf do 5 | Night Moves vanaf do 5 |
The Two Faces of January vanaf do 26
| Una via a Palermo vanaf do 26 | The
Weekend vanaf do 19 | Roze Borrel |
Cupcakes zo 1, 14.15 | Sneak Preview |
Verrassende voorpremière elke di, 22.00
| LuxDocs | Good Ol' Freda wo 4, 19.30
| Shado'Man wo 11, 19.30 | FilmFlirt |
Supercondriaque wo 4, 19.15 | Indo-
FilmCafé | Filmtitel t.z.t. op de website
zo 8, 19.30 | Special | Filmavond Vir-
ginie Despentes – De toekomst van
het feminisme do 12, 18.00 | WK@Lux
| De WK wedstrijden op het grote doek
vr 13, wo 18 en ma 23

Noorwolde

**Cinema Paradiso/SWW 't
Vlechtwerk**
Mandehof 13 | 0521-320003 | sww.eu
| Raadpleeg de website voor het pro-
gramma

Oirschot

**Filmclub/Rabotheter De
Enck**
De Loop 67 | 0499-572691 | deenck.nl
Jagten di 17, 20.15

Oldenzaal

**Filmhuis/Stadstheater De
Bond**
Molenstraat 25 | 0541-511094 | [film-
huisoldenzaal.nl](http://film-
huisoldenzaal.nl)
Zomerstop

Oosterwolde

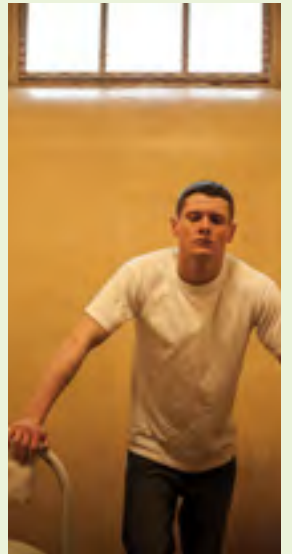
**Cinema Paradiso/Fletcher
Hotel De Zon**
Stationsstraat 1 | info en reserveren:
kunstwerf.com | Raadpleeg de web-
site voor het programma

Oss

**Cultuurpodium Groene En-
gel**
Kruisstraat 15 | 0412-405504 | [groe-
ne-engel.nl](http://groe-
ne-engel.nl) | Raadpleeg de website
voor het programma

zich af in in 1954 in Baltimore. De
tienercultuur is er verdeeld in drie
kampen: macho's, nerds en kak-
kers. Johnny Depp is een bad boy
die verliefd wordt op een kakker-
meisje. Hun verboden liefde is ui-
teraard verdoemd in de parodie op
musicals en tienerrebelfilms.

VERA-GRONINGEN.NL

Mackenzie weet de onderhuidse spanning tot tergende hoogte op te drijven. Hij houdt het filmisch sober, en vrijwel de hele film speelt zich binnen de vier muren van een af-tands gevange-nisgebouw af. Alle ruimte voor de acteurs dus, met resultaat.

★★★★★

Joost Broeren over *Starred up*
in de Filmkrant

CRY-BABY

Gratis must see filmhuisfavorieten!

Binnenkort verschijnen *The Selfish Giant* en *Ida* op dvd, twee filmhuisfavorieten die je gezien moet hebben. Distributeur Twin Pics biedt 10 lezers van de Filmkrant gratis beide dvd's aan.

The Selfish Giant

“Moeilijk voor te stellen dat het gelijknamige sprookje van Oscar Wilde deels een inspiratie was voor Clio Barnards bittere *The Selfish Giant*. Toch is dat zo: ook de Beste Europese Film van de Quinzaine van Cannes 2013 gaat over kinderen die niet mogen spelen. (...) De verpletterende tweede film van Clio Barnard past in een lange traditie van Brits sociaal-realistisch drama.”

- de Filmkrant

The Selfish Giant won o.a. het Europa Cinenemas Label voor Beste Europese Film tijdens het Filmfestival van Cannes 2013.

Ida

“*Ida* is een oogverblindend mooi geschoten zwart-witfilm over een Poolse novice die plots een tante en een ijzigwekkende geschiedenis blijkt te hebben. (...) Vanaf scène één kruipt de eerste film over zijn eigen land van Pawel Pawlikowski (*Last resort, Summer of love*) onder de huid. Bijna de hele (bij bosjes prijzen winnende) film bestaat uit statisch geschoten fo-

tografische beelden met prachtig Vermeer-zijlicht, vaak close, vaak met een bijzondere kadring waar- bij de personages er haast uitvallen aan de onderkant, alsof de wereld hen te ruim valt.”

- de Filmkrant

Voor meer informatie
WWW.CINEART.NL

Interesse?

Stuur een email met naam en adres naar info@filmkrant.nl. Wie het eerst komt, die het eerst maalt.

af do 5 | *Jersey Boys* vanaf do 19 | *Joe* vanaf do 12 | *The Philosophers* vanaf do 12 | *The Rover* vanaf do 12 | *Transcendence* vanaf do 19 | *The Two Faces of January* vanaf do 26 | *Walking on Sunshine* vanaf do 19

Schagen

☎ **Fth De Luxe/Scagon Theater**
Torenstraat 1B (Cultuurhuis M18) | 0224-213162 | filmtheaterdeluxe.nl | Aanvang: 20.00

The Grand Budapest Hotel do 19 en vr 20 | *Ida* do 5 en vr 6 | *Nebraska* do 12 en vr 13

Schiedam

☎ **Wenneker Cinema**
Vijgensteeg 2 | 010-4733000 | wennekercinema.nl

August: Osage County do 5 t/m za 7, 20.30 | *Happily Ever After* do 12 t/m, za 14, 20.30 | *Hartenstraat* vr 13, za 14, do 19 en vr 20, 21.00 | zo 15 en zo 22, 15.00 | *The Invisible Woman* do 19 t/m

Oudenbosch

☎ **Filmtheater Fanfare**
Pagnevaartweg 109 (Markland College) | 0165-314503 | filmtheaterfanfare.nl | Aanvang: 20.15

De 100-jarige man die uit het raam klom en verdween do 19 | *The Grand Budapest Hotel* do 12 | *The Immigrant* do 26 | *Nieuwe helden* do 5

Purmerend

☎ **Filmhuis Purmerend**
Kerkstraat 11 | 0299-416506 (reserveringen via internet) | filmhuispurmerend.nl | Aanvang: 20.30 | Raadpleeg de website voor het programma

Roermond

☎ **ECI Cultuurfabriek**
ECI 13 | 0475-317171 | ecicultuurfabriek.nl | Raadpleeg de website voor het programma

Digitalisering: zegen of vloek?

Wat is de invloed van de digitalisering op de filmindustrie en –cultuur? Wat betekenen de veranderingen voor betrokkenen, van regisseurs tot marketeers? Hoe moeten zij erop inspelen? Onder de titel Filmmaking in the Digital Age presenteert Binger Filmfab van 10 t/m 14 juni een uitvoerig programma over dit soort vragen. Op 10 juni gaat het programma in EYE van start met een keynote speech van producent Ted Hope (*21 Grams, The Ice Storm*), die vindt dat Hollywood traag reageert op de technologische veranderingen: “De digitale revolutie heeft de filmindustrie ingrijpend veranderd, maar die heeft zich maar langzaam aangepast.” Ook filmmakers reageren sloom en “moeten nu de volle verantwoordelijkheid nemen voor hun werk gedurende het gehele proces, en leren om een ‘bedrijf op te bouwen rond hun kunst.’” Acquisitie- en distributiespecialist Wendy Bernfeld praat daarna over nieuwe manieren waarop films het

publiek bereiken. Op de opening volgen vijf dagen van masterclasses, case studies, workshops en vertoningen. De activiteiten zijn in het Binger Institute, de Balie en EYE. Het programma richt zich op professionals in de filmbranche. Laten ze zich vooral ook de open brief over de toekomst van de cinema ter harte nemen, die Martin Scorsese begin dit jaar aan zijn veertienjarige dochter Franceska schreef. “Bij alle aandacht voor de machinerie van filmma-

ken en de voordelen van de technologie die tot een revolutie in filmmaken hebben geleid, is er één belangrijke zaak om te onthouden: het gereedschap maakt geen films, jij maakt de film. Het is bevrijdend om een camera te pakken en te gaan draaien en het materiaal samen te voegen met Final Cut Pro. Maar een film maken – die ene die je móet maken – is iets anders. Er zijn geen simpele methoden.”

BINGER.NL

21 GRAMS

za 21, 20.30 | *Lucia de B.* zo 1 en zo 8, 15.00 | vr 6 en za 7, 21.00 | *Miele* do 26 t/m za 28, 20.30 | *Celluloid Classics | Paris, Texas* zo 29, 15.00

Schiermonnikoog

☎ **Cinema Paradiso/Filmhuis aan Zee**
Torenstreek 18-A (Dorpshuis) | 0519-531456 | uitzinnig.nl | Raadpleeg de website voor het programma

Schijndel

☎ **Filmclub Schijndel/City Theater**
Hoofdstraat 145 | 073-5474837 | schijndelfilm.nl | Aanvang: 20.30
Hemel op aarde di 3

Sittard

☎ **Filmhuis Het Domein**
Kapittelstraat 6 | 046-4514384 | filmhuishetdomein.nl | Aanvang: 20.00

De 100-jarige man die uit het raam klom en verdween vr 27 t/m zo 29 | *The Amazing Catfish* ma 23 en di 24 | *The Grand Budapest Hotel* vr 6 t/m zo 8 | *Happily Ever After* ma 9 en di 10 | *La jaula de oro* ma 30 | *Run & Jump* vr 13 t/m zo 15 | *Tracks* ma 16 en di 17 | *A Weekend in Paris* ma 2 en di 3 | *Yves Saint Laurent* vr 20 t/m zo 22 | *Matinéevoorstelling | A Weekend in Paris* ma 2, 15.00

Sneek

☎ **Filmhuis Sneek/CineSneek**
Leeuwenburg 12 | 058-2165619 | filmhuissneek.nl | Aanvang: 20.00 | Raadpleeg de website voor het volledige programma
Zomerstop

Soest

☎ **Filmhuis Artishock**
Steenhoffstraat 46a | 06-43870112 | artishock-soest.nl | Aanvang: 20.15
12 Years a Slave ma 9 en wo 11 | *Dallas Buyers Club* ma 16 en wo 18 | *The Grand Budapest Hotel* zo 29 en ma 30 | *Marina* ma 2 en wo 4 | *Nebraska* ma 23 en wo 25

Stadskanaal

☎ **Filmliga Stadskanaal**
Menistenplein 9 | 0599-610777 | smoky.nl | Aanvang: 20.15
The Butler di 10 | *Giant* di 17 | *Nebraska* di 24 | *Violette* di 3

Stiens

☎ **Cinema Paradiso/Dorpshuis De Skalm**
Pyter Jurjensstrjitte 17 | 058-2575220 | regiostiens.nl/filmhuis | Raadpleeg de website voor het programma

Tiel

☎ **Filmtheater Agnietenhof**
St. Agnietenstraat 2 | 0344-673500 | agnietenhof.nl | Raadpleeg de website voor het programma

Tilburg

☎ **Cinecitta**
Louis Bouwmeesterplein 1 (tijdelijk) | 06-83698775 | cinecitta.nl
Première | *Deux jours, une nuit* vanaf do 19 | *Nog te zien* | *De 100-jarige man die uit het raam klom en ver-*

Wie geen zin heeft in die intellectuele oefening kan zich ook gemakkelijk laten meevoeren door de hypnotische kwaliteiten van deze ongrijpbare tussenwereld. Dat laatste wordt direct al prachtig verbeeld in de openingsscène naar een van Hoppers meest indrukwekkende stukken: *Chair Car (1965)*.

★★★★★

Leo Bankersen over *Shirley – Visions of Reality* in de Filmkrant

dween | *The Grand Budapest Hotel* | *Supercondriaque* | *Verwacht* | *Ida* | *Nebraska* | *De keerzijde van het WK Voetbal* | *Pablo, van straatjongen tot advocaat* wo 4, 19.00 | *De Tibetaanse thee- en zoutroute* | *Delamu* zo 22, 10.30 | Filmkrant.Live | *Deux jours, une nuit* di 17 (voorpremière met inleiding) | *The Wind Rises* di 3, 14.00 (met inleiding) | **Voorpremieres** | *Attila Marcel* di 24 | *Die Frau des Polizisten* di 10, 14.00

Uden

☎ **Filmhuis De Pul**
Kapelstraat 13 | 0413-265091 | film-pul.com | Raadpleeg de website voor het programma

Utrecht

☎ **'t Hoogt**
Hoogt 4 | 030-2328388 | hoogt.nl
Nieuwe Films | *Borders* vanaf do 12 | *Faith Connection* vanaf do 12 | *Die Frau des Polizisten* vanaf do 12 | *In The Name Of* vanaf do 5 | *Shirley – Visions of Reality* vanaf do 19 | *Una via a Palermo* vanaf do 26 | *Das Weekend* vanaf do 19 | **SIB voorstelling** | *Moeders springen niet van flats* di 3, 19.15 (met nagesprek) | **Akt Filmfestival** | Programma samengesteld door studenten Filmwetenschappen Universiteit Utrecht di 11, vanaf 13.00 | **Roze Maandag** | *Cupcakes* ma 16, 19.15 | **Voorpremière** | *Shirley – Visions of Reality* di 17 (met inleiding) | **Midzomergrachtfestival** | *I am Gay and Muslim* zo 22, 15.00 (met nagesprek) | *Gerontophilia* ma 23, 19.15 | *Reaching for the Moon* wo 25, 19.15 | **Filmquiz** | Finale wo 25
☎ **Louis Hartlooper Complex**
Tolsteegbrug 1 | 030-2320452 | hartlooper.nl | Raadpleeg de website voor het wekelijkse programma
☎ **Springhaver 1 en 2**
Springweg 50 | 030-2313789 | Raadpleeg de wekelijkse film ladder en Uitloper

Veendam

☎ **Filmhuis vanBeresteyn**
Museumplein 5a | 0598-317730 | vanberesteyn.nl | Aanvang: 20.00
Zomerstop

Veenendaal

☎ **Filmhuis Veenendaal**
Kees Stippelin 72 (Spectrum) | alleen info 0318-582669 | filmhuiseenendaal.nl | Aanvang: 19.30
De 100-jarige man die uit het raam klom en verdween za 28, 20.00 | **August: Osage County** za 14 en za 21, 20.00 | *The Grand Budapest Hotel* zo 1, 15.15 | *Lucia de B.* zo 1, 13.15 | za 7, 20.00

Venlo

☎ **Filmtheater De Nieuwe Scene**
Nieuwstraat 13 | 077-3518183 | nieuwescene.nl
Feuchtgebiede do 19 t/m za 21, 19.15 | zo 22, 16.00 | ma 23 t/m wo 25, 21.05 | *Ida* do 12 t/m za 14, 21.05 | zo 15 t/m wo 18, 19.15 | *The Invisible Woman* do 5 t/m za 7, 21.10 | zo 8 t/m di 10, 19.15 | *La jaula de oro* do 5 t/m za 7, 19.15 | zo 8, 16.00 | ma 9 t/m wo 11, 21.20 | **The Keeper of Lost Causes** do 26 t/m za 28, 21.15 | zo 29 t/m wo 2 jul, 19.15 | *Run & Jump* do 26 t/m za 28, 19.15 | ma 30 t/m wo 2 jul, 21.10 | *Viva la libertà* do

Philip Seymour Hoffman

De onverwachte dood van Philip Seymour Hoffman begin dit jaar dreunt nog na in de filmtheaters. Filmhuis Lumen brengt met drie films een hommage aan de man, die in 2006 de Oscar voor beste acteur won voor zijn optreden in *Capote*. De film, die Truman Capote portretteert tijdens de re-search voor *In cold blood*, zijn controversiële nonfictieroman over zijn groeiende betrokkenheid bij twee ter dood veroordeelde moordenaars, is één van de films die Lumen vertoont. De vorig jaar overleden Amerikaanse filmrecensent Roger Ebert zag in Hoffmans optreden als Capote “een nauwkeurig, griezelig goed gelijkend optreden”. In Charlie Kaufmans puzzel *Synecdoche, New York* (2008), ook te zien in Lumen, speelt Hoffman een theaterregisseur, die worstelt met zijn werk en de vrouwen in zijn leven. De film kreeg gemengde reacties,

maar de lof voor Hoffman was unaniem. “Philip Seymour Hoffman creëert een hypnotiserend portret van de kunstenaar als een jonge en oude man en een man van middelbare leeftijd”, preeft het tijdschrift *Rolling Stone*. Het wordt eentonig, maar ook voor

zijn optreden twee jaar geleden in Paul Thomas Andersons *The Master* werd Hoffman overladen met lof. Zijn op Ron Hubbard, de oprichter van de Scientology-beweging, geïnspireerde rol leverde hem op het filmfestival van Venetië de gedeelde acteursprijs op met zijn tegenspeler Joaquin Phoenix. Er zullen geen prijzen meer volgen.

FILMHUIS-LUMEN.NL

12 t/m za 14 en zo 22 t/m wo 25, 19.15 | zo 15, 16.00 | ma 16 t/m wo 18, 19.15 | do 19 t/m za 21, 21.20 | **Seniorenmatinee** | *Ida* vr 13, 14.30 | *La jaula de oro* vr 6, 14.30 | *The Keeper of Lost Causes* vr 27, 14.30 | *Viva la libertà* vr 20, 14.30 | **ZomerSalsafeest** | za 21 (zie t.z.t. de website) | **Eenmalige vertoning** | *Nieuwe helden* zo 29, 16.00 (met Q&A, o.v.b.)

Vlaardingen

Filmtheater Het Zeepaard
Veerplein 134e (JT Bioscoop, kleine zaal) | info@hetzeepaard.nl | hetzeepaard.nl (info & reserveren)
The Grand Budapest Hotel do 12, 20.30 | zo 15, 16.15 | *Ida* do 29 mei, 20.30 | zo 1, 16.15 | *Viva la Libertà* do 26, 20.30 | zo 29, 16.15 | *A Weekend in Paris* do 19, 20.30 | zo 22, 16.15

Vlissingen

Cine City
Spuikomweg 1 | zie de bioscooppladder en de agenda in de dagbladen

Wageningen

Filmhuis Movie W
Generaal Foulkesweg 42a (‘t Venster) | movie-w.nl

The Amazing Catfish vr 27 en zo 29, 20.30 | *Ida* do 5, za 7, di 10 en vr 13, 20.30 | zo 15, 16.00 | *La jaula de oro* zo 1, 16.00 | ma 2 en wo 4, 20.30 | *The Missing Picture* do 19, zo 22, di 24 en wo 25, 20.30 | *Only Lovers Left Alive* zo 1 en di 3, 20.30 | *Sexy Money* vr 6 (met Q&A met de regisseur) en wo 11, 20.30 | zo 8, 16.00 | *Supernova* za 14, zo 15, di 17 en wo 18, 20.30 | *Teza* ma 16, 20.30 | *The Wind Rises* za 21, ma 23, do 26 en ma 30, 20.30 | zo 22 en zo 29, 16.00 | **Special Import** | *Tall as the Baobab Tree* do 12 en vr 20, 20.30
Heerenstraattheater
Molenstraat 1b | 0317-414029 | heerenstraattheater.nl
Verwacht | *Anni Felici* vanaf do 19 | *Les garçons et Guillaume, à table!* vanaf do 12 | *Grace of Monaco* vanaf do 5 | *The Love Punch* vanaf do 26 | *Shirley: Visions of Reality* vanaf do 26

Wassenaar

Filmhuis
Langstraat 40 | 070-5113397 | obvw.nl/filmhuis-wassenaar
De 100-jarige man die uit het raam klom en verdween za 28 en ma 30, 20.00 | *August: Osage County* ma 2, 20.00 | di 3, 14.00 | *The Grand Budapest Hotel* vr 13, 19.00 | ma 16, wo 18, za 21 en ma 23, 20.00 | di 24, 14.00 | *Toen was geluk heel gewoon* zo 1, 15.15 | wo 4 en za 7, 20.00 | di 10, 14.00 | *A Weekend in Paris* vr 27, 20.00 | zo 29, 15.15 | *Yves Saint Laurent* vr 6, ma 9, wo 11, za 14, vr 20 en wo 25, 20.00 | di 17, 14.00

In de film schuilt een trekje van Luchetti dat ook in zijn vorige films de kop opstak. Hij houdt zoveel van zijn personages, dat het hem niet lukt om hun tragiek volledig tot uiting te laten komen.

★★★★★

Laura van Zuylen over *Anni felici* in de Filmkrant

Weesp

Theater City Of Wesopa
Herengracht 23 | 0294-458093 | wesopa.nl | Aanvang: 20.30
12 Years a Slave do 5 | *Dallas Buyers Club* do 12 | *The Grand Budapest Hotel* do 26 | *Nebraska* do 19

Winterswijk

Filmhuis/Service theater Skopein
Meddesestr 4-8 | 054-3521515 | filmhuiswinterswijk.nl | Aanvang: 21.00
Suzanne di 3 | hierna zomerstop

Woerden

AnnexCinema
Rosmolenlaan 1 | 0348-436510 | annexcinema.nl
Verwacht | *22 Jump Street* do 5 | *The Love Punch* do 26 | *Nieuwe helden* di 17 | *Transcendence* do 19 | *The Two Faces of January* do 26 | *Walking on Sunshine* do 19 | *LadiesNight* | *Walking on Sunshine* do 12 | **CinemaPlus** | *Lucia de B.* di 17 | *Opera* | *Puccini - Manon Lescaut* di 24

Zaandam

Filmtheater De Fabriek
Jan Sijbrandsteeg 12 | 075-6311993, reserveren via belbios | de-fabriek.nl
De 100-jarige man die uit het raam klom en verdween vr 13 t/m ma 16, wo 18 t/m zo 22, di 24, vr 27 t/m ma 30 en wo 2 jul | *Diplomatie* vr 30 mei t/m ma 2, vr 6 t/m zo 8 en di 10 | *La jaula de oro* vr 13 t/, ma 16, wo 18, vr 20 t/m zo 22 en

FILMSTERREN

	Bor Beekman De Volkskrant	Jos van der Burg Het Parool	Gerhard Busch Cinema.nl/VPRO	Belinda van de Graaf Trouw	Gawie Keyser De Groene Amsterdammer	Marieke Kremer Spits	Dana Linssen NPC Handelsblad	André Nientied Nieuwe Revu/nu.nl	Ronald Rovers De Filmkrant	Jann Ruyters Trouw	Floortje Smit De Volkskrant	André Waardenburg NRC Handelsblad	Ab Zagt Algemeen Dagblad	Coen van Zwol NRC Handelsblad
<i>Aftermath</i>	★★★★★	★★★★★				★★★★★			★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
<i>Anni felici</i>	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
<i>Bad Neighbours</i>	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★		★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
<i>Blue Ruin</i>	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
<i>La bande à Picasso</i>	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★		★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
<i>Casse-tête Chinois</i>	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
<i>Devil's Knot</i>	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
<i>Edge of Tomorrow</i>	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
<i>Enemy</i>	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
<i>Godzilla</i>	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
<i>Grace of Monaco</i>	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
<i>Joe</i>	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
<i>Moebius</i>	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
<i>Night Moves</i>	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
<i>The Quiet Ones</i>	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
<i>Parts of a Family</i>	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
<i>Sacro GRA</i>	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
<i>Shirley – Visions of Reality</i>	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
<i>Starred Up</i>	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
<i>Tracks</i>	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
<i>The Weight of Elephants</i>	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
<i>X-Men– Days of Future Past</i>	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★
<i>Zombie: The Resurrection of Tim Zorn</i>	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★	★★★★★

wo 25 | **Lucia de B.** vr 20 t/m ma 23, wo 25, vr 27 t/m zo 29 en di 1 jul | **Les Sa-lauds** do 29 mei t/m ma 2 en wo 4 | **Supernova** vr 27 t/m ma 30 | **Toen was geluk heel gewoon** do 29 mei t/m zo 1, di 3, vr 6 t/m ma 9 en wo 11 | **Tracks** do 19 t/m di 24, do 26 t/m zo 29, di 1 jul en wo 2 jul | **A Weekend in Paris** do 5 t/m zo 8, di 10 t/, zo 15 en di 17 | **Yves Saint Laurent** do 29 mei t/m zo 1, di 3 t/m ma 9 | do 12 t/m zo 15 en di 17 | **Specials** | BabelCinema zo 1 | **Happily Ever After** met workshop zo 8 | Rosmolenfilm do 19

Zaltbommel

☺ Filmtheater Cinemaarten

In Theater de Poortrij Nieuwstraat 3 | reserveren via e-mail cinemaarten@planet.nl | Aanvang: 20.15, tenzij anders vermeld
The Grand Budapest Hotel di 1 jul | **Ida** di 24, 18.15 en 20.15 | **Nebraska** di 17 | **Tom à la ferme** di 10 | **Viva la Libertà** di 3

Zevenaar

☺ Filmhuis Zevenaar

Wittenburgstr 14 | 0316-331527 | re-serveringen 0316-344250 [na 19.15] | filmhuiszevenaar.nl
August: Osage County di 10, 10.30 | vr 6, ma 9 en do 12, 14.30 | do 5, za 7, zo 8 en vr 13, 20.15 | **The Book Thief** ma 30, 14.30 | za 28 t/m ma 30, 20.15 | **The Grand Budapest Hotel** di 17, 10.30 | ma 16, do 19, vr 20, di 24 en wo 25, 14.30 | zo 15, di 17, do 19 en vr 20, 20.15 | **Ida** di 3, 10.30 | wo 4 en do 5, 14.30 | ma 2 t/m wo 4, 20.15 | **The Invisible Woman** di 24, 10.30 | ma 23, do 26 en vr 27, 14.30 | za 21 t/m di 24, 20.15 | **The Keeper of Lost Causes** di 10 en wo 11, 14.30 | ma 9 t/m wo 11, 20.15 | **Tribute to Oscar Peterson** vr 6, 20.15 | **Het Vonnis** zo 29, 14.30 | do 26 en vr 27, 20.15 | **Yves Saint Laurent** vr 13 en di 17, 14.30 | do 12, za 14, ma 16 en wo 18, 20.15

Zoetermeer

☺ Fth Cine Utopia/bioscoop Utopolis

Oostwaarts 70 | 079-3300366 | cine-utopiazoetermeer.nl | Aanvang: 20.00
A Long Story di 10 | **The Lunchbox** di 17 | **Mandela: Long Walk to Freedom** di 24, 20.30 (met inleiding om 20.00) | **Philomena** di 3

Zutphen

☺ Filmtheater Luxor

Houtmarkt 64 | 0575-513750 | filmtheaterluxor.nl
De 100-jarige man die uit het raam klom en verdween do 26, ma 30 en wo 2 jul, 20.30 | za 28, 18.30 | **L'amour est un crime parfait** vr 13, zo 15 en wo 18, 20.30 | **Cold Breezes** wo 25, 20.00 (met Q&A met Cengiz Özgök) | **Dallas Buyers Club** do 19, zo 22 en di 24, 20.30 | vr 20, 17.00 | za 21, 21.00 | **Diplomatie** zo 1 en di 3, 20.30 | **Drapchi** wo 4, 20.00 | zo 8, 15.00 | **Enough Said** ma 2, 20.30 | **The Grand Budapest Hotel** do 12 en di 17, 20.30 | vr 13, 17.00 | za 14, 21.00 | **Henry** vr 20 en ma 23, 20.30 | za 21, 18.30 | **Ida** vr 6, zo 8, wo 11 en ma 16, 20.30 | za 14, 18.30 | zo 15, 15.00 | **The Invisible Woman** vr 6, 17.00 | za 7, 21.00 | ma 9, 20.30 | **Lucia de B.** do 5 en di 10, 20.30 | za 7, 18.30 | **Miele** vr 27, 17.30 | zo 29, 20.30 | **Much Ado About Nothing** zo 1, 15.00 | **Saving Mr. Banks** vr 27 en di 1 jul, 20.30 | za 28, 21.00

Zwolle

☺ Filmtheater Fraterhuis

Blijmarkt 25 | reserveren via website | filmtheaterfraterhuis.nl
De 100-jarige man die uit het raam klom en verdween vr 6 en vr 13, 15.30 | za 7, 16.30 | zo 8, 14.30 | ma 9 en do 19, 20.30 | zo 15 en zo 22, 11.15 | wo 18, wo 25, ma 30 en wo 2 jul, 14.00 | so 26, 19.45 | zo 29, 17.00 | **L'amour est un crime parfait** do 5, 20.30 | vr 6, 16.00 | zo 8, 20.00 | **Die andere Heimat - Chronik einer Sehnsucht** do 5, ma 9 en do 12, 14.00 | **Belle en het Beest** (o.v.b.) vr 27, 15.30 | za 28, 16.30 | zo 29, 14.30 | di 1 jul, 14.00 | **Deux jours, une nuit** do 19, ma 23 en wo 25, 19.45 | vr 20 en za 21, 19.30 | zo 22, 11.45 en 17.00 | di 24, 14.00 | do 26, ma 30 en wo 2 jul, 20.30 | vr 27 en za 28, 21.30 | zo 29, 20.00 | di 1 jul, 14.30 | **Grace of Monaco** do 5, ma 9, wo 11, do 12, ma 16 en wo 18, 19.45 | vr 6, za 7, vr 13 en za 14, 19.30

Filmspektakels met live-muziek

Voor een klassieke film naar de Ziggo Dome in Amsterdam? Hè? Dat is toch een poptempel? Helemaal waar, maar het Holland Festival pakt groot uit met de vertoning van *Napoleon* van Abel Gance. Het 5,5 uur (!) durende epos uit 1927 is 15 juni in de Ziggo Dome te zien met live-begeleiding door het Gelders Orkest, dat gedirigeerd wordt door Carl Davis, pionier en expert in de orkestrale begeleiding van zwijgende klassiekers. Dat *Napoleon* in de Ziggo Dome wordt vertoond, is ook weer niet zo vreemd, want de film is een overonderend visueel spektakel. Gance trekt alles uit de kast - overvloeders, fade outs, ins-erts, extreme close ups, ridders en slow motion - om de kijker mee te sleuren in een wervelend epos over de jeugd en de eerste successen van Napoleon. De climax is het drieluik twintig minuten voor

| zo 8, 11.45 en 17.00 | di 10, do 12, zo 22 en wo 25, 14.30 | wo 11, di 17, do 19 en ma 23, 14.00 | zo 15, 17.00 | vr 20, 15.30 | za 21, 16.30 | di 24, 20.30 | **The Grand Budapest Hotel** vr 6 en za 7, 21.30 | zo 8, 11.15 | di 10, 20.30 | wo 11, 14.30 | **Ida** do 26, 14.30 | za 28, 20.00 | zo 29, 11.45 | ma 30 en wo 2 jul, 19.45 | **La jaula de oro** vr 13 en za 14, 20.00 | zo 15, 11.45 | ma 16, 14.00 | **Joe** do 12, ma 16, wo 18, ma 23 en wo 25, 20.30 | vr 13, za 14, vr 20 en za 21, 21.30 | zo 15 en zo 22, 20.00 | di 17, do 19 en di 24, 14.30 | **Lucia de B.** do 5, 14.30 | zo 8, 19.30 | di 10, 14.00 | wo 11, 20.30 | **The Missing Picture** vr 20, 16.00 | za 21, 20.00 | zo 22, 16.30 | di 24, 19.45 | **Nieuwe helden** zo 15, 16.30 | ma 16, 14.30 | di 17, 20.30 | **Run & Jump** vr 27, 16.00 | zo 29, 19.30 | ma 30, 14.30 | **Les salauds** vr 27, 20.00 | zo 29, 16.30 | di 1 jul, 20.30 | wo 2 jul, 14.30 | **Supernova** za 14, 16.30 | zo 15, 14.30 | di 17, 19.45 | **Tom à la Ferme** vr 20, 20.00 | zo 22, 19.30 | ma 23, 14.30 | **Vochtige**

het einde van de film. Geen gewoon triple screen, maar naast elkaar geprojecteerde beelden van drie 35mm projectoren. Het levert een unieke filmervaring op. Spektakel is er ook op 19, 20 en 21 juni in de klassieke muziektempel De Doelen in Rotterdam. Het Rotterdams Philharmonisch Orkest begeleidt op die dagen onder de titel *Gladiator Live* de vertoning van Ridley Scotts Romeinse wraakepos *Gladiator*. Het doet dat met de muziek die Hans Zimmer voor de film schreef. *Gladiator Live* is de opvolger van de trilogie *The Lord of the Rings*, waarvan de vertoning vorig jaar en in 2012 in de Doelen door het Rotterdams Philharmonisch Orkest werd begeleid.

ZIGGODOME.NL
HOLLANDFESTIVAL.NL
DEDOELEN.NL
GLADIATORLIVE.NL

NAPOLEON

streken vr 6 en za 7, 20.00 | zo 8, 16.30 | di 10, 19.45 | **A Weekend in Paris** do 26, 14.00 | vr 27 en za 28, 19.30 | zo 29, 11.15 | di 1 jul, 19.45 | **Verwacht | Attila Marcel | Bayhood | Enemy | Fading Gigolo | A Thousand Times Good Night | Klassieker | Modern Times** vr 13, 16.00 | zo 15, 19.30 | wo 18, 14.30 | **De Fraterhuis Academie | Sideways** za 21, 21.00 | **Café Zinnema | Oculus** za 28, 22.30

Jeugdfilm

Overzicht van vertoningen van kinder- en jeugdfilms in de Nederlandse filmtheaters en filmhuizen. Adressen van de betreffende theaters zijn te vinden in het eerste deel van deze agendarubriek.

Amersfoort

☺ Fth De Lieve Vrouw

Nog te zien | *Minuscule en de mierenvallei* 6+

Amsterdam

☺ Eye Filmmuseum

Nog te zien | *Minuscule en de mierenvallei* [3D] 6+ | **Pim & Pom - Het grote avontuur** 3+ | **EYEwalk** | wo. 12.00 - 17.00; za. + zo. 10.00 - 17.00
☺ **Het Ketelhuis**
Koemba: De zebra die zijn strepen kwijt is 6+ vanaf do 26 | **Pieter Post de film** 6+ vanaf do 19 | **Nog te zien** | **Flits & het magische huis** 6+ | **Muppets Most Wanted** 8+ | **Pim & Pom: Het grote avontuur** 3+ | **Rio 2** 6+ | **Stip & Vlek doen weer gek** 3+
☺ **Rialto**
Nog te zien | *Minuscule en de mierenvallei* 6+

Apeldoorn

☺ **Filmtheater/Podium Gigant**
Minuscule, en de mierenvallei 6+ za 28 en zo 29 | **De superheld** 6+ zo 1, 13.30

Bergen

☺ Fth CineBergen/Zwarte Schuur

Minuscule en de mierenvallei 6+ zo 29, 15.30 | **Pim & Pom - Het grote avontuur** 3+ zo 22, 15.30 | wo 25, 14.30

Breda

☺ Chassé Cinema

Bobby en de geestenjagers 8+ zo 1 en wo 4, 14.30 | **Fietsmug & Dansmug** 4+ zo 1, wo 4, zo 8 en wo 11, 14.15 | **De Krekel 2** 3+ zo 15, wo 18, zo 22 en wo 25, 14.15 | **Minuscule** 6+ zo 8, wo 11, zo 15, wo 18, zo 22 en wo 25, 14.30

Bussum

☺ Filmhuis Bussum

Minuscule 6+ za 21 en zo 22, 13.30 | za 28 en zo 29, 13.00 | **Mr. Peabody & Sherman** [3D] 6+ za 21 en zo 22, 13.00 | wo 25, 15.00 | za 28 en zo 29, 13.30 | **Pim & Pom: Het grote avontuur** 3+ zo 1, za 7, za 14 en zo 15, 11.00 | wo 4, 14.45 | wo 11, 15.00 | **Het regent gehaktballen 2** [3D] 6+ zo 1, za 7, za 14 en zo 15, 10.45 | ma 9, 16.00 | wo 18, 15.00

Delft

☺ Filmhuis Lumen

Deze maand te zien | **Kooky** 7+ **Paniek in het dorp** 6+ **Reis naar Melonia** 5+

Als geheel mag **The Weight of Elephants** dan niet helemaal geslaagd zijn, **Adri-ans eenzaamheid** en daarmee de **eenzaamheid van alle kinderen** is hier en daar heel aangrijpend. **Kon je ze maar vast vertellen dat het allemaal anders wordt.**

★★★★★

Ronald Rovers in de Filmkrant

Sunshine Barry 6+

Den Haag

☺ Pathé Buitenhof

Heksen bestaan niet 6+ vanaf wo 18 | **Koemba: de zebra die zijn strepen kwijt is** 6+ vanaf wo 25

Deventer

☺ Fh de Keizer

Minuscule 6+ wo 11, wo 18, wo 25 en wo 2 jul, 14.30 | **Once Upon a Forest** 6+ zo 1 en wo 4, 14.30

Eindhoven

☺ Pathé Eindhoven

Heksen bestaan niet 6+ vanaf wo 18 | **Koemba: de zebra die zijn strepen kwijt is** 6+ vanaf wo 25 | **Pieter Post de film** 6+ vanaf wo 18 | **Stuk** 12+ vanaf wo 11

Groningen

☺ Pathé Groningen

Heksen bestaan niet 6+ vanaf wo 18 | **Koemba: de zebra die zijn strepen kwijt is** 6+ vanaf wo 25 | **Pieter Post de film** 6+ vanaf wo 18 | **Stuk** 12+ vanaf wo 11

Leeuwarden

☺ Slieker Film

Otto is een neushoorn 6+ vanaf do 5

Rotterdam

☺ Pathé De Kuip

Heksen bestaan niet 6+ vanaf wo 18 | **Koemba: de zebra die zijn strepen kwijt is** 6+ vanaf wo 25 | **Pieter Post de film** 6+ vanaf wo 18 | **Stuk** 12+ vanaf wo 11

Soest

☺ Filmhuis Artishock

Mees Kees op kamp 6+ vr 6, 16.00

Utrecht

☺ Fth 't Hoogt

Nog te zien | *Minuscule en de mierenvallei* 6+

Wassenaar

☺ Filmhuis

Flits & het magische huis 6+ zo 15 en zo 22, 11.00 | wo 18 en wo 25, 15.00 | **Pim & Pom: Het grote avontuur** 3+ zo 29, 13.15 | **Tinkerbell: The Pirate Fairy** 4+ zo 1, 13.15 | wo 4 en wo 11, 15.00 | zo 8, 11.00

Zaandam

☺ Fth De Fabriek

Stip & Vlek doen weer gek 3+ zo 1, zo 8 (met knutselactiviteit, alleen met reservering), zo 15, zo 22 en zo 29

Zevenaar

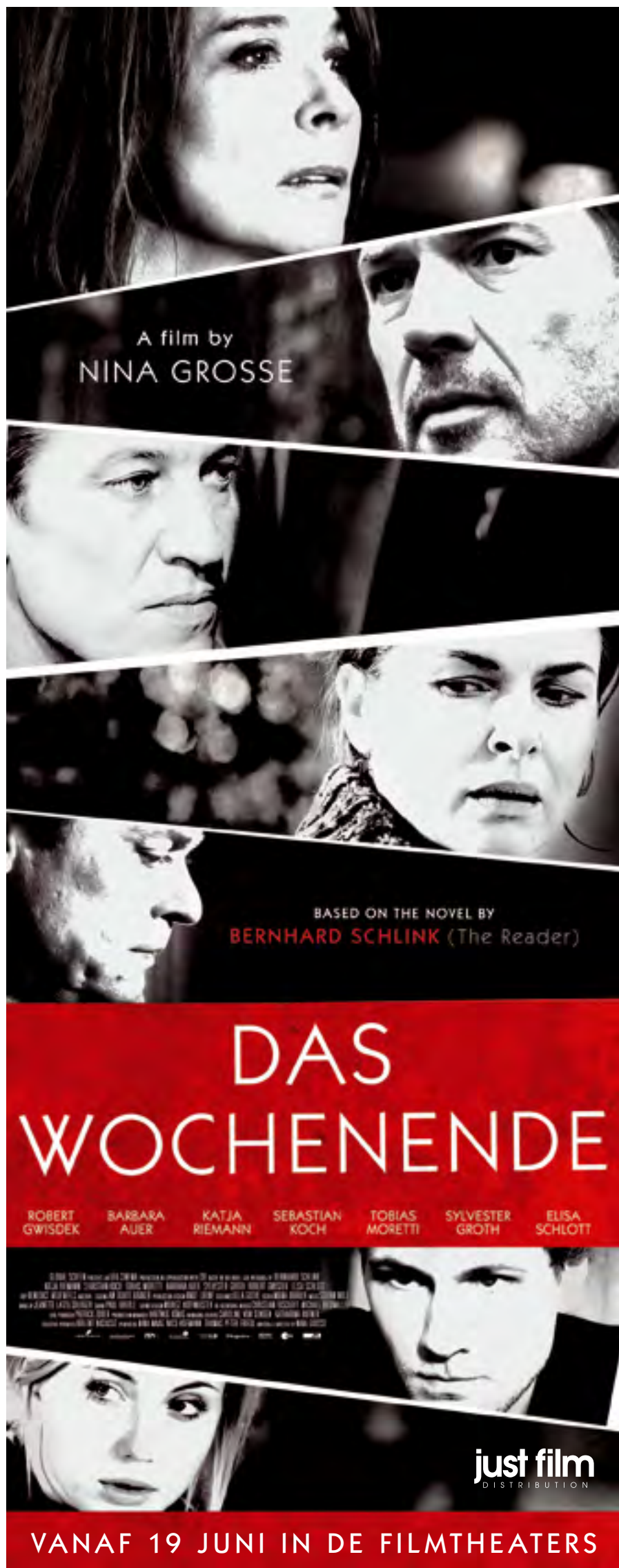
☺ Filmhuis Zevenaar

Pim & Pom Het grote avontuur 3+ zo 15 en wo 18, 14.30

Zwolle

☺ Fth Het Fraterhuis

Minuscule en de mierenvallei 6+ za 28, 15.45 | zo 29, 14.00 | **Pelle en de dierenrovers** 4+ za 7, za 14 en za 21, 15.45 | zo 8, zo 15 en zo 22, 14.00 | ma 9, 14.30

De Filmkrant steunhet

Bio Vakantieoord
jij toch ook?

sms **BIO** naar **4333** en doneer 1 euro
In het Bio Vakantieoord kunnen gezinnen met kinderen met een complexe handicap onbeperkt genieten.
Jouw hulp is onmisbaar!
www.stichtingbio.nl

Boeken

PROVOCATEUR *Evolution* VINDT ZICHZELF STEEDS OPNIEUW UIT

In het kader van *David Cronenberg - The Exhibition* die vanaf 22 juni in EYE te zien is, brengt het filminstituut een lijvig koffietafelboek uit over de markante Canadese regisseur. Het boek *Evolution* is overgenomen van het Toronto International Film Festival (TIFF) en is zeker voor fans van Cronenberg een publicatie om van te watertanden.

DOOR MIKE LEBBING

Het boek en de tentoonstelling bevestigen dat Cronenberg wereldwijd als een ware filmauteur wordt gezien. Zijn oeuvre, dat barstensvol zit met vernieuwing, kunstzinnigheid en controverse, wordt vooral de laatste jaren door filmcritici geprezen.

Dat was ooit wel anders. Tijdens het eerste gedeelte van zijn loopbaan, tot aan het midden van de jaren tachtig, was de regisseur dankzij verontrustende en geweldadige horrorfilms als *Shivers*, *The Brood* en *Scanners* alleen populair bij horrorliefhebbers en werd hij door horrortijdschriften als het Amerikaanse *Fangoria* op handen gedragen. De serieuze filmwereld bekeek zijn werk met argusogen. Dat deerde Cronenberg zelf niet: 'Ik ben een kunstenaar. Ik probeer kunst te maken. En dat ik dat doe binnen het horrorgenre doet er niet toe.'

Profetisch

Tegenwoordig is Cronenbergs auteurschap dus onomstreden en heeft hij zijn eigen niche gecreëerd met films als *Eastern Promises*, *A Dangerous Method* en *Cosmopolis*, succesvolle internationale co-producties die weliswaar in de markt worden gezet als arthousefilms, maar zoals al zijn titels niet zo makkelijk te categoriseren zijn. Cronenberg heeft altijd zijn eigen unieke en hoogst filosofische draai gegeven aan verschillende genres, zichzelf steeds opnieuw uitgevonden en de verlokkingen van de Amerikaanse filmindustrie vermeden. Zijn nieuwste film *Maps to the Stars* is niet toevallig een venijnige Hollywoodsatire.

De hoofdthese van de enige, vrij korte tekst in het boek *Evolution* is dat Cronenbergs oeuvre in drie fasen kan worden opgedeeld, een stelling die overtuigend

wordt onderbouwd. In zijn films van *Stereo* (1969) tot en met *Scanners* (1981) draaide het om wetenschappers die sleutelen aan de fysieke en psychische capaciteiten van de mens, telkens met dramatische of desastreuze resultaten. De hoofdpersonen in de periode van het profetische *Videodrome* (1983) tot *eXistenZ* (1999) verkennen hun eigen identiteit en gaan daarin alle grenzen te buiten. Vanaf *Spider* (2002) tot het recente *Cosmopolis* (2012) laat Cronenberg zijn protagonisten zoeken naar wat hun plaats is binnen een sociale orde.

Bolides

Wat *Evolution* tot een fascinerend boek maakt, is dat de enorme hoeveelheid aan illustraties voorzien is van een net zo groot aantal nieuwe citaten van Cronenberg, geplukt uit twee lange interviews door de auteurs en curatoren Noah Cowan en Piers Handling met de regisseur in zijn huis in Toronto. De citaten zijn zonder uitzondering prikkelend en geven blijk van zijn enorme drang om te proberen de wereld te begrijpen en iets daarvan te vangen in zijn films.

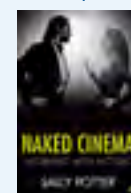
De fraaie stills en foto's van rekvisieten doen uitkijken naar de expositie, om de objecten in het echt te kunnen bewonderen. Denk aan de uit vreemde dierlijke beenderen samengestelde 'gristle gun' van Jude Law uit *eXistenZ*, de tatoeagekit die wordt gebruikt voor Viggo Mortensen in *Eastern Promises*, en vooral het onvergetelijke vleespistool dat in James Woods' hand is verwerkt in *Videodrome*. En wist u dat Cronenberg Jeff Goldblums telepod uit *The Fly* baseerde op het motorblok van zijn eigen geliefde Ducati?

Maar de combinatie van al die beelden met de uitspraken van Cronenberg is het indrukwekkendst. Cronenberg, staande tussen twee verwrongen bolides op de set van *Crash*: 'Als je niet in meer of mindere mate probeert, ben je geen kunstenaar. Je roept discussie op, gedachtes, acties – dat vind ik goed. Dat is cinema. Het is spannend en het maakt kunst de moeite waard. Plato wilde dat de kunstenaar zijn republiek zou verlaten. Wat ze doen is te verstorend, te ingrijpend, niet productief.'

David Cronenberg: Evolution | REDACTIE NOAH COWAN EN PIERS HANDLING | 2013, TIFF | 232 P. | ZIE OOK HET INTERVIEW MET DAVID CRONENBERG OP PAGINA 42

Boeken kort

Naked Cinema WORKING WITH ACTORS | SALLY POTTER | 2014, FABER & FABER | € 27,99

Sally Potter zegt te weten hoe acteurs het liefst benaderd willen worden op een filmset, en deelt die informatie in dit boek. Ze stipt werkelijk elk onderwerp aan; van financiële onderhandelingen tot intimiteit op de set, van improvisatie tot 'how to deal with a diva'. Wat opvalt is dat Potter vooral probeert over te brengen wat sleutels zijn tot succesvolle en zelfs liefdevolle samenwerkingen, waar andere auteurs bij dit onderwerp meer inzetten op crisismanagement en het oplossen van conflictsituaties. De tweede helft van het boek bestaat uit interviews met acteurs over de bijzondere relatie tussen regisseur en acteur. Onder andere Judy Dench en Steve Buscemi komen aan het woord.

Spike Lee CONTEMPORARY FILM DIRECTORS | TODD MCGOWAN | 2014, UNIVERSITY OF ILLINOIS | € 18,99

Boekenreeksen over buitengewone regisseurs zijn meestal opgebouwd aan de hand van iemands leven of oeuvre. De serie Contemporary Film Directors pakt het anders aan en vraagt per deel een auteur om een kritische analyse, een inleiding tot een motief of een filosofisch denkkader waarmee het werk van een regisseur inzichtelijk kan worden gemaakt. Dit boek is de nieuwste aanwinst in de serie. Todd McGowan beschrijft het onafhankelijke filmwerk van Spike Lee. McGowan ziet in Lee's werk de inzet van overmaat (excess) als een strategie om de kijker te confronteren met zijn eigen grenzen en daardoor een nieuwe kijkervaring te construeren. Een theoriebijter moet je wel zijn voor dit boek; de bibliografie strekt van Butler en Barthes tot Lukács en Žižek.

The Shut Up and Shoot Documentary Guide | ANTHONY Q. ARTIS | 2014, FOCAL PRESS | € 27,99

De eerste editie van dit boek kwam uit in 2007 en is sindsdien een echte bestseller. Dat heeft waarschijnlijk te maken met de no-nonsense toon waarmee de lezer wordt aangesproken. Geen ingewikkelde verhalen en ellenlange lappen tekst, maar snelle hoofdstukken, heel veel afbeeldingen, en alle informatie die een documentairemaker nodig zou hebben in één boek. Dit boek is geschreven voor de lezer die eigenlijk niet wil lezen, maar zo snel mogelijk wil beginnen. In deze nieuwe tweede editie is de informatie over film-equipment bijgewerkt en zijn er nieuwe hoofdstukken toegevoegd over bijvoorbeeld het filmen met iPhones, internationale projecten, het 4K-formaat en nog veel meer. Daarnaast is er een website ontworpen om het boek te ondersteunen met nog meer visueel materiaal.

SAMENSTELLING ANNE DE LOOS, INTERNATIONAL THEATRE & FILM BOOKS, LEIDSEPLEIN 26, 1017 PT AMSTERDAM, T 0206226489, WWW.THEATREANDFILMBOOKS.COM

Thuis kijken

De schaduw van Jodorowsky hangt over **A Field in England**, Ben Wheatley's ontregelende kijk op de Britse zeventiende eeuw. Via de VOD-platformen hoopt deze cultfilm zijn publiek te vinden.

DOOR MARK VAN DEN TEMPEL

A Field in England IN EEN CIRKEL VAN PADDENSTOELEN

Drie zeer diverse films (*Down Terrace*, *Kill List* en *Sightseers*) hebben Ben Wheatley tot Englands meest avontuurlijke regisseur gepromoveerd. Of hij zijn status weet uit te bouwen tot die van gearriveerd cineast zullen we weten wanneer volgend jaar zijn eerste grote productie het licht ziet: de verfilming van J.G. Ballards *High Rise*. Maar eerst wordt in Nederland nog snel even cultfilm nummer vier online gedumpt. Tenminste, zo voelt het een beetje met de lancering van *A Field in England*. Geen theaters, geen dvd, maar direct via iTunes en de VOD-platformen te betrekken.

Heel vreemd is die keuze niet, want het publiek voor *A Field in England* zal klein zijn. We schrijven de zeventiende eeuw, en een burgeroorlog verscheurt Engeland. Het is de tijd van lange capes, slappe hoeden en slechte gebitten. Een burgerman, Whitehead genaamd, heeft zich zonder kleerscheuren uit een bloedige veldslag weten terug te trekken. Midden op het Britse platteland krijgt hij gezelschap van drie haveloze avonturiers.

Whitehead heeft een missie, zo lijkt het. Voor een niet nader genoemde opdrachtgever moet hij alchemist en waarzegger O'Neil zien op te pakken. Deze heeft occulte geschriften gestolen die terug moeten naar de eigenaar. Ze treffen O'Neil midden in een magische cirkel van paddenstoelen, waar ze de alchemist met een touw (!) uit weten te trekken. Dan kan de krachtmeting tussen de twee geleerde mannen beginnen.

O'Neil denkt de paranormaal begaafde Whitehead te kunnen inschakelen bij het vinden van een begraven fortuin. Hij neemt de burgerman mee in een tentje op de hei, waar vervolgens een vreselijke kwelling plaatsvindt. Tenminste, daar gaan we maar van uit, omdat de camera keurig buiten blijft wachten. Het is Wheatley ten voeten uit: alle voor de hand liggende trucs om zijn film eens lekker eng te maken, heeft hij op zijn geschoven. De aanzienlijke wonden die sommige van de mannen oplopen worden door

het gebruik van zwart-wit nooit akelig. En een open vlakte in het volle daglicht is natuurlijk ook niet snel angstaanjagend.

A Field in England beweegt zich veel meer op het terrein van Herzogs *Aguirre, the Wrath of God* of Jodorowsky's *El Topo* dan in het horrorgenre. Het is bewust ontregelende cinema die zijn kracht haalt uit de verwarring die wordt gezaaid. Is iedereen soms high van die paddenstoelen? Dood? Dat doet Wheat-

De Grote Oorlog, deel 4 Gallipoli

Omdat het dit jaar honderd jaar geleden is dat de Eerste Wereldoorlog uitbrak, besteden we in dit herdenkingsjaar maandelijks aandacht aan een klassieke film over de Grote Oorlog.

De meeste films over de Eerste Wereldoorlog gaan over het front in België en Frankrijk. Daarom deze maand een film die zich op een geheel andere locatie afspeelt: Peter Weirs *Gallipoli* uit 1981. De film is vooral bekend door een vroege rol van Mel Gibson, destijds net doorgebroken in de eerste *Mad Max*-film (1979).

De hoofdrol is echter weggelegd voor de tamelijk onbekend gebleven Mark Lee. Hij speelt sprinter Archy, die in mei 1915 zoals vrijwel alle Australische mannen vol zit met nationalistische sentimenten, maar te jong is om zich aan te melden bij het leger. Als hij mede-atleet Frank (Gibson) ontmoet, besluiten de twee dwars door het droge en hete Zuidwest-Australië naar Perth te trekken, om zich daar te laten inschrijven. Met wat liegen komen beiden door de keuring, waarna ze naar Caïro verscheept worden. Hun trainingskamp bevindt zich vlak bij de piramiden en samen met andere soldaten ver-

ley iets minder overtuigend dan zijn illustere voorgangers. Hele stukken zijn gewoon saai doordat je als kijker geen idee hebt waar deze mannen nou precies naar op zoek zijn.

Wat doet de film dan wel goed? Het zwart-witgebruik geeft *Field* een overtuigingskracht die kleur niet snel had geboden. Wheatley experimenteerde met heel goedkope lenzen die voor een mooie vervreemding zorgen. Het taalgebruik heeft een schitterende tijdloosheid, en bevat uitspraken als "If wishes were horses, beggars would ride". Een volksliedje ontpopt zich tot een melancholieke herkenningmelodie. En een paar keer lijkt Wheatley zelf wel onder

invloed van psychedelica en gaat hij zichzelf visueel te buiten, met memorabel resultaat.

We moeten *A Field in England* gewoon zien als de klein gebudgetteerde stijloefening die hij is. Een vormexperiment van een talentvol regisseur die in de toekomst met meer geld nog heel bijzondere dingen zal laten zien. Althans, dat hopen we.

A Field in England ★★★★★ GROOT-BRITANNIË, 2013 | REGIE BEN WHEATLEY | ZWART-WIT, 91 MINUTEN | OP VIDEO-ON-DEMAND (CINÉART)

maken ze zich met de plaatselijke prostituees. Weir gebruikt de eerste helft van *Gallipoli* om de onschuld van deze jongens te benadrukken, iets wat vrijwel elke WO I-film doet. Het scherpt het contrast aan met de destructie die volgt, maar waarvan de personages op dat moment nog geen weet hebben.

Midden in de nacht landen ze bij het schiereiland Gallipoli, dat op de Turken moet worden veroverd om een geallieerde zeeroete naar Rusland veilig te stellen en te kunnen doorstoten naar Constantinopel, het huidige Istanbul. Helaas hebben de Turken zich diep ingegraven en beschikken ze over moderne mitrailleurs. De landing geeft een voorproefje van wat Archy, Frank en hun maten te wachten staat: het constante gedreun van mortiervuur is niet te harden.

In de climax reconstrueert Weir de desastreuze verlopen Slag om Gallipoli. Hij laat

omstandig zien hoe een arrogante generaal en in het heetst van de strijd theedrinkende Britse commandanten, die wisten dat een aanval futiel was, een humanitaire ramp veroorzaken waarbij meer dan 40.000 soldaten (waarvan bijna 9.000 Australiërs) het leven lieten. In Australië wordt deze traumatische gebeurtenis sinds 1916 herdacht als Anzac-dag (25 april), waarbij Anzac staat voor het Australian and New Zealand Army Corps.

Zo vormt *Gallipoli* een mooie aanvulling op het oorlog-als-waanzin-thema dat in andere landen geproduceerde WO I-films ook stevast opvoeren. Weirs op historische bronnen gebaseerde film biedt bovendien troost voor alle Australische nationalist die zich tegen moederland Groot-Brittannië willen afzetten: de Britten komen er niet goed vanaf.

De meervoudige herhaling van Albinoni's sombere Adagio voor strijkers en orgel dient in *Gallipoli* als requiem voor de gevallen – een geïnspireerd gebruik van bestaande muziek dat ongetwijfeld van grote invloed was op Oliver Stone, die zijn Vietnamfilm *Platoon* muzikaal dichtsmeedde met het Adagio voor strijkers van Samuel Barber.

ANDRÉ WAARDENBURG

Gallipoli AUSTRALIË, 1981 | REGIE PETER WEIR | OP DVD (PARAMOUNT)

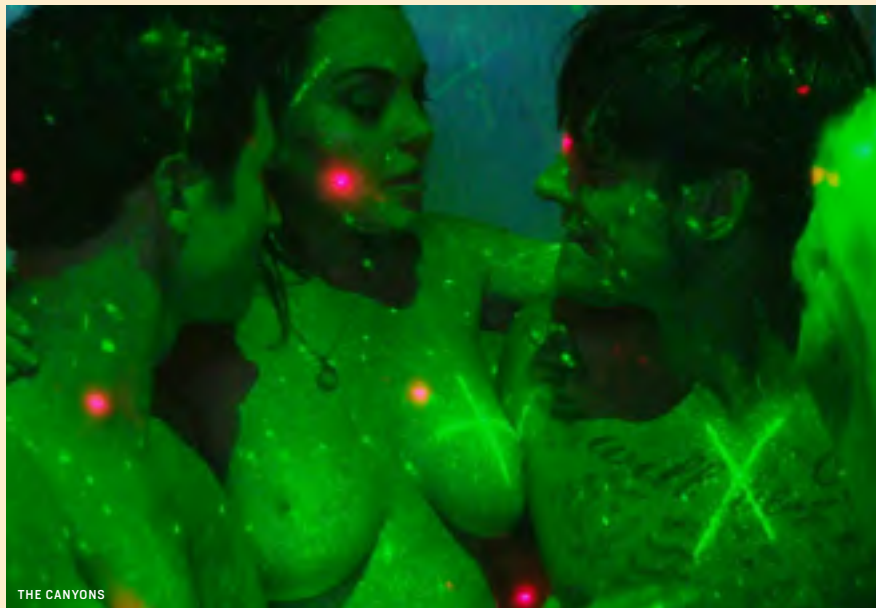
The Canyons Ranzig en doorgedraaid

Sex sells. En Hollywood ook. Alleen niet voor iedereen.

Het zit de schrijver van *Taxi Driver* niet mee. David Cronenbergs *Maps to the Stars* draaide vorige maand in competitie in Cannes en wordt uitgebracht in de Nederlandse bioscopen, maar Paul Schraders *The Canyons* gaat meteen naar dvd. Twee films over zielloos Hollywood als de binnenste cirkel van de hel. De één bejubeld, de ander verbannen. Terwijl het door Bret Easton Ellis geschreven kickstarterproject *The Canyons* in minstens één opzicht toch echt de betere film is.

The Canyons is terecht al Schraders zombiefilm genoemd. Het is een zielloze film over Hollywoodtypes die parasiteren op de energie en ideeën van nieuwkomers, totdat die het ook allemaal geen moer meer kan schelen. Schraders versie spreekt misschien minder direct tot de verbeelding en is minder komisch dan *Maps to the Stars*, maar z'n schijnbaar ongeïnspireerde B-film-plot en lusteloze acteren illustreren juist perfect wat de regisseur wil zeggen: dat Hollywood failt is. De film mikt trouwens niet zozeer op de studio's en de blockbusters maar vooral op de massa tweede- en derderangs talent die daaronder bungelt in de voedselketen van Hollywood.

Het is niet toevallig dat Schrader porno-acteur James Deen en Lindsay Lohan liet opdraven voor de hoofdrollen. Deen – 'I have more IMDb credits than you do, Schrader! I've been in more movies than f**king Al Pacino!' (*Hollywood Reporter*) – heeft precies de juiste uitstraling en kan precies slecht genoeg acteren. En Lindsay Lohan, nou ja, u weet wel. Vorig jaar dacht iedereen dat die beruchte *New York Times*-reportage – 'Here is what happens when you cast Lindsay Lohan in your movie' – de doodsteek zou zijn voor Schraders film. En misschien was die dat toen ook wel. Maar achteraf kun je die

ook lezen als een – opnieuw – perfecte viral voor Schraders verhaal over doorgedraaide sterretjes en ranzige geldschieters. Helaas had bijna niemand dat op dat moment door. Maar het is nog niet te laat.

Waar gaat het allemaal over? Deen speelt een rijkeluiszoontje die het liefst onbekenden in z'n villa uitnodigt voor kinky seks met z'n vriendin (Lohan natuurlijk), maar onder druk van z'n vader iets van z'n leven moet maken. Voor de vorm zet hij daarom een B-film-project op maar heeft niet door dat de hoofdrolspeler eigenlijk de ex van z'n vriendin is. Van het een komt het ander en dan ontloft de hele boel.

Fantastisch dus. Critici klaagden dat *The Canyons* voorbij alle idealisme en ironie is en alleen een gapende leegte laat zien, maar dat is juist het punt. Dit is precies zo'n ernstige film als Schrader, naast filmmaker nota bene ooit de auteur van een boek over het transcendentale in de films van Ozu, Bresson en Dreyer, altijd al voorstond. Als er in Hollywood nog spirituele ervaringen bestaan, zegt Schrader (en Cronenberg trouwens ook), dan is dat door geslik en gesnuif van poeders. God heeft het gebouw verlaten. Dat is wat Schrader wil laten zien en dat is uitstekend gelukt.

RONALD ROVERS ★★★★★

The Canyons VERENIGDE STATEN, 2013 | REGIE PAUL SCHRADER | KLEUR, 99 MINUTEN | OP DVD (KOCH MEDIA)

Overlord D-Day op in- tieme schaal

Naadloos vermengt *Overlord* documentaire beelden van de aanloop naar D-Day en de landing op de Normandische kust met dertig jaar later gefilmde fictie, en legt zo impliciet het voortschrijdend inzicht over de oorlog bloot.

Het is deze maand zeventig jaar geleden dat de geallieerde troepen landden op de Normandische kust op D-Day, het startschot van operatie Overlord. Het zal op Nederlandse tv-zenders ongetwijfeld reden zijn om *Saving Private Ryan* weer eens van stal te trekken, maar voor wie dat te bombastisch of, nu ja, Spielbergiaans is, raden we Criterion's nieuwe uitgave van de Britse productie *Overlord* aan, een zeldzaam kleinschalig en melancholisch werk over die grote slag.

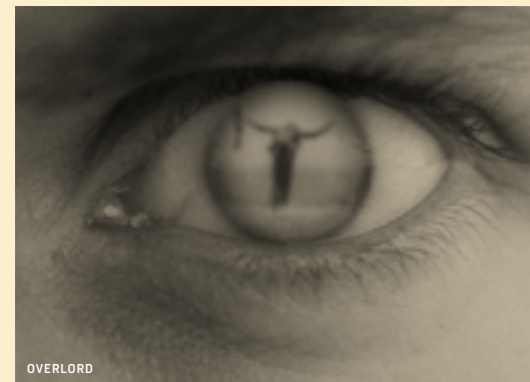
Overlord is het resultaat van drie jaar archiefonderzoek in het Britse Imperial War Museum door de van origine Amerikaanse regisseur Stuart Cooper. Hij spitte er door duizenden uren aan documentaire beelden van de Britse legerhandelingen voorafgaand aan en tijdens de operatie. In *Overlord* wor-

den die beelden op ingenieuze wijze ingebed in een fictieverhaal over één soldaat. Tom Beddows (Brian Stirner) wordt aan het begin van de film opgeroepen voor actieve dienst, en is na zijn training aanwezig bij de landing in Normandië. Maar de film focust in de eerste plaats op zijn persoonlijke beleving: de vertwijfeling over de oorlog, de berusting in de hem opgelegde taak, de onvermijdelijke opname in de massale machinerie van de oorlog.

Stuart Cooper won voor *Overlord*, net als voor zijn debuut *Little Malcolm and His Struggle against the Eunuchs* een jaar eerder, een Zilveren Beer op het filmfestival van Berlijn, maar zakte in Hollywood in de jaren tachtig en negentig af naar het maken van goedkope en veelal waardeloze televisiefilms met titels als *Dancing with Danger* en *Bitter Vengeance*. Alleen al op basis van *Overlord* verdient hij echter zijn plaats in de filmgeschiedenis. In samenwerking met cameraman John Alcott (vooral bekend om zijn werk met Stanley Kubrick) weet hij de nieuwe fictiebeelden naadloos aan te laten sluiten op het documentaire materiaal, maar ook ruimte te creëren voor een frissere alles-mag-filmstijl geënt op de Europese *nouvelle vague*. Daarmee slaat hij bovendien een unieke brug tussen twee tijdperken, en tussen twee visies op wat oorlog is: de heroïsche en doelbewust opruiende beelden die tijdens de Tweede Wereldoorlog werden gemaakt, worden gekleurd door een cynischer blik op wat oorlog met een mens doet die meer past in het tijdperk van de Vietnam-oorlog.

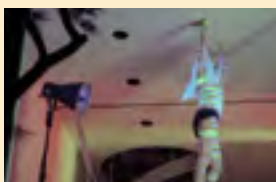
JOOST BROEREN ★★★★★

Overlord GROOT-BRITANNIË, 1975 | REGIE STUART COOPER | ZWART-WIT, 83 MINUTEN | OP DVD EN BLU-RAY, IMPORT (CRITERION, R1)

IMPORT

Het beste uit het wereldwijde aanbod voor thuis-kijkers deze maand, geselecteerd door Boudisque (boudisque.nl). Kijk voor een selectie uit het Nederlandse aanbod op filmkrant.nl.

Exhibition

'Verontrustend, speels ideosyncratisch en op een duistere manier geestig', noemde de Britse critica Carmen Gray deze film van Joanna Hogg in haar bijdrage aan *Slow Criticism* 2014. De disfunctionele relatie van kunstenaarskoppel D en H komt op scherp te staan wanneer ze hun huis willen verkopen. DVD, BLU-RAY (R2/B) ARTIFICIAL EYE

L'eclisse

Het ambigue einde van Antonioni's film wist Amerikaanse distributeurs bij de eerste uitbreng in 1962 zó te ontfreuen, dat ze simpelweg de laatste zeven minuten van de film af knipten. Criticus Jonathan Rosenbaum noemt juist deze passage 'misschien wel de krachtigste sequentie uit Antonioni's oeuvre'. DVD+BLU-RAY (R1/A) CRITERION

Too Late Blues

Na het onafhankelijk geproduceerde *Shadows* maakte John Cassavettes deze film voor studio Paramount. De centrale worsteling van bandleider Ghost (gespeeld door muzikant Bobby Darin) is die van Cassavettes zelf: ga ik voor het geld of doe ik het op mijn eigen manier? DVD+BLU-RAY (R2/B) EUREKA/MASTERS OF CINEMA

Cousin Jules

Omdat regisseur Dominique Benicheti er in 1973 op stond dat zijn documentaire alleen vertoond mocht worden in CinemaScope en met stereogeluid, bleef deze parel lange tijd ongezien: de kleine theater waar deze ode aan het rurale leven had moeten draaien, konden het niet aan. Nu inhalen! BLU-RAY (RA) CINEMA GUILD

Camera Obscura

The Walerian Borowczyk Collection met vijf speelfilms en veertien kortfilms uit het omvangrijke oeuvre van deze provocatieve Poolse filmmaker, plus uitgebreide extra's. Borowczyk onderzocht in zijn werk de grenzen van het betamelijke – misschien daarom dat hij onrecht in vergetelheid raakte? DVD+BLU-RAY (R2/B) | ARROW ACADEMY

FILMSLOT

“Long live the new flesh”, zijn de laatste woorden van Max Renn in David Cronenbergs *Videodrome* (1983) voordat hij een pistool, zijn aan zijn lichaam vastgegroeide ‘handgun’ tegen zijn hoofd zet en het hele boeltje opblaast. Zijn hoofd, de virtuele tv-wereld waarin hij gevangen zit, en het ‘oude vlees’, het lichaam dat hem omhulde. En nog is het niet genoeg. Nog is hij niet dood. Want er is nog een Max Renn. In een van de meest verontrustende Droste-effecten uit de filmgeschiedenis haalt ook deze man de trekker over. Niet wetende of hij door zichzelf te doden ook zijn dubbelganger uit de weg kan ruimen. Of dat hij voor eeuwig gevangen zit in zijn video-loop.

‘Het nieuwe vlees’ is ook de Nederlandse titel die het EYE Filmmuseum gaf aan zijn versie van de grote rondreizende David Cronenberg-tentoonstelling ‘Evolution’ die eind vorig jaar zijn wereldpremière beleefde. Een replica van die televisie, nu in de variant waarin er in plaats van een kijkdoosje een hand door het huidachtige scherm naar buiten probeert te breken, is een van de topstukken van die verzameling. We schreven er al eerder over: bij Cronenbergs films weet je nooit zeker of je erin zit, of ernaar kijkt. En het in al hun materialiteit bekijken van props en prosthetics creëert een extra laag bij het toch nog altijd platte filmbeeld. Real live 3D.

De *Filmkrant* was destijds op uitnodiging van Tiff Bell Lightbox in Toronto om de tentoonstelling te bekijken en sprak bij die gelegenheid met Cronenberg. Nu eens niet over zijn films, zijn oeuvre of het verleden. Althans niet echt. Maar over de toekomst, de dingen die hem bezighouden in de wereld.

De tentoonstelling is in drie hoofdthema’s verdeeld: Wie is mijn schepper, wie ben ik en wie zijn wij? Ze lopen min of meer parallel met drie stadia in zijn werk: de wetenschappelijke (van *Stereo* en *Crimes of the Future* tot *Scanners*), de psychologische (van *Videodrome* tot *eXistenZ*) en de sociologische (van *A History of Violence* tot recentelijk *Maps to the Stars*). Wat vindt hij van dat concept?

“Hoewel ik er niet zo dol op ben om mijn werk op een academische manier te analyseren, ben ik altijd geïntrigeerd om te horen wat mensen uit mijn films halen. Maar het heeft verder geen effect op hoe ik mijn films maak, of hoe ik ernaar kijk. Voor mij, en ik heb dat al vaker gezegd, is elke film weer een nieuwe film. Het is dan alsof ik nog nooit eerder een film heb gemaakt, en ik focus me volkomen op die ene film. Voor een tentoonstelling is zo’n concept wel handig, en samenstellers Noah Cowan en Piers Handling kennen mij en mijn werk al jaren en goed, dus ik vertrouw hun visie. Maar voor mij is het even interessant om te horen waarom mensen het er niet mee eens zijn.”

Dus u denkt niet conceptueel over uw werk, maar de naam van de tentoonstelling is ‘Evolution’? Denkt u wel evolutionair over uw werk, hoe kijkt u erop terug?

“Als je een vis bent die op het punt staat om aan land te kruipen, dan denk je ook niet na over het stadium van de evolutie waarin je je bevindt. Dan probeer je te overleven. Overleven is natuurlijk een van de grote thema’s

David Cronenberg **‘WE HOEVEN NIET ZIJN DAT DE ZON OP ZAL BRA DAT GAAT SOWIESO GEBEUR**

De grote EYE-zomertentoonstelling staat dit jaar in het teken van David Cronenberg, de man van de Hobbes Parasieten uit *Shivers* en de gynaecologische instrumenten uit *Dead Ringers*, van een heuse Mugwump uit *Naked Lunch* en andere ‘Talking Assholes’. Een gesprek met de filmfilosoof voor wie het lichaam niet heilig is. En verder ook niets eigenlijk.

DOOR DANA LINSEN

van alle Canadese kunst. Ook in praktische zin. Als ik bijvoorbeeld de financiering voor *Dead Ringers* rond had gekregen op het moment dat ik het eerste plan voor die film aan het ontwikkelen was, dan had ik hem tien jaar eerder gemaakt. Hoe had hij dan in mijn oeuvre gepast? Er is in de filmwereld natuurlijk een soort omgevingsdruk, op de manier waarop Darwin die in zijn evolutietheorie beschrijft, maar die heeft te maken met geld en overheidsbeleid. Dus als je vraagt naar de ontwikkeling van een filmkunstenaar, dan heeft dat minder met creativiteit te maken dan met omgevingsfactoren. De volgorde waarin ik mijn films heb gemaakt was anders geweest als ik ze had kunnen maken op het moment dat ik wilde, dus wat is dat voor evolutie? Iemand die dat niet weet is snel geneigd om er een ontwikkeling in te zien.

“En dan is er nog een probleem met het begrip evolutie. Mensen interpreteren het vaak als een vorm van vooruitgang, een verandering naar iets beters. Zoals de menselijke soort steeds complexer is geworden, met de ontwikkeling van zijn hersenen etc. Maar in biologische zin betekent evolutie simpelweg ‘verandering’. Het idee dat evolutie te maken heeft met beter en sterker worden is eigenlijk een religieus concept, zoals men in de middeleeuwen dacht dat mensen uiteindelijk engelen zouden worden, een soort hogere entiteit. Maar dat is niet

hoe evolutie werkt. Natuurlijk worden soorten vaak complexer en geavanceerder in reactie op hun omgeving, maar daar kun je geen moreel oordeel aan ontleunen.”

Bent u niet een beetje te bescheiden over uw eigen werk? Het is ook aan de mens eigen om op gezette tijden op zijn leven terug te kijken en zich af te vragen hoe het allemaal zal aflopen? “Hoe het allemaal zal aflopen weet ik wel. [Lacht] Voor een atheïst is dat niet zo’n moeilijke vraag. Maar bescheiden? Nee, ik denk meer dat ik realistisch ben. Ik ben blij dat ik een enorme variëteit aan dingen heb kunnen maken, en dat ik gezond en gelukkig genoeg ben – alhoewel het niet alleen geluk is, er komt ook een hoop wilskracht bij kijken – om een lang werkzaam leven te hebben. Ik denk dat het voor een kunstenaar belangrijk is om zo lang mogelijk actief te zijn, omdat je alleen dan een beetje in de gaten kunt krijgen waar je mee bezig bent, en jezelf hopelijk ook nog een beetje te verrassen.”

Dat klinkt alsof u toch enigszins op uzelf en uw werk reflecteert. “Ik ben altijd wel beschouwelijk geweest. Dat is een onderdeel van de kunst. Maar ik voel niet de behoefte om al mijn films terug te zien en daar iets van

te vinden. Ik kan me voorstellen dat dat misschien ooit gebeurt, als ik lang genoeg leef, maar te gebrekkig ben om films te maken. Ik herinner me een gesprek met William Burroughs daarover [van wie Cronenberg *Naked Lunch* verfilmde, DL], die toen in de tachtig was en vertelde dat hij het gevoel had dat hij alles had gezegd wat hij te zeggen had. Maar voorlopig voel ik de noodzaak niet, dus laat ik de bespiegeling maar aan anderen over.”

Laten we het dan maar over het heden hebben. Aan de hand van de tentoonstelling is goed te zien welke thema's u in het verleden hebben beziggehouden, maar wat zijn uw grootste zorgen en preoccupaties op dit moment? “Ik heb er geloof ik een tamelijk ‘Olympische’ blik op. De mens is in staat tot grote creativiteit en grote

BANG TE NDEN WANT REN’

destructie. Ik ben bepaald niet de enige die zich realiseert dat de mens de aarde in rap tempo aan het vernietigen is. Dat begon al in de jaren na de Tweede Wereldoorlog – ik ben in 1943 geboren, dus ik ben niet echt een babyboomer, maar nog net een oorlogskind. Vanaf het moment dat de atoombom was uitgevonden – en dat was dus nog voordat mensen beseften dat je de aarde ook kon verwoesten door het milieu te vervuilen – leeft iedereen met het besef dat de wereld ieder moment kan eindigen, iets wat het gevolg is van onze eigen stupiditeit en kortzichtigheid. Dat aspect van de menselijke natuur is nooit veranderd. Het neemt hooguit een nieuwe vorm aan. Tegenwoordig is iedereen bang voor terrorisme en Islamitisch extremisme, maar er is altijd iets geweest, de Koude Oorlog, de oorlog in Vietnam, Korea, de Cubaanse raketten crisis. Het is een universele bron van zorg. We hoeven niet bang te zijn dat de zon op zal branden, want dat gaat sowieso gebeuren, maar dat duurt nog miljoenen jaren, dus in menselijke begrippen is dat te abstract. Dus het gaat over dingen die dichterbij zijn, (be)grijpbaarder. Uiteindelijk maken we ons het meeste zorgen over onszelf, onze eigen existentie. En over hoe stom en destructief de mens voortdurend is. De strijd voor een bepaalde manier van intelligentie en helderheid en humanistische compassie wil ik in al mijn werk onderstrepen.”

Die vragen zitten ook in de ‘game’, het interactieve online project ‘Body/Mind/Change’ dat Lance Weiler voor deze expositie heeft ontworpen. Is virtual reality voor u een volgende stap? “De game is eigenlijk vooral geïnspireerd door mijn oudere films, zoals *eXistenZ*, en de vragen die daarin worden gesteld over technologie. De basis van die fascinatie, dat we ons niet buiten de technologie moeten plaatsen die we voortbrengen, net zomin als we ons buiten de natuur moeten plaatsen die

ons voortbrengt, zit nog steeds in al mijn werk. Want de vraag die daaraan ten grondslag ligt is steeds maar weer wat een mens eigenlijk is. In het verleden werd er nog wel eens gedacht dat technologie iets wezensvreemds was, alsof het van buiten uit de ruimte kwam, maar ik heb altijd gezegd dat technologie 100% menselijk is. En dat betekent dat technologie precies weerspiegelt wat en wie we zijn, zowel de positieve als de negatieve kanten. Je kunt door middel van technologie niet ontsnappen aan de problemen waar de mens zich voor gesteld ziet. Technologie belichaamt al onze problemen. Je kunt niet aan jezelf ontsnappen. Virtual reality is nog steeds een menselijke realiteit.”

Is dat een angstaanjagende of een hoopvolle gedachte, of neemt u in dat discours geen moreel standpunt in? “Moraal heeft niet zoveel te maken met hoop. Ik denk dat in hoeverre je hoopvol kunt zijn meer te maken heeft met je biochemische constitutie. Het heeft in ieder geval weinig te maken met een rationele inschatting van een situatie, van gevaar bijvoorbeeld. Het valt me op, en dat is weer een van die vreemde dingen aan de menselijke natuur, dat sommige mensen heel optimistisch zijn omdat hun metabolisme schijnbaar zo in elkaar zit, in plaats van rationeel. Het is gewoon biochemie. Rationeel gezien kun je begrijpen dat al het menselijke leven uiteindelijk en onvermijdelijk vernietigd zal worden. Emotioneel is dat veel moeilijker. Ik kan dat snappen en toch door de stad lopen met een tamelijk opgeruimd gevoel. Op dat moment hangt het er meer vanaf door welke straat je loopt. Als het een straat in Toronto is, is er een gerede kans dat je je tamelijk goed voelt. Loop je door een straat in Syrië, dan ziet het er een stuk minder rooskleurig uit. Er is geen definitief antwoord op die vraag. Om te leven en te overleven is er een zekere vorm van optimisme nodig, ook al spreken de feiten dat tegen, en daarom denk ik dat onze biochemie dat ondersteunt.”

Maar dat verschilt van mens tot mens? “Absoluut. En van moment tot moment in hun leven. Mijn zoon zei in een interview met Toronto Life Magazine dat hij denkt dat ik, zijn vader, van mild nog milder ben geworden naarmate ik ouder wordt. Daar moest ik hard om lachen, maar er zit een kern van waarheid in. Dat kan alleen maar te maken hebben met mijn opvoeding, door twee geweldige ouders, en met mijn biochemische structuur, de unieke structuur van mijn DNA. In het aangezicht van alle wetenschap die het tegendeel bewijst blijf ik optimistisch.”

De tentoonstelling maakt heel erg het belang van ‘materialiteit’ in uw werk duidelijk. Het Cartesiaanse lichaam-geest-probleem loopt als een rode draad door uw werk, maar het daadwerkelijk zien van echte props en artefacten geeft een soort nieuwe laag, een geïntensiverende en geoptimaliseerde kijkervaring ... “...ja, dat klopt.”

...dus zelfs als je uw werk niet ‘evolutionair’ bekijkt, dan zit er toch een soort continuïteit in wat betreft stijl. “Ja dat klopt. Ik kan me voorstellen dat een aantal thema's, ondanks de expliciete manier waarop ze worden verbeeld, vaak ook heel abstract kunnen blijven in mijn films. Maar voor mij zijn ze zeer concreet. In het

bijzonder: vóór de invoering van computer generated images moest alles wat ik wilde laten zien fysiek gemaakt worden. Het moest ook bestaan in de materiële wereld. Daarom heeft filmmaken voor mij altijd meer te maken gehad met beeldhouwen dan met schilderkunst, zoals bij veel andere filmmakers. Het is een tactiele, tastbare, fysieke bezigheid. Een kunstvorm die ook met je tastzin te maken heeft.

“Het is niet alleen sculpturaal en monumentaal in de zin van de ruimte, de cameravoering, het gebruik van lenzen, maar ik heb me ook altijd heel erg een kubist gevoeld in de zin dat ik met behulp van de camera de ruimte in vlakken kon verdelen. Dat heb ik altijd het moeilijkste onderdeel van filmmaken gevonden. Hoe je mensen ten opzichte van elkaar en de camera kon laten bewegen. De Italiaanse filmmaker Bernardo Bertolucci vertelde me ooit dat mise-en-scène en camerabewegingen in de Europese artfilm lange tijd volkomen gepolitiseerd zijn geweest. Tot op die hoogte dat als je de camera naar links bewoog, dat je dan een links standpunt innam. En dat hij zich pas later realiseerde dat dat er niet mee te maken had. Dat camerabewegingen vooral emotioneel en intuïtief zijn. Ik moest enorm lachen toen ik dat hoorde. Voor mij was dat van meet af aan duidelijk.

“De camera is altijd fysiek en emotioneel. De fotografie van een film is als een zenuwstelsel, dat al die prikkels stuurt en verwerkt. Op het moment dat je de machinerie van het filmmaken onder de knie hebt, word je alleen nog maar geleid door wat goed voelt en wat niet. Dus misschien is mijn perspectief op het leven iets veranderd naarmate ik ouder ben geworden – je hoopt dat je iets meer begrijpt, ook al is dat niet altijd het geval – het is nog steeds hetzelfde zenuwstelsel, dezelfde intuïtie die mij leidt. En hoewel mijn cameraman Peter Suschitzky, met wie ik sinds *Dead Ringers* al mijn films heb gemaakt, me wel eens heeft gezegd dat ik heel anders werk dan toen, een stuk efficiënter bijvoorbeeld, is mijn zenuwgestel niet veranderd, dus ik denk dat daar die continuïteit uit voortkomt.”

Zou je dan ook kunnen zeggen dat filmbeelden op een bepaalde manier door het zenuwstelsel bewegen, zowel bij de maker als bij de toeschouwer, en dat ze daarom een bepaalde impact op toeschouwers kunnen hebben? “Dat kun je alleen maar hopen. Het klinkt misschien een beetje klinisch om te denken dat de manier waarop mensen op je films reageren iets te maken heeft met hoe ze op jouw zenuwstelsel reageren, maar ik denk dat het uiteindelijk wel zoiets moet zijn. Ik ben in ieder geval niet de grote manipulator à la Hitchcock die als een poppenspeler de emoties van het publiek bespeelde. In tegendeel. Ik heb eerder het gevoel dat ik de gene ben die opspringt en schrikt en lacht en huilt en het publiek uitnodigt om met mij die achtbaan in te gaan. Dus ik hoop dat het klopt wat je zegt, want dat is wel het soort communicatie dat ik met mijn publiek wil bewerkstelligen.”

Nieuw Filmjaarboek

Korting van €3,50 op Filmjaarboek 2013/2014 voor lezers Filmkrant

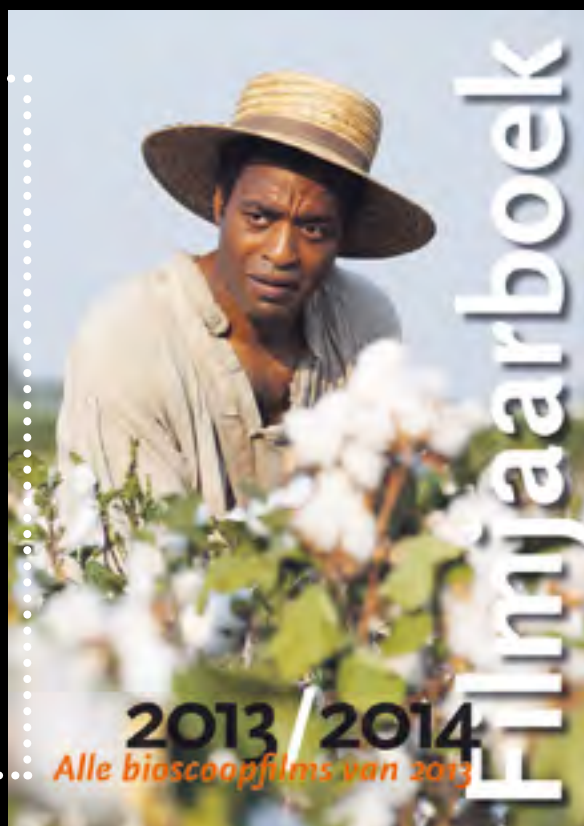
De nieuwe editie bevat besprekingen van alle in 2013 in de Nederlandse bioscopen en filmtheaters uitgebrachte films, inclusief uitgebreide credits en bezoekcijfers, plus een jaaroverzicht met de belangrijkste gebeurtenissen uit de filmwereld en een aantal achtergrondartikelen.

Verkrijgbaar of te bestellen bij iedere boekhandel en bij bol.com en bruna.nl.

Lezersactie

Tegen inlevering van deze actiebon ontvangt u het
Filmjaarboek 2013/2014 voor €16,50 i.p.v. €20
ISBN 978 90 6403 7993. Actienummer: 502-66364
Deze actie is geldig tot en met 15 juni 2014

INTERNATIONAL THEATRE & FILM BOOKSHOP

International Theatre & Film Books
Leidseplein 26 ★ 1017 PT Amsterdam
Nederland / The Netherlands
T +31 (0)20 - 622 64 89 ★ F +31 (0)20 - 627 21 48
info@theatreandfilmbooks.com
www.theatreandfilmbooks.com

mania 308
VANAF 6 JUNI
IN ONZE WINKELS

www.platomania.eu • www.sounds-venlo.nl
www.kroese-online.nl • www.platenhuis-het-oor.nl
www.velvetmusic.nl • www.waterput.nl
www.de-drvkery.nl

WORLD WIDE ANGEL

BEDIEN JEZELF

Twee beroemde historische personages, Sigmund Freud (Viggo Mortensen) en Carl Jung (Michael Fassbender), dineren in het huis van de oudste van de twee, om een paar problemen te bespreken die betrekking hebben op de opkomende wetenschap van de psychoanalyse – zoals de vraag of ze het woord libido in het openbaar hardop moeten gebruiken. Maar de plaatsing van hun lichamen in de ruimte is onnatuurlijk en verkrampd – Freud en Jung zitten naast in plaats van tegenover elkaar, terwijl hun armen bijna langs elkaar schuren – en de manier waarop ze praten klinkt vreemd. Op een bepaald moment zegt Freud, “Trouwens, voel je niet geremd hier. Mijn gezin heeft ervaring met de meest ongepaste eettafelonderwerpen.”

Aangespoord door deze verwijzing naar iets buiten het domein van de theorie – net als, letterlijk, naar iets buiten het verkrampde frame waar hij (en wij) tot zover in zat – kijkt Jung op, een beetje verbaasd. Cut naar zijn POV shot, dat de vormt aanneemt van een rustig panshot van een kant van de tafel – waar vier van Freuds kinderen en zijn vrouw zitten – naar de andere kant, die nog eens vier kinderen onthult, plus een bediende. Cut terug naar de eerste camerapositie van Freud en Jung: de laatste is klaar met het bestuderen van zijn omgeving, buigt zich weer wat voorover en vervolgt zijn discours.

Het is een komisch vignet over het alledaagse leven bij het gezin Freud – een plek van duidelijke formaliteiten en regels, maar ook een plek voor de vrije discussie van ongepaste onderwerpen. De scène is zelfs gestructureerd als een grap, met een visuele punchline die de

Australische filmcriticus Adrian Martin kijkt naar opvallende discussies en tendensen rond filmmakers.

DOOR ADRIAN MARTIN

vorm aanneemt van wat filmmakers een ‘reveal’ noemen – die negen afliuistersaars die offscreen waren in het eerste shot, zonder dat iets hun aanwezigheid suggereerde.

De film is David Cronenbergs *A Dangerous Method* (2011). Als een verhaal over de beginjaren van de psychoanalyse – toen de praktijk nog niet geïnstitutionaliseerd was, en alle methoden voor het doorgronden van de psyche nog via trial-and-error verliepen – gaat het ook over de formatie van een heel specifiek, reëel historisch voorbeeld van mise-en-scène: de plaatsing van patiënt en analyticus tijdens een psychoanalytische sessie, waarin de eerste ligt, weggedraaid van de ogen van de laatste, die (in het algemeen) zit en aantekeningen maakt.

Tegenwoordig zien we dat op-de-sofa als een ‘klassieke’ Freudiaanse set-up. Maar in Cronenbergs film – en dit is wat het dramatiseert in de moeizame professionele en persoonlijke verhouding tussen Jung en Sabina Spielrein (Keira Knightley) – is deze set-up nog steeds bezig z’n definitieve vorm te ontdekken, en dat veronderstelt het testen en overschrijden van z’n mogelijke grenzen. De ‘kritische distantie’ tussen analyticus en patiënt is dus in beweging en de protocollen van overdracht en tegenoverdracht volgen nog geen keurig script. Dat is waarom de psychoanalytische methode

voor Cronenberg en schrijver Christopher Hampton ‘gevaarlijk’ is – niet slechts omdat het de energieën van het onderbewuste onderzoekt, maar omdat het die vrij laat komen, onbeheersbaar, en zo alle rationele, ordelijke rituelen aan het wankelen brengt die juist bedoeld waren om die energieën binnen te houden en te sturen.

De tafelschikking aan de dinertafel van een middenklassegezin, de respectievelijke posities van arts en patiënt in een analytische sessie ... Zulke situaties, aan elkaar gespiegeld in *A Dangerous Method*, zijn intrinsiek filmisch en onvermijdelijk sociaal. Het is een sociale mise-en-scène: door een of andere slimme truc met filmische presentatie worden we ons plotseling bewust van de kenmerken van een beschaafde schikking – een voorbeeld van de bewonderenswaardige en gevierde capaciteit van de kunsten om iets *onbekend* te maken te maken wat we daarvoor altijd vanzelfsprekend vonden, om te onthullen wat niet meteen duidelijk was in wat we als natuurlijk beschouwden.

Zoals altijd bij Cronenberg spiegelt een klein, schijnbaar onbelangrijk detail grotere structuren in de film als geheel: want welke rol heeft het personage van Otto Gross (Vincent Cassel) anders als niet die van de anarchistische iconoclast die elke beschaafde *mise-en-scène* (seksueel, politiek, moreel ...) om hem heen vernietigt?

Actie!

Strand Texel,
tussen paal 16 en 17
Dinsdag 3 september
2013, 11.35 uur

Ieder jaar melden ruim honderd jongeren zich aan voor de officiersopleiding van de Koninklijke Marine. In de Teledoc *Adelborsten* volgt regisseur Walter Stokman (*Dirty Window*, *Scena del crimine*, *Beautiful in Beaufort-West*, *Based on a True Story*) vier van hen: jongens en meiden van een jaar of achttien, die net het VWO of een HBO hebben afgerond en nu een wereld binnenstappen waarin het draait om traditie, hiërarchie en rituelen.

Om toegelaten te worden tot het korps Adelborsten dienen ze hun mobieltjes in te leveren, hun burgerkleren af te zweren en een transformatie te ondergaan van individu tot groepslid. Ook moeten de jongens zich kaal laten scheren en de meiden hun haar kort te laten knippen. Om zoveel mogelijk geaccepteerd te worden in deze bizarre groepsdynamiek lieten cameraman Jackó van 't Hof en uitvoerend producent Steven Rubinstein Malamud zich ook kaalscheren. Met geluidsman Rik Meier valt niet te spotten; aan het weinige haar dat hij nog heeft komt niemand, ook geen aspirant-Adelborst. En bij Stokman was het niet nodig; hij hanteert zelf met regelmaat de tondeuse.

Vervolgens was de kleine crew klaar om deel te nemen aan de introductieperiode op

OP DE FOTO: BOVEN HET PANTSERVOERTUIG CAMERAMAN JACKÓ VAN 'T HOF EN GELUIDSMAN RIK MEIER. LINKS ERVAN, RENNEND, REGISSEUR WALTER STOKMAN

Texel, waarin de jongeren kennismaakten met de militaire basisprincipes van de marine en ze tot een ware eenheid werden gesmeed. Om 05.30 ging dagelijks de wekker, aansluitend was er ochtendgymnastiek op het strand en een 'baksgewijs', een soort appèl. Goed geschoren en gewassen, elke dag opnieuw.

Op een van de laatste dagen van deze pittige introductie moesten de aspirant-Adelborsten de zogenaamde 'kettingmars' lopen: tijdens een mars over het strand 'vinden' de jongens en meisjes een scheepsketting van 40 meter, die ze vervolgens moeten meeslepen. Ze weten niet hoelang, ze weten ook niet waarnaartoe. De kettingmars is zowel

fysiek als praktisch onuitvoerbaar en daarmee de ultieme test. Ook voor de crew, overigens, hoewel die door de research van een jaar eerder wist wat er stond te gebeuren.

Het ministerie van Defensie verleende volledige medewerking aan *Adelborsten*, waardoor de kijker een eerlijk en realistisch beeld van de introductie krijgt. Het is de bedoeling dat de film zal worden vertoond op festivals en ook nog een speciale première krijgt, maar eerst is hij – zoals alle Teledocs – te zien op televisie. "Niet weggestopt in de uithoeken van de avond, maar op primetime op de Nederlandse televisie."

In het Teledocs-project werken het Filmfonds, het CoBO en publieke omroepen (in dit geval BNN) samen met onafhankelijke producenten (IJswater Films) om toptalent op het gebied van documentaire te stimuleren. Teledocs behandelen een eigentijds Nederlands onderwerp, dat op een prikkelende,

toegankelijke en cinematografische manier in beeld wordt gebracht, en zijn bestemd voor een breed publiek.

Het project heeft al tot zeer uiteenlopende films geleid, waaronder *Ouwehoeren* van Rob Schröder en Gabriëlle Provas, *Het geheim van de Hema* van Yan Ting Yuen, *Gesneuveld* van Robert Oey en recent *Nieuwe helden – In het hart van de Tour* van Dirk-Jan Roeleven.

JAN PIETER EKKER
FOTO BOB BRONSHOFF

Adelborsten NEDERLAND, 2014 | SCENARIO & REGIE WALTER STOKMAN | PRODUCTIE IJSWATER FILMS | PRODUCENT MARC BARY | IN COPRODUCTIE MET BNN | UITVOEREND PRODUCENT STEVEN RUBINSTEIN MALAMUD | CAMERA JACKÓ VAN 'T HOF | GELUID RIK MEIER | MONTAGE MIENEKE KRAMER | MUZIEK RONALD KOOL | KLEUR, 80 MIN | TE ZIEN 10 JUNI 2014, 20:25 NEDERLAND 2 (2DOC)

Volgende maand EASTERN BOYS HERCULES
ATTILA MARCEL LAYLA FOURIE HELI BOYHOOD
CLUB SANDWICH OORLOGSGEHEIMEN LOENATIK, TE GEK! SEKS TAPE HOTELL
JUPITER ASCENDING THE REUNION MISTAKEN FOR STRANGERS
BIRD PEOPLE MAGIC ZWEI LEBEN FADING GIGOLO A THOUSAND
IN THE MOONLIGHT TIMES GOOD NIGHT EXPENDABLES 3
PLANES: FIRE & RESCUE LET'S BE COPS THE FAULT IN OUR STARS
THE THIRD SIDE OF THE RIVER DAWN OF THE PLANET OF THE APES

Les Films du Fleuve en Archipel 35 presenteren

'een ongelooflijk
sterke film'
de Filmkrant

Marion Cotillard
Fabrizio Rongione

SÉLECTION OFFICIELLE
COMPÉTITION
FESTIVAL DE CANNES

.deux jours, une nuit

een film van
Jean-Pierre en Luc Dardenne

www.cineart.nl

cineart

VANAF 19 JUNI IN DE BIOSCOOP

NICOLAS CAGE
TYE SHERIDAN

JOE

ONE MAN'S PAST
ONE BOY'S FUTURE

A FILM BY
DAVID GORDON GREEN

[/cineartnederland](https://www.facebook.com/cineartnederland) [/CineartNL](https://www.twitter.com/CineartNL)

★★★★★
'NICOLAS CAGE
AT HIS BEST'
WASHINGTON POST

cineart

VANAF 12 JUNI IN DE BIOSCOOP

HOLLAND FESTIVAL
EN MOJO CONCERTS PRESENTEREN

IN SAMENWERKING MET AMERICAN ZOETROPE,
THE FILM PRESERVE,
PHOTOPLAY PRODUCTIONS
EN HET BRITISH FILM INSTITUTE

NAPOLEON

HET FILMSPEKTAKEL VAN ABEL GANCE

NEDERLANDSE PREMIERE VAN DE BFI-PHOTOPLAY VERSIE

GERESTAUREERD DOOR KEVIN BROWNLOW

MET MUZIEK VAN EN GEDIRIGEERD DOOR CARL DAVIS

LIVE UITGEVOERD DOOR **HET GELDERS ORKEST**

'...EEN VAN DE
INDRUKWEKKENDSTE
FILMERVARINGEN UIT
MIJN LEVEN. GAAT HET
ZIEN EN HOREN.'

JOS VAN DER BURG,
DE FILMKRANT

ZONDAG 15 JUNI 2014 ZIGGO DOME AMSTERDAM

MEER INFORMATIE: WWW.HOLLANDFESTIVAL.NL

KAARTEN: WWW.TICKETMASTER.NL EN 0900-3001250 (45 CPM)

